

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Disertační práce

**Evropský platební rozkaz
a
evropské řízení o drobných pohledávkách**

Vypracoval: Mgr. Ing. Jakub E. Chmelík, LL.M.

Školitelka: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc. DSc.

Červen 2010

Rád bych na tomto místě poděkoval své školitelce, prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc. DSc., za to, že ve mně ještě za doby mého magisterského studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy vzbudila zájem o obor mezinárodního práva soukromého, jakož i za veškerou motivaci, podporu a pomoc, kterou mi poskytovala po celou dobu mého doktorského studia a při psaní této práce.

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 22. června 2010

Jakub E. Chmelík

Obsah

SEZNAM ZKRATEK

1	ÚVOD	1
2	SBLIŽOVÁNÍ CIVILNÍCH PROCESNÍCH PŘEDPISŮ V EVROPĚ	3
2.1	Pravomoci Evropské unie v oblasti unifikace civilních procesních předpisů	3
2.1.1	Stav do přijetí Amsterodamské smlouvy z roku 1997	4
2.1.2	Změny spojené s přijetím Amsterodamské smlouvy	7
2.1.3	Niceská smlouva	11
2.1.4	Smlouva o fungování Evropské unie	12
2.1.5	Zelená kniha o evropském platebním rozkazu a evropském řízení o drobných nárocích	14
2.1.6	Nařízení o evropském platebním rozkazu – základní zásady	16
2.1.7	Nařízení o evropském řízení o drobných nárocích – základní zásady	19
2.2	Rada Evropy	22
2.3	Haagská konference mezinárodního práva soukromého	24
2.4	Perspektivy dalšího sblížení civilních procesních předpisů v zemích Evropské unie	25
2.4.1	Akční plán Rady a Komise k implementaci Haagského programu	25
2.4.2	Stockholmský program	26
2.4.3	Vyhlídky další harmonizace civilních procesních předpisů v EU	28
3	NAŘÍZENÍ, KTERÝM SE ZAVÁDÍ ŘÍZENÍ O EVROPSKÉM PLATEBNÍM ROZKAZU	30
3.1	Působnost nařízení	30
3.1.1	Věcná působnost	30
3.1.2	Časová působnost	35
3.1.3	Teritoriální a personální působnost	35
3.2	Vztah nařízení k jiným právním instrumentům	38
3.2.1	Vztah k vnitrostátnímu právu	38
3.2.2	Vztah k Nařízení 1393/2007	39
3.3	Pojem řízení o evropském platebním rozkazu	39
3.4	Soudní příslušnost	41
3.4.1	Soudní příslušnost podle Nařízení Brusel I	41
3.4.2	Poznámka k aplikaci článku 24 Nařízení Brusel I v kontextu Nařízení 1896/2006	42
3.4.3	Zvýšená ochrana spotřebitele v nařízení 1896/2006	44
3.4.4	Věcná a místní příslušnost soudu k vydání evropského platebního rozkazu	47
3.5	Návrh na vydání evropského platebního rozkazu a průběh řízení	47
3.5.1	Návrh na vydání evropského platebního rozkazu	47
3.5.2	Posouzení, doplnění, oprava a změna návrhu	51
3.5.3	Odmítnutí návrhu	53
3.5.4	Vydání evropského platebního rozkazu	54
3.5.5	Doručení evropského platebního rozkazu	56
3.6	Odpor proti evropskému platebnímu rozkazu	59
3.7	Uznání a vykonatelnost evropského platebního rozkazu	63
3.8	Přezkum ve výjimečných případech	65
3.9	Vykonávací řízení	69
3.10	Právní zastoupení a soudní poplatky	74
3.11	Srovnávací pohled, platební rozkaz podle českého práva	76
3.11.1	Platební rozkaz podle českého práva	76
3.11.2	Elektronický platební rozkaz	78
3.11.3	Srovnání evropského platebního rozkazu a platebního rozkazu podle českého práva	80

4 NAŘÍZENÍ, KTERÝM SE ZAVÁDÍ EVROPSKÉ ŘÍZENÍ O DROBNÝCH NÁROCÍCH **83**

4.1	Působnost nařízení	83
4.1.1	Věcná působnost	83
4.1.2	Časová působnost	88
4.1.3	Teritoriální a personální působnost	89
4.2	Zahájení řízení	90
4.2.1	Způsob a okamžik zahájení řízení	90
4.2.2	Žalobní formulář	91
4.2.3	Jazyk žalobního formuláře	97
4.2.4	Dostupnost žalobních formulářů a poskytování právní pomoci	99
4.2.5	Komunikační prostředky	100
4.2.6	Soudní příslušnost	100
4.2.7	Účinky zahájení řízení	102
4.2.8	Převod do běžného občanského řízení, nespadá-li nárok do působnosti Nařízení 861/2007	103
4.2.9	Doplnění a oprava žalobního formuláře, odmítnutí návrhu	103
4.3	Průběh řízení	105
4.3.1	Písemnost řízení	105
4.3.2	Žalobní odpověď	107
4.3.3	Posouzení hodnoty nepeněžitého nároku soudem	109
4.3.4	Vzájemná žaloba	110
4.3.5	Ústní jednání	112
4.3.6	Dokazování	112
4.3.7	Zastoupení stran	117
4.3.8	Úloha soudu v řízení	119
4.3.9	Doručování písemností	121
4.3.10	Lhůty	121
4.3.11	Uplatnění zásady koncentrace řízení	124
4.4	Ukončení řízení	125
4.4.1	Vydání rozhodnutí v prvním stupni	125
4.4.2	Náklady řízení	129
4.4.3	Vykonatelnost rozhodnutí	133
4.5	Opravné prostředky a minimální normy pro přezkum rozhodnutí	134
4.5.1	Opravné prostředky	134
4.5.2	Minimální normy pro přezkum rozhodnutí	137
4.6	Vztah nařízení k národním procesním předpisům, adaptace nařízení v českém právu	139
4.7	Uznání a výkon rozhodnutí v jiných členských státech EU	141
4.7.1	Uznání a výkon rozhodnutí	142
4.7.2	Vykonávací řízení	143
4.7.3	Zamítnutí výkonu rozhodnutí	145
4.7.4	Zastavení a omezení výkonu rozhodnutí	146
4.8	Řízení o drobných nárocích v platném českém právu	148

5 ZÁVĚR **150**

5.1	Obecně k Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007	150
5.2	Závěry k Nařízení 1896/2006	151
5.3	Závěry k Nařízení 861/2007	152
5.4	Perspektivy dalšího sblížení civilních procesních předpisů členských států EU	154

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABSTRAKT

Seznam zkratek

Bruselská úmluva	Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství, příp. Evropská společenství (dle kontextu)
ESD	Evropský soudní dvůr
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
Nařízení 805/2004	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky
Nařízení 1896/2006	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
Nařízení 861/2007	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích
Nařízení 1393/2007	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech ("doručování písemností") a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
SEHS	Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	Smlouva o založení Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Zelená kniha	Zelená kniha o evropském platebním rozkazu a o opatřeních ke zjednodušení a zrychlení řízení o drobných nárocích
ZMPS	zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

1 Úvod

Pro svou disertační práci jsem si zvolil téma evropský platební rozkaz a evropské řízení o drobných pohledávkách. Oblastí mého zkoumání tedy budou zejména dvě evropská nařízení z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého a procesního, a to (i) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu a (ii) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Pozorný čtenář si jistě všimne, že schválený název disertační práce, pokud jde o „evropské řízení o drobných pohledávkách“, se mírně liší od dnešního oficiálního názvu příslušného nařízení, které hovoří o „evropském řízení o drobných nárocích“. Jde však pouze o to, že v době schválení tématu disertační práce existovalo budoucí Nařízení 861/2007 pouze v podobě návrhu, a nebylo tedy známo, jak bude znít oficiální český překlad názvu tohoto nařízení. Běžně se proto používal i překlad „řízení o drobných pohledávkách“. V této práci budu nicméně nadále používat aktuální oficiální název Nařízení 861/2007 a používat pojem „řízení o drobných nárocích“, s vědomím, že jde o pojem věcně totožný s pojmem „řízení o drobných pohledávkách“.

Tématem evropského mezinárodního práva soukromého a procesního jsem se zabýval již ve své diplomové práci, kterou jsem obhájil na Katedře obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v květnu 2006. Tato práce měla za cíl charakterizovat českou a evropskou úpravu mezinárodního práva procesního. Zpracovávané téma bylo poměrně široké, a proto neposkytovalo prostor věnovat se jednotlivým instrumentům evropského práva soukromého a procesního zevrubně. Nařízení 1896/2006, resp. jeho tehdejší návrh, byl v diplomové práci zmíněn jen okrajově, tehdy neexistující Nařízení 861/2007 nebylo diskutováno vůbec.

Ve své disertační práci na svoji diplomovou práci volně navazují a některým vybraným instrumentům evropského práva soukromého a procesního věnuji větší pozornost. Výběr Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007 nebyl náhodný. Zatímco do přijetí obou uvedených instrumentů spočívalo těžiště

evropského mezinárodního práva procesního ve sjednocování norem upravujících soudní příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí v občanských a obchodních věcech a ve věcech manželských a rodičovské zodpovědnosti, s přijetím obou uvedených nařízení dostalo sjednocování úprav civilněprocesních předpisů v členských státech Evropské unie nový impuls. Jako alternativa k civilnímu řízení podle národního práva bylo vytvořeno relativně samostatné evropské rozkazní řízení a evropské řízení o drobných nárocích. Ačkoliv se ani jedno z uvedených evropských řízení neobejde bez subsidiárního použití národních civilněprocesních norem, přesto lze hovořit o zcela nové dimenzi v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Pokud se nová evropská úprava ukáže v praxi jako dobře fungující, levný, rychlý a efektivní nástroj pro vymáhání přeshraničních pohledávek, lze očekávat, že tento úspěch podpoří další sjednocování civilněprocesních norem na evropské úrovni a harmonizaci národních úprav civilního procesu v členských státech Evropské unie.

S ohledem na význam obou nařízení pro harmonizaci resp. unifikaci civilních procesních předpisů v Evropě je nanejvýš vhodné zasadit pojednání o nich do širšího kontextu harmonizace resp. unifikace civilních procesních předpisů v Evropě. Kromě rozboru obou uvedených nařízení proto v této práci v nezbytné míře pojednám i o pravomocích Evropské unie v oblasti sbližování civilních procesních předpisů a dosavadních instrumentech přijatých v této oblasti na půdě Evropské unie. Zmíním se i o klíčových instrumentech ovlivňujících harmonizaci civilních procesních předpisů přijatých na půdě Rady Evropy a významu činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého.

Rozbor právní úpravy obsažené v Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007 nicméně zůstane stěžejním obsahem této práce. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu, že obě nařízení vstoupila v platnost teprve nedávno a s jejich fungováním jsou doposud pouze omezené praktické zkušenosti. Rovněž tak okruh literatury, z níž by bylo možno čerpat, je prozatím velmi omezený. Zpravidla se jedná o literaturu zahraniční, hlavně německou. Ani Evropský soudní dvůr doposud nerozhodl žádnou předběžnou otázku týkající se uvedených nařízení. Čtenář si proto možná povšimne, že odkazy na literaturu

nebo judikaturu nejsou tak hojné, jako v případě témat, které byly odbornou veřejností extenzívně komentovány a judikaturou rozhodovány. Na druhou stranu poskytuje tento stav možnost nově se vyjádřit k řadě dosud nezodpovězených otázek souvisejících s oběma nařízeními, o což se budu v této práci rovněž pokoušet.

Pokud jde o strukturu mé práce, odkazuji čtenáře na obsah v úvodní části práce. Za obsahem je dále umístěn seznam zkratk, které v této práci používám. Seznam použité literatury je uveden na konci práce.

2 Sbližování civilních procesních předpisů v Evropě

2.1 Pravomoci Evropské unie v oblasti sbližování civilních procesních předpisů

Dnes je již zřejmé, že hlavním motorem sbližování civilních procesních předpisů v Evropě delší dobu je a nadále zřejmě bude legislativní činnost v rámci Evropské unie. V právní teorii se již několik let běžně hovoří o evropském mezinárodním právu soukromém a procesním.

Evropské mezinárodní právo soukromé lze vymezit jako soubor právních norem práva Evropské unie, které upravují soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem vznikající při přeshraničních stycích v rámci Evropské unie.

Evropské mezinárodní právo procesní, které nás zejména zajímá, je pak možno vymezit jako soubor právních norem práva Evropské unie, které obsahují normy upravující postup soudů, jiných orgánů, účastníků, příp. i jiných osob a procesní vztahy mezi těmito subjekty vznikající v řízení o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek. Takto vymezené procesní vztahy jsou předmětem evropského mezinárodního práva procesního. Evropské mezinárodní právo procesní je součástí evropského mezinárodního práva soukromého v širším smyslu.

Bouřlivý rozvoj zažívá evropské mezinárodní právo soukromé a procesní zejména po vstupu Amsterodamské smlouvy z roku 1997 v platnost. Níže je podán přehled hlavních etap rozvoje evropského mezinárodního práva soukromého a procesního, spolu s výčtem klíčových ustanovení, z nichž

vyplývá pravomoc Evropské unie (dříve ES/EU) v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního. Rovněž je podán přehled právních předpisů sekundárního práva Evropské unie z oblasti evropského mezinárodního práva soukromého a procesního.

2.1.1 Stav do přijetí Amsterodamské smlouvy z roku 1997

Při pohledu zpět do historie evropského mezinárodního práva procesního zjistíme, že Smlouva o založení evropského hospodářského společenství z roku 1957 (tzv. Římská smlouva) již ve své původní podobě obsahovala v čl. 220¹ ustanovení, podle něž členské státy v případě potřeby zahájí mezi sebou jednání s cílem zjednodušit ve prospěch svých státních příslušníků formality, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů.

Protože výčet činností Společenství v článku 3 SEHS neposkytoval solidní základ pro vydávání předpisů v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního, stal se na dlouhou dobu východiskem právě čl. 220 SEHS, který předpokládal, že členské státy Evropských společenství budou uzavírat k naplnění cílů ES mezinárodní smlouvy (tzv. komunitární konvence, příp. subsidiární dohody).

V oblasti evropského mezinárodního práva procesního takto byla na základě článku 220 SEHS uzavřena mezi členskými státy ES Bruselská úmluva, která představovala významný mezník v unifikaci pravidel mezinárodní soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Velmi důležitý je fakt, že na základě Protokolu z roku 1971 o výkladu Bruselské úmluvy získal ESD pravomoc Bruselskou úmluvu závazně vykládat. ESD tak postupně autonomně vyložil řadu pojmů civilního procesního práva obsažených v Bruselské úmluvě. Centralizovaný a závazný výklad ESD byl považován za podstatnou výhodu Bruselské úmluvy oproti např. úmluvám vzniklým na půdě Haagské konference mezinárodního práva soukromého. I díky výkladu ESD byl s odstupem času přínos Bruselské úmluvy hodnocen kladně a centralizovaný výklad byl vyzdvihován jako jeden z důvodů, proč se

¹ Později čl. 293 SES, který již není aktuálně v TFEU reprodukován.

Bruselská úmluva stala základem pro širší sblížení procesního práva členských států ES.²

S cílem dále prohloubit sblížení pravidel mezinárodního práva soukromého uzavřely členské státy ES dále Římskou úmluvu o právu rozhodném pro smluvní závazky z roku 1980. Tato úmluva se nicméně neopírala o článek 220 SEHS, když věcně nespádala do okruhu otázek, pro něž článek 220 SEHS uzavírání subsidiárních dohod předpokládal.

Bruselská úmluva neumožňovala přistoupení nečlenských států ES. Přitom byla pocitována potřeba upravit obdobně jako v Bruselské úmluvě soudní příslušnost a vzájemné uznávání rozsudků v občanských a obchodních věcech i ve vztazích mezi členskými státy ES a ESVO. Proto uzavřely členské státy ES a ESVO mezi sebou Luganskou úmluvu o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1988, která se stala paralelní úmluvou k Bruselské úmluvě. Luganská úmluva narozdíl od Bruselské úmluvy umožňuje, aby se její smluvní stranou stal stát, který není členem ES (dnes EU).

Kromě článku 220 SEHS měl pro mezinárodní právo soukromé význam i článek 100 SEHS (později 94 SES), který zakládal pravomoc ES přijímat směrnice ke sblížení právních a správních předpisů členských států, které mají přímý vliv na utváření a fungování vnitřního trhu. Podle uvedeného článku bylo přijato několik sektorových směrnic, z nichž některé obsahují kolizní normy.

Spíše teoretickou možností bylo vydávat předpisy evropského mezinárodního práva soukromého a procesního na základě čl. 235 SEHS (později 308 SES), podle něž bylo možné přijmout vhodná opatření v případě, kdy k dosažení určitých cílů Společenství v rámci společného trhu je nezbytná činnost Společenství, k níž však SEHS (SES) neposkytovala potřebné pravomoci. Není mi však známo, že by tohoto „záchranného“ článku bylo někdy použito, v každém případě nebyl zmíněný článek použit pro přijetí opatření v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního.

² Srov. např. *Karameus, K.*, Angleichung des Zivilprozessrechts in Europa, *Rebels Zeitschrift* Bd. 66 (2002), str. 12 až 13

Novou formu spolupráce ve věcech justice přinesla Maastrichtská smlouva z roku 1992. Spolupráce ve věcech justice a vnitra se stala třetím pilířem nově založené Evropské unie. Za věc společného zájmu všech států Evropské unie byla považována i soudní spolupráce v občanských věcech (srov. čl. K.1, odst. 6 Maastrichtské smlouvy).

Dle Maastrichtské smlouvy byla Rada EU oprávněna v oblasti spolupráce ve věcech justice a vnitra (i) zaujímat společné postoje a podporovat spolupráci přispívající k dosažení cílů Unie, (ii) přijímat společné akce při respektování principu subsidiarity a prováděcí opatření k nim a (iii) vypracovávat úmluvy, doporučovat je členským státům k přijetí a přijímat opatření k jejich použití (čl. K.3, odst. 2 Maastrichtské smlouvy).³

Začlenění soudní spolupráce v občanských věcech do třetího (mezivládního) pilíře nicméně nepřineslo potřebnou míru prohloubení spolupráce v této oblasti a tato struktura začala být záhy považována za zcela nedostatečnou.

Z hlediska sblížování civilních procesních předpisů lze etapu evropské integrace do přijetí Amsterodamské smlouvy charakterizovat následovně:

- (i) Výchoziskem pro sblížování civilních procesních předpisů v rámci Evropské unie byl článek 220 SEHS (později článek 293 SES), který předpokládal zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů;
- (ii) Hlavním nástrojem unifikace byly mezinárodní smlouvy, nikoliv sekundární právo ES/EU, když pro unifikaci prostřednictvím sekundárního práva neměla ES/EU potřebné pravomoci; a
- (iii) V této etapě bylo prostřednictvím Bruselské úmluvy a Luganské úmluvy mezi členskými státy EU a ESVO dosaženo unifikace norem upravujících mezinárodní soudní příslušnost v občanských a obchodních věcech a uznání a výkon rozhodnutí v těchto věcech. Rozhodčí řízení zůstalo zcela stranou unifikačních tendencí v rámci Evropské unie.

³ Na základě článku K.3 SEU byly v rámci EU vypracovány dvě úmluvy v oblasti civilního procesního práva, a to (i) Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních z r. 1997 a (ii) Úmluva o pravomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských z r. 1998. Žádná z uvedených úmluv nevstoupila v platnost, nicméně úmluvy se staly základem pro později přijatá Nařízení 1348/2000 a Nařízení 1347/2000.

2.1.2 Změny spojené s přijetím Amsterodamské smlouvy

Zcela nový právní základ pro vydávání předpisů evropského mezinárodního práva soukromého a procesního přinesla Amsterodamská smlouva z roku 1997, která vstoupila v platnost 1. května 1999.

Amsterodamská smlouva pozměnila SES a do nově vytvořené Hlavy IV SES nazvané „Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“ (čl. 61 až 69 SES) přesunula mimo jiné materii soudní spolupráce v občanských věcech⁴, která do té doby patřila do třetího (mezivládního) pilíře EU. Tato komunitarizace třetího pilíře přinesla zásadní posílení kompetencí ES/EU v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech, v duchu deklarovaného postupného vytvoření „prostoru svobody, bezpečnosti a práva“ (srov. čl. 61 SES).

Podle nového článku 65 SES získala ES/EU pravomoc přijímat opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem, pokud je to nutné k řádnému fungování vnitřního trhu, která mimo jiné zahrnují:

- (i) zlepšení a zjednodušení:
 - systému mezinárodního doručování soudních a mimosoudních písemností,
 - spolupráce při opatřování důkazů,
 - uznání a výkonu soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech;
- (ii) podporu slučitelnosti kolizních norem platných v členských státech a předpisů pro řešení kompetenčních sporů; a
- (iii) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slučitelnosti úprav občanskoprávního řízení v členských státech.

Zařazením soudní spolupráce v občanských věcech do prvního (komunitárního) pilíře získaly orgány ES možnost upravovat tuto oblast sekundárními právními

⁴ Terminologie „soudní spolupráce v občanských věcech“ odpovídá konsolidovanému znění SEU a SES uveřejněnému v Úředním věstníku C 321E ze dne 29. prosince 2006. V jiných zdrojích může být použita jiná terminologie, např. „justiční spolupráce v civilních věcech“, věcně se však jedná o totožné pojmy.

akty prvního pilíře, tj. zejména nařízeními a směrnicemi (srov. čl. 249 SES). Skončila tak více než čtyřicetiletá éra, během níž byly hlavním nástrojem sblížování předpisů v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého a procesního mezinárodní smlouvy.

Z čl. 65 SES ve spojení s čl. 5 SES vyplývaly pro vydávání opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech následující podmínky:

- (i) musí se jednat o opatření v občanských věcech;
- (ii) předmětem úpravy musí být právní vztahy obsahující mezinárodní prvek;
- (iii) přijetí opatření je nutné k řádnému fungování vnitřního trhu; a
- (iv) při přijímání opatření musí být respektována zásada subsidiarity a proporcionality.

Vnitřní kompetence ES/EU v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech založené článkem 65 SES našly značné uplatnění v praxi a do dnešního dne byly na základě tohoto článku přijaty následující sekundární právní akty z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního:

Tabulka 1: Přehled právních aktů z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního přijatých podle čl. 65 SES

	Název aktu	Platnost	Účinnost*	Publikace
1.	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení	31.5.2002	-	Úř. věst. L 160, 30.6.2000
2.	Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem	3.1.2001	-	Úř. věst. L 160, 30.6.2000
3.	Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech	31.5.2001	-	Úř. věst. L 160, 30.6.2000
4.	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech	3.1.2002	-	Úř. věst. L 012, 16.1.2001
5.	Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech	7.1.2001	1.1.2004	Úř. věst. L 174, 27.6.2001
6.	Rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci (2001/470/ES)	12.1.2002	-	Úř. věst. L 174, 27.6.2001
7.	Nařízení Rady (ES) č. 743/2002 ze dne 25. dubna 2002 o vytvoření obecného rámce Společenství pro	5.1.2002	-	Úř. věst. L 115, 1.5.2002

	Název aktu	Platnost	Účinnost*	Publikace
	činnosti za účelem usnadnění soudní spolupráce v občanských věcech			
8.	Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech	31.1.2003	-	Úř. věst. L 026, 31.1.2003
9.	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000	8.1.2004	3.1.2005	Úř. věst. L 338, 23.12.2003
10.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky	21.1.2005	21.10.2005	Úř. věst. L 143, 30.4.2004
11.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu	31.12.2006	12.12.2008	Úř. věst. L 399, 30.12.2006
12.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích	1.8.2007	1.1.2009	Úř. věst. L 199, 31.7.2007
13.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech ("doručování písemností") a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000	30.12.2007	13.11.2008	Úř. věst. L 324, 10.12.2007
14.	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech	13.6.2008	-	Úř. věst. L 136, 24.5.2008
15.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)	24.7.2008	17.12.2009	Úř. věst. L 177, 4.7.2008
16.	Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností	30.1.2009	Dle čl. 76 nařízení 4/2009	Úř. věst. L 007, 10.1.2009
17.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 662/2009 ze dne 13. července 2009, kterým se zřizuje postup pro sjednávání a uzavírání dohod mezi členskými státy a třetími zeměmi ve zvláště vymezených věcech v oblasti práva rozhodného ve smluvních a mimosmluvních závazkových vztazích	20.8.2009	-	Úř. věst. L 200, 31.7.2009
18.	Nařízení Rady (ES) č. 664/2009 ze dne 7. července 2009, kterým se zřizuje postup pro sjednávání a uzavírání dohod mezi členskými státy a třetími zeměmi o příslušnosti, uznávání a výkonu rozsudků a rozhodnutí ve věcech manželských, věcech rodičovské zodpovědnosti a věcech vyživovacích povinností a o právu rozhodném ve věcech vyživovacích povinností	20.8.2009	-	Úř. věst. L 200, 31.7.2009

* tam, kde se liší od platnosti aktu

Množství a věcný rozsah sekundárních právních aktů dosud přijatých podle čl. 65 SES naznačuje, že uvedené ustanovení je vykládáno spíše extenzivně ve

prospěch co nejširší pravomoci orgánů ES/EU. Zdá se, že požadavek nezbytnosti opatření pro řádné fungování vnitřního trhu, případně princip subsidiarity a proporcionality nepředstavují vážnější překážku pro legislativní činnost ES v této oblasti. Takovou bariérou byly dosud spíše členské státy, které již nejednou naznačily, že budou trvat na určitých mezích unifikace předpisů z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního mezi členskými státy.⁵

Podle Protokolu o postavení Spojeného království a Irsko a Protokolu o postavení Dánska, které jsou připojeny k Amsterodamské smlouvě, nejsou pro tyto státy ustanovení hlavy IV SES a opatření podle nich přijatá závazná a použitelná, ledaže se příslušný stát rozhodne jinak. Velká Británie a Irsko zvláštní postavení vyplývající ze zmíněného protokolu nevyužívají s výjimkou Nařízení Řím I, na kterém se nepodílí Velká Británie. Ve vztahu k Dánsku však uvedené instrumenty použít nelze, s výjimkou Nařízení Brusel I a Nařízení 1348/2000, ke kterým Dánsko přistoupilo na základě dohod uzavřených s ES.⁶ Po nahrazení Nařízení 1348/2000 Nařízením 1393/2007 Dánsko v souladu s příslušnou dohodou oznámilo Komisi, že se rozhodlo Nařízením 1393/2007 používat.⁷

Dalším posunem, který Amsterodamská smlouva přinesla, byla zvláštní úprava pokládání předběžných otázek ESD v souvislosti s čl. 65 SES. Narozdíl od komunitárních konvencí (např. již zmíněné Bruselské úmluvy) vyplývala pravomoc ESD interpretovat sekundární právní akty přijaté podle čl. 65 SES přímo ze SES samotné (srov. čl. 234, odst. 1 SES). V případě komunitárních konvencí ji bylo třeba zakládat zvláštními protokoly.

Podle čl. 68 SES, který byl *lex specialis* vůči čl. 234 SES, se s předběžnou otázkou na ESD týkající se výkladu hlavy IV SES nebo platnosti a výkladu aktů orgánů Společenství vydaných na základě této hlavy obracel vždy pouze soud

⁵ Tak např. podle původních návrhů Komise neměla Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007 obsahovat požadavek na existenci tzv. přeshraničního prvku v řízení, a obě nařízení tedy měla být použitelná i na čistě vnitrostátní řízení. Je otázka, v čem by pak spočíval mezinárodní prvek, o němž hovoří článek 65 SES. V každém případě tyto návrhy Komise nenašly dostatečnou podporu v Evropském parlamentu ani v Radě (mezi členskými státy). Např. J. Brodec považoval nutnost existence mezinárodního prvku v řízení za natolik samozřejmou, že se dokonce domníval, že Komise ani neměla v úmyslu vytvářet institut použitelný na čistě vnitrostátní řízení – srov. např. *Brodec J.*, Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz, *Právník* 9/2005, str. 1034. Z různých později publikovaných diskusních materiálů a memorand je však zřejmé, že Komise naopak aktivně prosazovala, aby se obě nařízení použila i na čistě vnitrostátní řízení.

⁶ Dohody byly publikovány v Úř. věst. L 299/62 16.11.2005 a Úř. věst L 300/55 17.11.2005.

⁷ Viz sdělení na http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/declaration_denmark_en.pdf.

poslední instance, považoval-li zodpovězení předběžné otázky za nezbytné k vydání rozsudku. Na ESD se ve věci výkladu aktů podle hlavy IV SES mohly dále obracet i Rada, Komise nebo členský stát, rozhodnutím ESD však nemohly být dotčeny rozsudky soudů členských států, které již nabyly právní moci (srov. čl. 68 odst. 2 SES).

Nadále byla i po přijetí Amsterodamské smlouvy zachována možnost uzavírat komunitární konvence podle čl. 293 SES. Nad formou mezinárodní smlouvy však jednoznačně převládly sekundární právní akty přijaté podle čl. 65 SES, zejména nařízení. Za jejich velkou výhodou oproti mezinárodním smlouvám lze považovat pružnější proceduru jejich přijetí a změn. Článek 293 SES již nadále nebyl po přijetí Amsterodamské smlouvy prakticky využíván.

Etapa evropské integrace od přijetí Amsterodamské smlouvy přinesla především posílení vnitřních kompetencí ES/EU v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního. Hlavním nástrojem unifikace v této oblasti se staly sekundární právní akty, zejména nařízení. Poprvé se v primárním právu ES/EU objevuje výslovné ustanovení o možnosti přijímat opatření k odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby i podporou slučitelnosti úprav občanskoprávního řízení v členských státech.

2.1.3 Niceská smlouva

Niceská smlouva z roku 2001 pozměňující SEU a SES vstoupila v platnost 1. února 2003. Z hlediska pravomocí ES/EU v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního nepřinesla tato smlouva podstatné změny.

Do čl. 67 SES byl Niceskou smlouvou vložen nový odstavec 5, kterým byl změněn postup přijímání opatření podle článku 65 SES. Opatření uvedená v článku 65 SES, s výjimkou záležitostí týkajících se rodinného práva, byla Radou napříště přijímána postupem podle článku 251 SES. To znamená, že opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech byla Radou přijímána kvalifikovanou většinou za použití spolurozhodování procedury ve vztahu k Evropskému parlamentu. Pokud se však jednalo o záležitosti rodinného práva, byla nadále k přijetí aktu nutná jednomyslnost Rady a role Evropského parlamentu byla pouze konzultační.

2.1.4 Smlouva o fungování Evropské unie

Dne 1. prosince 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007.⁸

Lisabonská smlouva pozměnila SEU, SES (která je nově označována jako SFEU) a Smlouvu o založení Evropského společenství pro atomovou energii. Lisabonská smlouva zrušila dosavadní strukturu tří pilířů (tj. Evropská společenství, společná zahraniční a bezpečnostní politika, spolupráce v oblasti justice a vnitra) zavedených Maastrichtskou smlouvou. Nástupkyní Společenství se stala Evropská unie, které byla přiznána právní subjektivita (čl. 47 SEU).

Vnitřní kompetence EU v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech upravuje nový článek 81 SFEU, který nahradil článek 65 SES.

Článek 81 SFEU zní:

1. Unie rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sblížení právních předpisů členských států.

2. Pro účely odstavce 1 přijímají Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem opatření, která mají, zejména pokud je to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu, za cíl zajistit:

- (a) vzájemné uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy;*
- (b) přeshraniční doručování soudních a mimosoudních písemností;*
- (c) slučitelnost kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti platných v členských státech;*
- (d) spolupráci při opatřování důkazů;*
- (e) účinný přístup ke spravedlnosti;*
- (f) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech;*
- (g) rozvíjení alternativních metod urovnávání sporů;*
- (h) podporu dalšího vzdělávání soudců a soudních zaměstnanců.*

3. Odchylně od odstavce 2 přijímá Rada opatření týkající se rodinného práva s mezinárodním prvkem zvláštním legislativním postupem. Rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem.

Rada může na návrh Komise přijmout rozhodnutí určující ty aspekty rodinného práva s mezinárodním prvkem, které mohou být předmětem aktů přijatých řádným legislativním postupem. Rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem.

⁸ Úř. věst. C 306, 17. prosince 2007

Návrh uvedený v druhém pododstavci se postoupí vnitrostátním parlamentům. Vysloví-li některý vnitrostátní parlament během šesti měsíců ode dne tohoto postoupení svůj nesouhlas, není rozhodnutí přijato. Není-li nesouhlas vysloven, může Rada rozhodnutí přijmout.

Při srovnání se zněním článku 65 SES může být významné, že článek 81 SFEU již jako výslovnou podmínku přijímání opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech neuvádí nezbytnost přijetí opatření k řádnému fungování vnitřního trhu. Článek 81 SFEU nicméně předvídá, že opatření budou přijímána zejména v situaci, kdy je to nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu. Nově je upravena možnost přijímat opatření s cílem zajištění přístupu ke spravedlnosti (čl. 81, odst. 2, písm. e) SFEU). Oproti znění článku 65 SES tedy dochází k určitému posunu, kdy se dále rozšiřuje možnost přijímat opatření v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního.

Možnost přijímat opatření sbližující civilní procesní předpisy členských států je předvídána v ust. čl. 81, odst. 2, písm. f) SFEU. Ze znění uvedeného ustanovení nicméně vyplývá, že účelem případné unifikace by mělo být „odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení“. Má-li být proto zachován smysl uvedeného ustanovení, měly by být takové překážky identifikovány, včetně zdůvodnění, proč tyto narušují řádný průběh občanského soudního řízení. Pouhé konstatování rozdílnosti národních úprav civilního procesu spolu s blíže neodůvodněným tvrzením, že je třeba tyto rozdíly odstranit (např. v zájmu řádného fungování vnitřního trhu) tedy zřejmě nepostačuje.

Stejně jako článek 65 SES předvídá článek 81 SFEU justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem. V této souvislosti není bez zajímavosti, že u některých oblastí spolupráce uvedených v druhém odstavci čl. 81 SFEU je přítomnost mezinárodního prvku zřejmá (např. uznání a výkon soudních rozhodnutí, přeshraniční doručování, slučitelnost kolizních norem), u jiných tomu tak nutně být nemusí. To platí zejména pro již zmíněné ustanovení předvídající přijetí opatření na podporu slučitelnosti úpravy civilního soudního řízení. Dosavadní teorie i praxe spíše naznačuje, že příslušné ustanovení bude vykládáno a používáno tak, že zakládá pravomoc upravovat i čistě vnitrostátní vztahy.⁹ V této souvislosti není bez zajímavosti, že zatímco česká verze SFEU

⁹ *Pauknerová, M.*, Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H.BECK 2008, str. 29.

hovoří o „občanských věcech s mezinárodním prvkem“, anglická verze SFEU hovoří spíše o „občanských věcech s přeshraničními dopady“ (*civil matters having cross-border implications*). Anglické znění čl. 81 SFEU tak zdá se poskytuje více prostoru pro argumentaci, že regulovány mohou být i čistě vnitrostátní vztahy, pokud tedy mají určité přeshraniční dopady. Rozhodující bude nicméně i nadále postoj členských států hlasujících v Radě a na zástupcích v Evropském parlamentu, do jaké míry budou v konkrétním případě sbližování civilních procesních předpisů nakloněni. Jak již bylo řečeno, jejich odpor k regulaci čistě vnitrostátních vztahů se Komisi prozatím překonávat nedaří.

SFEU zachovává i výjimku spočívající v jednomyslném rozhodování Rady po konzultaci s Evropským parlamentem v případě přijímání opatření v oblasti rodinného práva s mezinárodním prvkem. Pokud jde o návrh v oblasti rodinného práva s mezinárodním prvkem, který může být předmětem opatření přijímaných řádným legislativním postupem (tj. nikoliv jednomyslně a při spolurozhodování Evropského parlamentu postupem dle čl. 294 SFEU), může jej jednomyslně přijmout Rada, je ale v takovém případě povinna návrh postoupit vnitrostátním parlamentům. Vnitrostátní parlamenty mají v takovém případě možnost vyslovit v šestiměsíční lhůtě s návrhem nesouhlas (čl. 81 odst. 3 SFEU).

Jak již bylo řečeno, do SFEU nebyl převzat článek 293 SES předvídající uzavírání komunitárních konvencí mezi členskými státy. Článek 308 SES, který jsem rovněž okrajově zmínil, do SFEU převzat byl, a to do čl. 352 SFEU. Přijetí opatření v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního na základě čl. 352 SFEU je však nadále spíše pouhou teoretickou možností.

2.1.5 Zelená kniha o evropském platebním rozkazu a evropském řízení o drobných nárocích

V souladu se závěry zasedání Evropské rady v Tampere v říjnu 1999 byl na půdě ES/EU vypracován Program opatření pro implementaci principu vzájemného uznávání rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.¹⁰

¹⁰ Draft programme of measures for implementation of the principle of mutual recognition of decisions in civil and commercial matters, Úř. věst. C 12, 15.01.2001.

V programu je vyjádřena myšlenka, že vzájemné uznání a výkon soudních rozhodnutí v rámci členských států ES/EU předpokládá vzájemnou důvěru v jednotlivé národní právní systémy. Aby taková důvěra mohla existovat, může být žádoucí a někdy i nutné harmonizovat na evropské úrovni procesní předpisy členských států, zejména z hlediska zajištění minimálních standardů spravedlivého procesu.¹¹ Program rovněž výslovně počítal s přijetím opatření pro (i) rychlejší a efektivnější vymáhání nesporných nároků a (ii) zjednodušení a zrychlení vymáhání drobných nároků.¹²

V prosinci 2002 pak Komise zveřejnila Zelenou knihu o evropském platebním rozkazu a o opatřeních ke zjednodušení a zrychlení řízení o drobných nárocích.¹³ Poprvé v historii EU tak vznikla iniciativa v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech, která měla za cíl jednotně upravit řízení vedoucí k získání vykonatelného rozhodnutí, nikoliv již tedy pouze pravidla soudní příslušnosti nebo uznání a výkonu existujících rozhodnutí. Kompetenci ES/EU k přijetí opatření v této oblasti spatřovala Komise zejména v čl. 65 písm. c) SES.¹⁴

Bez zajímavosti jistě není, že Komise v Zelené knize argumentovala pro možnost, aby se působnost obou komunitárních instrumentů vztahovala i na čistě vnitrostátní případy (tj. bez existence přeshraničního prvku). Důvodů pro tento přístup je podle Komise více. V první řadě Komise argumentuje, že mezinárodní prvek v řízení (resp. přeshraniční dopad regulovaných vztahů) může být dán již tím, že je třeba rozhodnutí uznat a vykonat v jiném členském státě, kterážto potřeba může být zřejmá až po skončení nalézacího řízení. Dále, nerovný přístup k účastníkům řízení, kteří by byli v důsledku absence přeshraničního prvku odkázáni pouze na vnitrostátní – často méně efektivní – procedury, může mít podle Komise negativní dopad na fungování vnitřního trhu, potažmo i negativní dopad na výkon práva společností svobodně se usazovat v jiných členských státech, zakotveného v primárním právu ES/EU.¹⁵ Tento přístup podporující spíše extenzivnější unifikaci civilních procesních

¹¹ Ibid., str. 5.

¹² Ibid., str. 4.

¹³ Green Paper on a European Order for Payment Procedure and on Measures to Simplify and Speed Up Small Claims Litigation, COM(2002) 746 Final, 20.12.2002.

¹⁴ Ibid., str. 13.

¹⁵ Ibid., str. 6.

předpisů nicméně nenašel potřebnou podporu v Evropském parlamentu ani Radě (tj. mezi členskými státy). Později přijatá Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007 jsou aplikovatelná pouze za podmínky existence přeshraničního prvku v řízení, nikoliv tedy na případy čistě vnitrostátní.

Zelená kniha rovněž zahájila diskusi ohledně optimálního komunitárního nástroje, který by řízení o evropském platebním rozkazu a evropské řízení o drobných nárocích upravil. V obojím případě připadalo v úvahu rozhodování mezi směrnicí a nařízením.

Směrnice by jistě byla vhodná ke sjednocení minimálních procesních standardů s tím, že by byla ponechána větší volnost jednotlivým členským státům upravit proces podle jejich individuálních představ a požadavků. Použití směrnice však není vhodné v případě, je-li žádoucí dosáhnout vyšší míry sjednocení úpravy civilního soudního řízení.

Forma nařízení by naproti tomu neumožnila odchylnou úpravu v jednotlivých členských státech, pokud jde o otázky nařízením upravené. Nicméně i v případě formy nařízení se od počátku počítalo s tím, že nařízení se neobejde bez subsidiárního použití národního procesního práva.¹⁶ Kromě dosažení potřebné míry sjednocení procesních pravidel týkajících se evropského platebního rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích bylo výhodou nařízení i to, že tímto instrumentem bylo možné upravit relativně samostatná řízení o evropském platebním rozkazu a evropském řízení o drobných nárocích jako alternativu rozkazních řízení resp. řízení o drobných nárocích podle národních právních řádů členských států, tj. bez nutnosti harmonizovat tato často velmi rozdílná řízení upravená vnitrostátním právem členských států. Tento přístup nakonec zvítězil a obě opatření byla přijata ve formě nařízení.

2.1.6 Nařízení o evropském platebním rozkazu – základní zásady

Před přijetím Nařízení 1896/2006 bylo Komisi zvažováno mnoho modelů rozkazního řízení. Komise se před přijetím návrhu Nařízení 1896/2006 inspirovala národními úpravami rozkazního řízení a konzultovala výhody a

¹⁶ Ibid., str. 7.

nevýhody jednotlivých modelů s členskými státy, odbornými institucemi i širokou veřejností.¹⁷

Konečná podoba úpravy řízení o evropském platebním rozkazu (Nařízení 1896/2006) spočívá zejména na následujících zásadách:

- (i) Alternativní (fakultativní) charakter řízení: Řízení o evropském platebním rozkazu existuje nezávisle na národních úpravách rozkazního řízení, a žalobci je toto řízení tedy dáno na výběr.
- (ii) Omezení evropského platebního rozkazu na soukromoprávní nároky: Nařízení 1896/2006 se vztahuje pouze na soukromoprávní nároky s tím, že některé druhy soukromoprávních nároků jsou z působnosti Nařízení 1896/2006 vyloučeny.
- (iii) Vynětí nároků z mimosmluvních závazků: Nároky z mimosmluvních závazkových vztahů jsou z působnosti Nařízení 1896/2006 až na výjimky stanovené Nařízením 1896/2006 vyloučeny.
- (iv) Omezení evropského platebního rozkazu na peněžitě nároky: Evropským platebním rozkazem může být žalovanému uloženo zaplatit určitou peněžitou částku. Prikázat splnění nepeněžitě pohledávky evropským platebním rozkazem nelze.
- (v) Výše nároku není omezena: Nařízení 1896/2006 nestanoví žádný limit výše pohledávky, pro kterou lze ještě evropský platební rozkaz vydat.
- (vi) Nutnost přeshraničního prvku v řízení: Podmínkou aplikace Nařízení 1896/2006 je existence tzv. přeshraničního prvku v řízení. Na čistě vnitrostátní případy nelze Nařízení 1896/2006 použít.
- (vii) Zvýšená ochrana spotřebitele z hlediska soudní příslušnosti: Je-li žalovaným spotřebitel, lze návrh na vydání evropského platebního rozkazu podat pouze u soudů toho státu, v němž má spotřebitel bydliště.
- (viii) Formulářový charakter řízení: Pro nejdůležitější procesní úkony soudu a účastníků řízení je povinné použití stanovených formulářů.

¹⁷ Ibid., str. 8 a násl.

- (ix) Nedůkazní model řízení: Žalobce není povinen připojovat k návrhu žádné důkazní prostředky a soud žádné důkazní prostředky v souvislosti s rozhodováním o vydání evropského platebního rozkazu nezkontroluje.
- (x) Zkoumání zjevné podstaty nároku: Ačkoliv soud nezkontroluje v souvislosti s vydáním evropského platebního rozkazu žádné důkazní prostředky, nýbrž pouze tvrzení žalobce obsažená v návrhu na vydání evropského platebního rozkazu, je povinen odmítnout vydání evropského platebního rozkazu tehdy, jedná-li se o nárok zjevně neopodstatněný.
- (xi) Jednofázovost řízení: Perfektní návrh vede k vydání evropského platebního rozkazu, proti němuž může dlužník podat odpor. Komisí původně navrhovaná dvoufázovost řízení (1. návrh -> oznámení o evropském platebním rozkazu -> žalobní odpověď, 2. evropský platební rozkaz -> odpor) se neprosadila.
- (xii) Povinnost soudu vydat evropský platební rozkaz: Jsou-li splněny podmínky pro vydání evropského platebního rozkazu, je soud povinen evropský platební rozkaz vydat.
- (xiii) Odpor jako opravný prostředek proti evropskému platebnímu rozkazu: Opravným prostředkem proti evropskému platebnímu rozkazu je odpor, který může žalovaný podat ve lhůtě třiceti dnů od doručení evropského platebního rozkazu. Odpor nemusí být nijak odůvodněn.
- (xiv) Převod do běžného občanského soudního řízení v případě podání odporu: Podáním odporu řízení o vydání evropského platebního rozkazu zásadně končí a věc se převádí do běžného občanského soudního řízení.
- (xv) Zásada přezkumu evropského platebního rozkazu v členském státě původu: Pravomocný evropský platební rozkaz mohou přezkoumávat pouze soudy v členském státu, kde byl evropský platební rozkaz vydán. Přezkum je možný jen z výjimečných důvodů stanovených Nařízením 1896/2006.
- (xvi) Volný pohyb evropských platebních rozkazů: Pravomocný a vykonatelný evropský platební rozkaz je automaticky uznán a může být vykonán ve

všech členských státech EU (s výjimkou Dánska) bez nutnosti provádění řízení o *exequatur*.

(xvii) Subsidiární použití národního procesního práva: Otázky neupravené Nařízením 1896/2006 se řídí národním procesním právem státu, v němž se nachází soud, u něž řízení probíhá.

Výsledná úprava řízení o evropském platebním rozkazu nepřevzala výlučně jeden model národního rozkazního řízení, ale inspirovala se dílčími rysy jednotlivých národních modelů rozkazního řízení v členských státech EU.

Přijetí Nařízení 1896/2006 bylo z hlediska unifikace procesního práva na půdě Evropské unie unikátní v tom, že bylo poprvé komunitárním instrumentem upraveno relativně samostatné evropské řízení. Tím se unifikace procesních předpisů na půdě Evropské unie poprvé posunula od sjednocení pravidel pro soudní příslušnost a uznání a výkon soudních rozhodnutí k jednotné úpravě nalézacího sporného řízení, byť prozatím jen řízení rozkazního.

Podrobný rozbor Nařízení 1896/2006 je podán v kapitole 3 níže.

2.1.7 Nařízení o evropském řízení o drobných nárocích – základní zásady

Rovněž před přípravou návrhu Nařízení 861/2007 Komise podrobně zkoumala odpovídající instituty řízení o drobných nárocích v jednotlivých národních právních řádech členských států. Zvažovány byly především otázky jako je maximální výše nároku, který bude ještě považován za bagatelní; druhy sporů a druhy nároků, na které se bude úprava vztahovat; možnost převodu řízení do běžného občanského soudního řízení; zavedení jednotných formulářů pro vybrané procesní úkony; povinné zastoupení a pomoc účastníkům řízení; míra uvolnění pravidel pro dokazování; podmínky upuštění od ústního projednání věci; zjednodušení odůvodnění rozhodnutí; omezení náhrady nákladů řízení; nemožnost či omezení podání opravného prostředku proti rozhodnutí; a další možné způsoby zjednodušení a zrychlení řízení.¹⁸

Konečná podoba evropského řízení o drobných nárocích (Nařízení 861/2007) spočívá zejména na následujících zásadách:

¹⁸ Ibid., str. 60 a násl.

- (i) Alternativní (fakultativní) charakter řízení: Evropské řízení o drobných nárocích existuje nezávisle na národních úpravách řízení o drobných nárocích, a žalobci je toto řízení tedy dáno na výběr.
- (ii) Omezení evropského řízení o drobných nárocích na soukromoprávní nároky: Nařízení 861/2007 se vztahuje pouze na soukromoprávní nároky s tím, že některé druhy soukromoprávních nároků jsou z působnosti Nařízení 861/2007 vyloučeny.
- (iii) Možnost vymáhání peněžitých i nepeněžitých nároků: Evropské řízení o drobných nárocích lze použít při splnění stanovených podmínek pro vymáhání peněžitých i nepeněžitých nároků.
- (iv) Omezení hodnoty nároku částkou 2.000 EUR: Nařízení 861/2007 lze použít pouze za předpokladu, že hodnota nároku v době zahájení řízení nepřesahuje částku 2.000 EUR bez navýšení o úroky, náklady a výlohy.
- (v) Nutnost přeshraničního prvku v řízení: Podmínkou aplikace Nařízení 861/2007 je existence tzv. přeshraničního prvku v řízení. Na čistě vnitrostátní případy nelze Nařízení 861/2007 použít.
- (vi) Převod do běžného občanského soudního řízení, nespadá-li nárok do oblasti působnosti Nařízení 861/2007: Nespadá-li nárok do oblasti působnosti Nařízení 861/2007, soud o tom vyrozumí žalobce a projedná žalobu podle národního procesního práva, ledaže žalobce vezme žalobu zpět.
- (vii) Formulářový charakter řízení: Pro některé procesní úkony účastníků řízení a soudu je povinné použití stanovených formulářů.
- (viii) Zásada písemnosti řízení: Evropské řízení o drobných nárocích je zásadně písemné. Ústní jednání soud nařídí pouze tehdy, pokud to pokládá za nutné, nebo pokud o to některá ze stran požádá. Žádost strany o nařízení ústního jednání však může soudce zamítnout, pokud lze spravedlivý průběh řízení zjevně zajistit i bez ústního projednání věci.
- (ix) Lhůta k vydání rozhodnutí: Soud by měl v zásadě ve věci samé rozhodnout do 30 dnů od obdržení žalobní odpovědi od žalovaného, ledaže vyvstane potřeba vyžádat si další informace od stran, provést

dokazování nebo předvolat strany k ústnímu jednání. V těchto případech již není konečná lhůta k vydání rozhodnutí stanovena.

- (x) Dokazování v rozsahu nezbytném pro vydání rozhodnutí a připuštění některých důkazních prostředků: Soud určuje rozsah a způsob dokazování které je nezbytné pro vydání rozhodnutí. Obecně má být použit nejjednodušší a nejméně náročný způsob dokazování. Nařízení 861/2007 výslovně připouští jako důkazní prostředek písemné výpovědi svědků, znalců nebo stran a dokazování prostřednictvím videokonference nebo jiných komunikačních technologií.
- (xi) Poskytování pomoci stranám: Členské státy jsou povinny zajistit praktickou pomoc stranám při vyplňování formulářů.
- (xii) Vykonatelnost prvostupňového rozhodnutí bez ohledu na existenci opravného prostředku: Rozhodnutí vzešlé z evropského řízení o drobných nárocích je vykonatelné bez ohledu na jakýkoliv možný opravný prostředek.
- (xiii) Minimální možnosti přezkumu rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích v členském státě, kde bylo rozhodnutí vydáno: Rozhodnutí vzešlé z evropského řízení o drobných nárocích lze vždy přezkoumat u příslušného soudu v členském státě, kde bylo rozhodnutí vydáno, a to za podmínek stanovených Nařízením 861/2007. Jiné opravné prostředky může proti rozhodnutí vzešlému z evropského řízení o drobných nárocích připustit národní procesní právo členských států.
- (xiv) Volný pohyb rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích: Rozhodnutí vzešlé z evropského řízení o drobných nárocích je automaticky uznáno a může být vykonáno ve všech členských státech EU (s výjimkou Dánska) bez nutnosti provádět řízení o *exequatur*.
- (xv) Použití národního procesního práva: Evropské řízení o drobných nárocích se řídí národním procesním právem státu, v němž řízení probíhá, nestanoví-li Nařízení 861/2007 jinak.

Podrobný rozbor Nařízení 861/2007 je podán v kapitole 4 níže.

2.2 Rada Evropy

Pro harmonizaci civilních procesních předpisů v Evropě má význam i činnost Rady Evropy, a proto je na místě ji rovněž alespoň krátce zmínit.

Rada Evropy je mezinárodní organizace, která vznikla v roce 1949 a sídlí ve Štrasburku. Rada Evropy je samozřejmě organizací odlišnou od Evropských společenství, resp. dnes Evropské unie. Všechny členské státy EU jsou nicméně zároveň členy Rady Evropy a mezi EU a Radou Evropy dochází v posledních letech k vzájemnému prohlubování vztahů.

V květnu 2007 bylo mezi Radou Evropy a EU uzavřeno Memorandum o porozumění.¹⁹ Memorandum předpokládá další rozvoj úzké spolupráce mezi Radou Evropy a EU zejména v oblastech lidských práv a základních svobod, vlády práva a právní spolupráce, pluralitní demokracie a dobré správy, mezikulturního dialogu a kulturní diverzity, vzdělávání a sociální koheze. Memorandum uznává vůdčí úlohu Rady Evropy v definování a prosazování lidských práv a základních svobod a předpokládá koherenci práva Evropské unie s úmluvami v oblasti lidských práv přijatými na půdě Rady Evropy. V této souvislosti memorandum předpokládá i další zkoumání možnosti brzkého přistoupení Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále v této kapitole jako „**Úmluva**“).²⁰

Protokol č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod²¹, který vstoupil v platnost dne 1. června 2010, umožnil přistoupení Evropské unie k Úmluvě. Právní základ pro přistoupení k Úmluvě na straně EU byl položen Lisabonskou smlouvou. SEU ve znění Lisabonské smlouvy výslovně předpokládá, že Evropská unie k Úmluvě přistoupí. Novelizovaná SEU dále výslovně zakotvila, že základní práva zaručená Úmluvou, která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie.²²

¹⁹ Memorandum of Understanding between the Council of Europe and the European Union. Text memoranda: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1130667>.

²⁰ Ibid., odst. 19, 20.

²¹ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/194.htm>.

²² Čl. 6 odst. 2 a 3 SEU.

Pro harmonizaci civilních procesních předpisů členských států Rady Evropy, resp. jejich aplikaci, má nepochybně určitý význam čl. 6 odst. 1 Úmluvy, zakotvující právo na spravedlivý proces, veřejné projednání záležitosti v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, a zásadně veřejné vyhlášení rozsudku. Úmluva a judikatura Evropského soudu pro lidská práva k článku 6 odst. 1 Úmluvy tak zaručují alespoň kohezi základních principů řádného fungování soudnictví v členských státech Rady Evropy. Je nicméně zřejmé, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedává prostor pro širší harmonizaci (a už vůbec ne unifikaci) civilních procesních předpisů členských států Rady Evropy. Článkem 6.1 Úmluvy byl nepochybně inspirován i podobně formulovaný článek 47 Listiny základních práv Evropské unie²³, rovněž zakotvující právo na spravedlivý proces.

Vývoj civilních procesních předpisů v evropských zemích je dále ovlivňován rezolucemi a doporučeními Výboru ministrů Rady Evropy.

Pro sbližování úprav civilního procesu v evropských státech mají význam zejména následující rezoluce a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy:

- (i) Rezoluce (78) 8 o právní pomoci a poradenství.²⁴
- (ii) Doporučení R (81) 7 o opatřeních usnadňujících přístup ke spravedlnosti²⁵: Zde je, mimo jiné, obsaženo doporučení k zavedení zjednodušeného, nákladově efektivního řízení o drobných nárocích za použití standardních formulářů.²⁶
- (iii) Doporučení R (84) 5 o principech civilního procesu zaměřených ke zlepšení fungování justice²⁷: I zde je obsaženo doporučení upravit zrychlené řízení pro nesporné nároky a drobné nároky.²⁸
- (iv) Doporučení R (86) 12 o opatřeních k prevenci a redukci nadměrného přetížení soudů.²⁹ a

²³ Úř. věst. C 303, 14.12.2007

²⁴ Text rezoluce (78) 8: http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/administrative_law_and_justice/texts_and_documents/Conv_Rec_Res/Resolution%2878%298.asp

²⁵ Text doporučení R (81) 7: http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/administrative_law_and_justice/texts_and_documents/Conv_Rec_Res/Recommendation%2881%297.asp.

²⁶ Ibid., odst. 15.

²⁷ Text doporučení R (84) 5: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=603496&SecMode=1&DocId=682030&Usage=2>.

²⁸ Ibid., Princip 8 odst. 1 písm b).

- (v) Doporučení R (93) 1 o efektivním přístupu k právu a spravedlnosti pro chudé.³⁰

Ačkoliv se jedná o nezávazné legislativní instrumenty, jejich význam tkví v tom, že naznačují možné hlavní směry harmonizace civilních procesních předpisů evropských států a v neposlední řadě mohou mít i podpůrný význam pro interpretaci těchto předpisů.

2.3 Haagská konference mezinárodního práva soukromého

Haagská konference mezinárodního práva soukromého (v této kapitole dále jen „**HCCH**“) je mezinárodní organizace založená v roce 1893 se sídlem v Haagu. Jejím členem je aktuálně 68 států a Evropská unie.

Na půdě HCCH dosud vznikla řada mezinárodních úmluv z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního. Nejširší uplatnění mezi členskými státy této mezinárodní organizace našly dosud zejména úmluvy týkající se zrušení požadavku legalizace veřejných listin, přeshraničního doručování a dokazování, přístupu ke spravedlnosti, mezinárodních únosů dětí, přeshraničních adopcí, kolizních norem týkajících se závětí, vyživovací povinnosti a uznání rozvodů manželství.

Změna statutu HCCH přijatá Diplomatickou konferencí HCCH v červnu 2005 umožnila organizacím regionální hospodářské integrace stát se členem HCCH. Evropské společenství prohlásilo svůj zájem stát se členem HCCH v Rozhodnutí Rady č. 2006/719/ES ze dne 5. října 2006.³¹ Evropské společenství se stalo členem HCCH 3. dubna 2007.

Přílohou zmíněného rozhodnutí Rady je i prohlášení o pravomoci ES upřesňující, v jakých záležitostech na ES převedly pravomoci jeho členské státy. Kromě výčtu pravomocí společenství v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního (čl. 65, 95, 153 SES) se tato příloha vyjadřuje i k vnější kompetenci ES uvedené oblasti. S odkazem na judikaturu ESD je

²⁹ Text doporučení R (86) 12:
<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=606796&SecMode=1&DocId=690980&Usage=2>.

³⁰ Text doporučení R (93) 1:
<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=576067&SecMode=1&DocId=606818&Usage=2>.

³¹ Úř. věst. L 297, 26.10.2006.

dovozováno, že příslušná ustanovení SES představují právní základ nejen pro vnitřní kompetenci ES, ale i pro uzavírání mezinárodních dohod ze strany ES. Společenství může uzavřít mezinárodní dohody, pokud již dříve uplatnilo svou vnitřní pravomoc za účelem přijetí opatření k provádění společných politik, nebo pokud je mezinárodní dohoda nutná k dosažení cílů ES. Vnější pravomoc Společenství je výlučná v té míře, v jaké mezinárodní dohoda ovlivňuje vnitřní pravidla Společenství nebo mění rozsah jejich působnosti.³² V takovém případě je v pravomoci Společenství (dnes Evropské unie) a nikoliv jednotlivých členským států uzavírat mezinárodní dohody s třetími státy nebo mezinárodními organizacemi.

Jako člen HCCH přistoupilo Evropské společenství (dnes Evropská unie) k Protokolu o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti ze dne 23. listopadu 2007³³ a podepsalo (avšak dosud neratifikovalo) i Úmluvu o dohodách o volbě soudu z 30. června 2005.³⁴ Není mi známo, že by Evropská unie v nejbližší době plánovala přistoupit k jakýmkoliv jiným úmluvám vzniklým na půdě HCCH.

2.4 Perspektivy dalšího sblížení civilních procesních předpisů v zemích Evropské unie

2.4.1 Akční plán Rady a Komise k implementaci Haagského programu

Plán legislativních prací v oblasti justiční spolupráce ve věcech civilních byl od roku 2005 obsažen v Akčním plánu Rady a Komise k implementaci Haagského programu na posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii publikovaném dne 12. srpna 2005.³⁵ Akční plán byl původně vypracován s výhledem na pět let.

V oblasti evropského mezinárodního práva procesního bylo v souladu s Akčním plánem přijato Nařízení 1896/2006 i Nařízení 861/2007. Z dalších legislativních instrumentů v oblasti mezinárodního procesního práva přijatých v souladu s Akčním plánem lze zmínit směrnici Evropského parlamentu a Rady

³² Odst. 6 Přílohy II (Prohlášení o pravomoci Evropského společenství upřesňující, v jakých záležitostech na něj jeho členské státy převedly pravomoci) Rozhodnutí Rady č. 2006/719/ES ze dne 5. října 2006.

³³ http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=133.

³⁴ http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=98.

³⁵ Úř. věst. OJ C 198, 12. srpna 2005. Opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech se týká kapitola 4.3. Akčního plánu.

č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Uvedená směrnice harmonizuje některé aspekty mediace přeshraničních sporů v rámci EU. Členské státy nicméně mohou uplatnit principy mediace obsažené ve směrnici i v čistě vnitrostátních mediačních řízeních. Směrnice harmonizuje zejména pravidla zajištění kvality mediace, přistoupení k mediaci, vykonatelnost dohod vyplývajících z mediace, důvěrnost mediace, účinek mediace na běh promlčecích a prekluzích lhůt a informování široké veřejnosti o mediačních službách. Členské státy jsou povinny směrnici implementovat do 21. května 2011.

Akční plán z roku 2005 předpokládal vypracování Zelené knihy o minimálních standardech některých aspektů procesního práva. Tato zelená kniha však dosud vypracována nebyla.³⁶

2.4.2 Stockholmský program

Hlavní priority prací na léta 2010 až 2014 v souvislosti s budováním prostoru svobody, bezpečnosti a práva je obsažen ve Stockholmském programu přijatém na zasedání Evropské rady v Bruselu 10. až 11. prosince 2009.³⁷ V oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního předpokládá Stockholmský program zejména následující aktivity:

- (i) Pokračování v procesu rušení všech přechodných opatření (doložka vykonatelnosti). Zrušení doložky vykonatelnosti bude zároveň doplněno i řadou záruk, kterými mohou být opatření týkající se procesního práva (např. například právo na slyšení, doručování dokumentů, lhůta pro vydání stanoviska atd.) i kolizních norem;
- (ii) Rozšíření uznávání rozhodnutí na oblasti, na které se doposud nevztahuje, a které mají zásadní význam pro každodenní život, jako jsou dědictví a závěti, majetková práva plynoucí z manželských vztahů a majetkové důsledky rozluky partnerů. Přitom mají být zohledněny právní systémy členských států, včetně zásad veřejného pořádku, a národní tradice v této oblasti;

³⁶ Seznam tzv. zelených knih vypracovaných od roku 1993 je možno nalézt na stránkách EU: http://europa.eu/documentation/official-docs/green-papers/index_en.htm.

³⁷ Úř. věst. C 115, 4. května 2010.

- (iii) Zahájení procesu konsolidace nástrojů, které byly dosud přijaty v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech, zejména zvýšení soudržnosti právních předpisů EU zjednodušením stávajících nástrojů a zvýšení jejich vstřícnosti k uživatelům, s cílem zaručit jejich účinnější a jednodušší používání;
- (iv) Podpora úsilí členských států o zlepšování účinnosti jejich soudních systémů, zejm. podpora výměny osvědčených postupů a rozvoje inovačních projektů v oblasti modernizace soudnictví;
- (v) Podpora a posilování opatření na rozšíření odborné přípravy soudců;
- (vi) Pokračování v podpoře projektů e-justice (např. komunikace se soudy prostřednictvím elektronických prostředků, informace pro veřejnost v elektronické podobě, elektronické podpisy apod.);
- (vii) Prověření možnosti a předložení návrhu týkajícího se možnosti nevyžadovat formality pro ověřování dokumentů mezi členskými státy;
- (viii) Posouzení potřeby a proveditelnosti stanovení určitých dočasných opatření, včetně ochranných opatření, na úrovni EU, např. za účelem zabránění zániku aktiv před vymáháním pohledávky;
- (ix) Předložení návrhů na zlepšení účinnosti výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii týkajících se bankovních účtů a aktiv dlužníka vycházející ze zelené knihy z roku 2006 a zelené knihy z roku 2008.

Stockholmský program předpokládá, že Komise nejprve předloží zprávu o tom, jak funguje stávající systém EU v oblasti přeshraničního uplatňování občanského procesního práva, a na základě této zprávy předloží návrh, jehož cílem bude zlepšit soudržnost stávajících právních předpisů Unie. Komise má rovněž v souvislosti se zrušením doložky vykonatelnosti posoudit potřebu zavedení společných minimálních norem nebo standardních pravidel občanskoprávního řízení v otázkách jako je přeshraniční výkon soudních rozhodnutí, doručování dokumentů, opatrování důkazů, prezkumné řízení a vymáhání práva a zavedení minimálních norem v souvislosti s uznáváním

rozhodnutí týkajících se rodičovské zodpovědnosti. V případě potřeby má Komise předložit návrhy o těchto otázkách.³⁸

Stockholmský program tak sice opatrně naznačuje možnost zavedení společných minimálních norem nebo standardních pravidel občanskoprávního řízení, činí tak ale v souvislosti s potřebou zvýšit procesní záruky s ohledem na plánovaný ústup od řízení o *exequatur* při uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v rámci EU. Nelze tedy říci, že by Stockholmský program naznačoval zájem členských států EU na nějaké hlubší harmonizaci či unifikaci civilních procesních předpisů. Bude však třeba vyčkat na plán legislativních prací, který Komise pravděpodobně v souvislosti se Stockholmským programem vypracuje.

2.4.3 Vyhledky další harmonizace civilních procesních předpisů v EU

Jak již bylo řečeno v kapitole 2.1.4, čl. 81 SFEU dnes zakládá pravomoc EU přijímat v občanských věcech s mezinárodním prvkem opatření (i) k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti a (ii) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech. Příslušná ustanovení primárního práva tedy poskytují dostatečný právní základ pro další harmonizaci civilních procesních předpisů v členských státech EU.

Určitou překážkou pro další harmonizaci civilních procesních předpisů může představovat požadavek mezinárodního prvku v řízení. Pokud by se měla přítomnost mezinárodního prvku v řízení posuzovat striktně, nebylo by možné přijímat opatření harmonizující nebo unifikující pravidla týkající se čistě vnitrostátních vztahů. Ačkoliv se Komise v minulosti pokoušela navrhnout opatření unifikující i čistě vnitrostátní procesní vztahy (např. v původním návrhu Nařízení 1896/2006 nebyl obsažen požadavek tzv. přeshraničního prvku v řízení), tento přístup nenašel podporu u členských států, které se prozatím hlubšímu sjednocení národních civilních procesních předpisů brání a v regulaci čistě vnitrostátních vztahů (byť existující paralelně vedle národních úprav) spatřují první krok k takovému sjednocování. Již zmíněný Stockholmský program z roku 2009 nenaznačuje v tomto směru žádnou podstatnou změnu.

³⁸ Viz. odst. 3.3.2 Stockholmského programu.

Jedná se však spíše o problém politický než právní. Lze předpokládat, že jakmile bude existovat politická vůle k hlubšímu sjednocení národních procesních předpisů, problém mezinárodního prvku v řízení bude velmi rychle překonán, např. za použití argumentace, že určitá míra sjednocení procesních předpisů (a to i při absenci mezinárodního prvku v nalézacím řízení) je nezbytnou podmínkou pro vzájemnou důvěru v soudní systémy členských států a co nejjednodušší proceduru uznání a výkon soudních rozhodnutí v rámci členských států EU. Nelze však patrně očekávat, že k takovému vývoji dojde v nejbližších několika letech. Spíše se domnívám, že hlubší harmonizace civilních procesních předpisů členských států EU je otázkou minimálně jednoho desetiletí a spíše několika desetiletí. Záležet i bude i na tom, zda se podaří opět nastartovat proces dynamičtější harmonizace hmotněprávních předpisů, který aktuálně spíše stagnuje.

Z teoretického hlediska mají nejlepší vyhlídky k harmonizaci procesní předpisy upravující sporné řízení, jsou-li jeho předmětem peněžité nároky. Nařízení 1896/2006 i Nařízení 861/2007 je toho důkazem. V případě Nařízení 861/2007 není dokonce peněžitý charakter nároku ani podmínkou. I v případě sporného řízení ale existují výrazné rozdíly v uspořádání soudních soustav a procesních vztahů mezi soudem a účastníky řízení, které nebude snadné harmonizovat. Obě uvedená nařízení se ostatně neobejdou bez subsidiárního použití národních právních úprav.

Prostor jistě existuje i pro harmonizaci dílčích pravidel výkonu rozhodnutí a insolvenčního řízení, o čemž svědčí přijetí Nařízení 805/2004 a Nařízení 1346/2000. Sjednocovat by patrně bylo možné i procesní pravidla pro ty způsoby výkonu rozhodnutí (exekuce), které jsou víceméně shodné v národních právních řádech členských států.

Velmi problematické je naopak sjednocování pravidel upravujících nesporná řízení. Je tomu tak proto, že rozsah těchto řízení se mezi jednotlivými právními řády značně liší a mnohem silněji se do nich promítá různá hmotněprávní úprava a právní tradice jednotlivých států.³⁹ K tomu je možno dodat i to, že na půdě EU jsme v poslední době svědky určitého ochlazení tendencí k unifikaci

³⁹ Zoulik, F., Vliv evropského práva na naše civilní soudnictví (vybrané otázky), Bulletin advokacie 7-8/2006, str. 21.

hmotného práva členských států EU, když se unifikační úsilí soustředí spíše na otázky mezinárodního práva soukromého a procesního.⁴⁰ Rozdíly v hmotném právu členských států EU proto nejspíše nadále zůstanou natolik zásadní, že unifikace většiny nesporných řízení nadále nebude v jakékoliv dohledné době myslitelná.

Bude jistě zajímavé sledovat, zda se další sjednocování procesních předpisů členských států EU bude ubírat cestou harmonizace dílčích procesních institutů v národních úpravách členských států (jak by mohl naznačovat Stockholmský program), anebo zda bude rozšiřován model relativně samostatných evropských řízení existujících vedle národních právních úprav. Osobně se domnívám, že je žádoucí postupovat oběma směry.

3 Nařízení, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

Nařízením 1896/2006 bylo legislativně upraveno řízení o evropském platebním rozkazu s cílem zjednodušit a zrychlit řízení o sporech v přeshraničních případech týkajících se nesporných peněžitých nároků, snížit náklady na ně a umožnit volný pohyb evropských platebních rozkazů ve všech členských státech (recitál 9 Nařízení 1896/2006).

Řízení o evropském platebním rozkazu bylo zavedeno jako dodatečný, fakultativní prostředek pro žalobce, jemuž je zachována možnost využít dle své volby řízení podle vnitrostátního práva, která nejsou Nařízením 1896/2006 nijak dotčena.

3.1 Působnost nařízení

3.1.1 Věcná působnost

Nařízením 1896/2006 se s níže uvedenými výjimkami vztahuje na občanské a obchodní věci, bez ohledu na povahu soudu. Nevztahuje se zejména na daňové, celní či správní věci ani na odpovědnost státu za jednání a opominutí při výkonu státní moci, tj. *acta iure imperii* (čl. 2, odst. 1 Nařízení 1896/2006).

⁴⁰ *Jayme, E., Kohler. Ch., Europäisches Kollisionsrecht 2007: Windstille im Erntefeld der Integration, IPrax 6/2007, str. 495 a odkazy tam uvedené.*

(i) Občanské a obchodní věci

Věcná působnost Nařízení 1896/2006 je omezena na soukromoprávní nároky. Jakékoliv nároky spadající do oblasti práva veřejného jsou z působnosti Nařízení 1896/2006 vyloučeny.

Hranice mezi soukromým a veřejným právem zdaleka není konstruována ve všech členských státech jednotně. Je proto zřejmé, že pojmu „občanské a obchodní věci“ je nutné dát autonomní evropský význam, jak již ostatně judikatura Evropského soudního dvora činí při výkladu Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I. Výsledkem autonomní evropské interpretace pojmů je situace, kdy se tyto pojmy nemusí ve všech jednotlivostech věcně shodovat s obdobnými pojmy v právních řádech jednotlivých členských států.⁴¹

Judikatura ESD interpretující pojem „občanské a obchodní věci“ v Bruselské úmluvě a Nařízení Brusel I je použitelná i pro výklad ustanovení o věcné působnosti obsažených v Nařízení 1896/2006, kromě případů, kdy je úprava věcí vyloučených z působnosti uvedených instrumentů odlišná (k tomu blíže viz následující kapitola).

Evropský soudní dvůr judikoval, že konceptu „občanských a obchodních věcí“, jak jej upravuje článek 1 Bruselské úmluvy, musí být dán autonomní význam odvozený od účelu Bruselské úmluvy a obecných principů obsažených v národních právních řádech jednotlivých členských států. Proto nelze za občanskou nebo obchodní věc ve smyslu Bruselské úmluvy, Nařízení Brusel I nebo Nařízení 1896/2006 považovat vztah mezi soukromou osobou a orgánem veřejné moci, kdy tento vztah vzniká při uplatňování veřejné moci tímto orgánem. O občanskou nebo obchodní věc jde naopak tehdy, pokud ani jeden z účastníků není orgánem veřejné moci, anebo jeden z účastníků sice orgánem veřejné moci je, avšak v rámci příslušného právního vztahu neuplatňuje pravomoc jdoucí nad rámec těch oprávnění, která existují podle norem aplikovatelných na soukromé osoby.⁴² V posléze uvedeném případě bude třeba vždy zkoumat, zda se základ nároku a právní normy upravující postavení zúčastněného orgánu veřejné moci spravuje pravidly, která jsou jinak platná pro

⁴¹ Geimer, R., Schütze, R.A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, 2. Auflage, 2004, str. 70.

⁴² Srov. např. rozsudek ESD č. 29/76: *LTU v Eurocontrol*, rozsudek ESD č. 814/79: *Netherlands v Rüffer*, rozsudek ESD č. C-172/91: *Sonntag v Waidmann*, rozsudek ESD č. C-167/00: *VKI v Henkel*.

vztahy mezi soukromými osobami, anebo zda je příslušnému orgánu veřejné moci uděleno určité zvláštní prerogativum.⁴³ V tomto kontextu je třeba chápat i demonstrativní výčet veřejnoprávních věcí, na které se Nařízení 1896/2006 nevztahuje – tj. daňové, celní, správní věci atd. Nepůjde tedy například o celní resp. správní věc vyloučenou z působnosti Nařízení 1896/2006, pokud stát vymáhá zaplacení celního dluhu po ručiteli za situace, kdy se záruka spravuje soukromým právem a stát nepožívá při vymáhání dluhu žádné výsadní postavení. Tím spíše pak nepůjde o vyloučenou věc ani v případě, kdy ručitel následně uplatní svůj nárok vůči dlužníkovi, za kterého plnil.⁴⁴

Z výše uvedeného mimo jiné také vyplývá, že do konceptu občanských a obchodních věcí ve smyslu čl. 2 odst. 1 Nařízení 1896/2006 je třeba řadit i ty soukromoprávní věci, které se v oblasti českého práva řadí do práva pracovního nebo rodinného, z důvodu tradičního členění právního řádu na jednotlivá právní odvětví. Pro autonomní evropský výklad pojmu „občanské a obchodní věci“ nemá toto tradiční české vydělení pracovního a rodinného práva z obecného práva občanského žádný význam.⁴⁵ Ve vztahu k věcem rodinného práva se však již na tomto místě sluší poznamenat, že zpravidla půjde o věci z působnosti Nařízení 1896/2006 vyloučené (viz níže).

(ii) Věci vyloučené z působnosti nařízení

Z věcné působnosti Nařízení 1896/2006 jsou kromě již zmíněných veřejnoprávních věcí výslovně vyloučeny následující oblasti: (i) majetková práva vyplývající z manželských majetkových vztahů, závětí a dědictví; (ii) úpadky, vyrovnání a podobná řízení; (iii) sociální zabezpečení; a (iv) nároky z mimosmluvních závazků, pokud nejsou předmětem dohody mezi stranami nebo nedošlo k uznání dluhu, nebo pokud se nevztahují na peněžité pohledávky ze spoluvlastnictví.

⁴³ Srov. např. rozsudek ESD č. C-271/00: *Gemeente Steenbergen v Baten*, kde ESD shledal, že regresní nárok na zaplacení částky vyplacené jako sociální dávka uplatňovaný holandským orgánem vůči členovi rodiny příjemce dávky není soukromoprávní věcí, neboť příslušný orgán měl podle holandského práva při uplatňování tohoto nároku výsadní postavení v tom, že nebyl povinen se řídit jinak závaznou dohodou o výživném uzavřenou mezi manžely a potvrzenou soudem. Naproti tomu v rozsudku ESD č. C-433/01: *Freistaat Bayern v Blijdenstein* ESD shledal, že jde o soukromoprávní věc, pokud se nárok německého orgánu vůči rodičům příjemce příspěvku na vzdělání řídí německým občanským právem, neboť tak stanoví příslušný zákon tyto příspěvky na vzdělání upravující.

⁴⁴ Srov. rozsudek ESD č. C-265/02: *Frahuil v Assitalia*.

⁴⁵ Sovětskou koncepcí ovlivněné oddělení pracovního a rodinného práva z práva občanského je ostatně zdá se postupně částečně opouštěno. Nasvědčuje tomu zejména návrh na rozpuštění současného zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, do vládního návrhu nového občanského zákoníku (sněmovní tisk 835/0).

I ve vztahu k těmto výjimkám lze samozřejmě použít judikaturu Evropského soudního dvora týkající se věcné působnosti Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I, neboť věcná působnost těchto instrumentů se do značné míry překrývá. Existují nicméně i některé rozdíly.

Nařízení 1896/2006 zejména narozdíl od Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I výslovně nevylučuje ze své působnosti věci osobního stavu a věci způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, a naopak za stanovených podmínek ze své působnosti vylučuje nároky z mimosmluvních závazků.

V případě věcí osobního stavu a věcí způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům je zřejmé, že u těchto ryze statusových záležitostí peněžité nároky nevznikají, a proto postup podle Nařízení 1896/2006 nepřipadá v úvahu. I kdyby však teoreticky v souvislosti s těmito statusovými věcmi peněžitý nárok vznikl, patrně by se jednalo o nárok z mimosmluvního závazku, kterýžto by byl z působnosti Nařízení 1896/2006 tak jako tak vyloučen.

Pokud jde o vyloučení nároků z mimosmluvních závazků, lze předvídat, že příslušné ustanovení může působit výkladové potíže, neboť pojem „mimosmluvní závazek“ není v Nařízení 1896/2006 nijak definován. Ani Nařízení Řím I a Nařízení Řím II obsahující kolizní normy pro „smluvní závazky“ a „mimosmluvní závazky“ tyto pojmy pozitivně nedefinují, obsahují nicméně určité nepřímé vymezení obou pojmů. Přesnější autonomní výklad však bude muset podat až judikatura Evropského soudního dvora. Lze však říci, že z působnosti Nařízení 1896/2006 budou vyloučeny zejména civilní delikty (v anglosaské právní kultuře *torts*), tj. právo na náhradu škody případně na jiné peněžité plnění v důsledku porušení mimosmluvní povinnosti, kvazidelikty (bezdůvodné obohacení, jednatelství bez příkazu, předsmuvní odpovědnost) a jiné případy, kdy důvodem vzniku závazku není smlouva. V praxi tak bude vyloučeno domáhat se vydání evropského platebního rozkazu např. v případech náhrady škody eventuelně přiměřeného zadostiučinění v důsledku trestného činu či správního deliktu (např. dopravní nehody), vadného výrobku (zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku), porušení práva na ochranu osobnosti, nekalé soutěže, porušení předpisů na ochranu hospodářské soutěže, porušení práv k nehmotným statkům, poškození životního prostředí, při vymáhání plnění

zákonné vyživovací povinnosti atd., ledaže se nárok stane předmětem dohody mezi stranami (pokud právo takovou dohodu vůbec připouští) anebo dojde k uznání dluhu.

Je otázkou, zda je takto široce pojaté vynětí mimosmluvních závazků z věcné působnosti Nařízení 1896/2006 důvodné. Nabízí se zejména otázka, zda by nepostačovalo vyloučit z působnosti Nařízení 1896/2006 jen věci týkající se vyživovací povinnosti a porušení práv na ochranu soukromí a osobnostních práv včetně pomluvy, jak činí Nařízení 861/2007. Osobně se spíše kloním k současnému řešení, a to z toho důvodu, že u nároků z mimosmluvních závazků není nikterak výjimečné, že přisouzená částka se liší od částky požadované žalobcem, a často ji lze smysluplně stanovit až po provedení důkazů navržených oběma stranami. Výše nároku může dále v některých případech záviset na úvaze soudu, například tehdy, kdy je uplatňován nárok na přiměřené zadostiučinění v penězích. Pro tyto případy se nejeví použití platebního rozkazu, k jehož vydání dochází pouze na základě tvrzení a případně důkazů (jde-li o důkazní model rozkazního řízení) předložených žalobcem, jako zcela vhodné.

(iii) Poznámka k rozhodčímu řízení a Nařízení 1896/2006

Nelze přehlédnout, že Nařízení 1896/2006 narozdíl od Bruselské úmluvy, Nařízení Brusel I, ale zejména také Nařízení 861/2007, nevyklučuje výslovně ze své působnosti rozhodčí řízení. Nabízí se samozřejmě otázka, zda má tento rozdíl v úpravě věcné působnosti uvedených instrumentů nějaký účel a praktický význam.

O účelu neuvedení rozhodčího řízení mezi výjimkami z věcné působnosti Nařízení 1896/2006 lze bohužel jen spekulovat, neboť samo Nařízení 1896/2006 o tomto mlčí, stejně jako související dokumenty Komise.

Osobně se domnívám, že výslovné neuvedení výjimky pro rozhodčí řízení žádný praktický význam nemá. Ve vztahu k Nařízení 1896/2006 se prakticky jedná o otázku soudní příslušnosti, resp. jejího zkoumání před a po vydání evropského platebního rozkazu. Samo Nařízení 1896/2006 až na jedinou výjimku soudní příslušnost neupravuje, nýbrž odkazuje na jiné předpisy, zejména Nařízení Brusel I (čl. 6 Nařízení 1896/2006), které již výjimku pro

rozhodčí řízení obsahuje. Přesto by patrně bylo vhodnější, aby Nařízení 1896/2006 výslovně ze své působnosti vylučovalo rozhodčí řízení a bylo v tomto konzistentní s Nařízením Brusel I a Nařízením 861/2007.

3.1.2 Časová působnost

Nařízení 1896/2006 vstoupilo v platnost 31. prosince 2006, tj. den následující po jeho vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie dne 30. prosince 2006 (čl. 33 Nařízení 1896/2006). Nařízení 1896/2006 vstoupilo plně v účinnost dne 12. prosince 2008 (čl. 33 Nařízení 1896/2006) a tímto dnem začalo být používáno soudy ve všech členských státech Evropské unie s výjimkou Dánska (čl. 2, odst. 3 Nařízení 1896/2006).

Z hlediska možnosti žalobce domáhat se po vstupu nařízení v účinnost vydání evropského platebního rozkazu není rozhodující, zda uplatňovaný nárok vznikl před vstupem nařízení v účinnost (nebo dokonce v platnost) anebo až po tomto okamžiku. Nařízení 1896/2006 v tomto směru žádná omezení nestanoví.

Členské státy měly povinnost oznámit do 12. června 2008 Komisi informace týkající se soudů příslušných vydávat evropský platební rozkaz, přezkumných řízení, prostředků komunikace se soudy a jazyků (čl. 29 ve spojení s čl. 33 Nařízení 1896/2006). Komise má povinnost zveřejňovat tyto informace a jejich změny v Úředním věstníku Evropské unie a jiným vhodným způsobem. V přehledné formě je možné se s informacemi poskytnutými jednotlivými členskými státy seznámit i na internetových stránkách Evropského soudního atlasu ve věcech občanských.⁴⁶

3.1.3 Teritoriální a personální působnost

Nařízení 1896/2006 je aplikovatelné ve všech členských státech Evropské unie s výjimkou Dánska. Pro účely Nařízení 1896/2006 se Dánsko za členský stát nepovažuje (čl. 2, odst. 3 Nařízení 1896/2006). Výjimečné postavení Dánska ve vztahu k Nařízení 1896/2006 a dalším instrumentům v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech, které mají svůj právní základ v čl. 65 Smlouvy o založení Evropského společenství (ve znění Amsterodamské smlouvy), je dáno

⁴⁶ Internetové stránky soudního atlasu, sekce o evropském platebním rozkazu viz. http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/epo_information_cs.htm.

nepřistoupením Dánska k Amsterodamské smlouvě. Rozšíření působnosti Nařízení 1896/2006 i na Dánsko by tudíž vyžadovalo uzavření mezinárodní smlouvy mezi Evropskou unií a Dánskem, podobně jako při rozšíření působnosti Nařízení Brusel I a Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, resp. později Nařízení 1393/2007 ve vztahu k Dánsku.⁴⁷

Vyloučení Dánska z teritoriální působnosti Nařízení 1896/2006 má dva důsledky: (i) dánské soudy nemohou postupovat podle Nařízení 1896/2006, tj. zejména nemohou vydat evropský platební rozkaz; a (ii) evropský platební rozkaz vydaný v členském státě Evropské unie, který se stal vykonatelným (čl. 18 odst. 1 Nařízení 1896/2006), nelze vykonat v Dánsku v režimu Nařízení 1896/2006.

Podmínkou aplikace Nařízení 1896/2006 je i existence tzv. přeshraničního prvku. Ten je dán tehdy, pokud má alespoň jedna ze stran bydliště nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož byl návrh na vydání evropského platebního rozkazu podán. Rozhodujícím časovým okamžikem pro posouzení existence přeshraničního prvku je okamžik podání návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (čl. 3 odst. 1 a 3 Nařízení 1896/2006). I při posuzování existence přeshraničního prvku je třeba brát v úvahu, že Dánsko nelze pro účely Nařízení 1896/2006 považovat za členský stát. Bude-li tedy jednou ze stran osoba s bydlištěm a obvyklým pobytem v nečlenském státě (včetně Dánska), evropský platební rozkaz nemůže být vydán soudem toho členského státu, v němž má druhá strana bydliště i obvyklý pobyt.

Nařízení 1896/2006 samo nedefinuje ani pojem bydliště, ani pojem obvyklý pobyt. Bydliště má být určeno podle článků 59 a 60 Nařízení Brusel I (čl. 3 odst. 2 Nařízení 1896/2006).

Bydliště fyzické osoby posuzuje soud v první řadě podle svého práva (*lex fori*). Česká judikatura vymezuje pojem bydliště jako místo, případně místa, kde se

⁴⁷ Příslušné mezinárodní smlouvy byly uzavřeny mezi Evropským společenstvím a Dánskem, neboť Evropská unie získala právní subjektivitu až se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, tj. 1. prosince 2009.

fyzická osoba zdržuje s úmyslem zde trvale bydlet.⁴⁸ Nemá-li účastník řízení bydliště ve státě fora, použije soud pro posouzení, zda má tento účastník bydliště v jiném členském státě, právo tohoto členského státu (čl. 3 odst. 2 Nařízení 1896/2006 a čl. 59 odst. 1 Nařízení Brusel I).

Bydlištěm právnické osoby se rozumí místo, kde má právnická osoba své sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu (čl. 3 odst. 2 Nařízení 1896/2006 a čl. 59 odst. 2 Nařízení Brusel I). Na rozdíl od bydliště fyzické osoby je tedy bydliště právnické osoby určeno přímo Nařízením Brusel I, bez odkazu na právní řády jednotlivých členských států.

Pojem obvyklý pobyt není dosud definován v žádném právním instrumentu Evropské unie. Právní věda se kloní k názoru, že obvyklý pobyt je konceptem faktickým.⁴⁹ To znamená, že podobně jako u bydliště je třeba zkoumat zejména faktické okolnosti. Formální hlášení místa trvalého pobytu občana České republiky⁵⁰, místa pobytu cizince⁵¹ a jiné administrativněsprávní skutečnosti proto nejsou pro určení místa obvyklého pobytu rozhodující, nicméně nelze zcela vyloučit jejich důkazní význam v konkrétních případech, byť jen pomocný a značně omezený.

Z výše uvedeného je zřejmé, že definice členského státu obsažená v Nařízení 1896/2006, která je východiskem pro jeho teritoriální působnost, ovlivňuje i existenci přeshraničního prvku, a tedy personální působnost Nařízení 1896/2006. Proto se často pojednává o obou otázkách společně jako o prostorově personální působnosti Nařízení 1896/2006.

⁴⁸ K pojmům „bydliště“ a „zdržovat se“ srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004: *„Bydlištěm fyzické osoby se rozumí obec, resp. městský obvod, v němž tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat. Bydlištěm je zejména místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí [...] V moderní společnosti lze předpokládat, že fyzická osoba se zdržuje (bydlí) na více místech, přičemž se všemi těmito místy (popřípadě s některými) je spojen její úmysl se zde zdržovat trvale [...] Místo, kde se fyzická osoba zdržuje je, naruší od místa bydliště, místem, kde se tato osoba zdržuje bez úmyslu zdržovat se tam trvale.“*

⁴⁹ Horák, P., Zavadilová, M., Evropský platební rozkaz a jeho role v českém právu, Právní rozhledy č. 22/2006, str. 803 a Haťapka, M., K pojmu „obvyklý pobyt“ v mezinárodním práve súkromom a procesnom, Justičná revue č. 2/2001, str. 183-188.

⁵⁰ Ve smyslu ust. § 10, odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, v platném znění.

⁵¹ Ust. § 93 a násl. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění.

3.2 Vztah nařízení k jiným právním instrumentům

3.2.1 Vztah k vnitrostátnímu právu

Nařízení 1896/2006 zakotvuje princip subsidiárního použití vnitrostátního práva na všechny otázky, jež nejsou v Nařízení 1896/2006 konkrétně upraveny (čl. 26 Nařízení 1896/2006).

Novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 zařadila do občanského soudního řádu s účinností od 23. ledna 2009 nové ustanovení § 179b, ve kterém je ve vztahu k evropskému platebnímu rozkazu upravena:

- (i) povinnost soudu doručit evropský platební rozkaz do vlastních rukou žalovaného, s vyloučením možnosti náhradního doručení;
- (ii) příslušnost soudu, který platební rozkaz vydal, rovněž k řízení o návrhu na jeho přezkum; a
- (iii) povinnost soudu doručit usnesení, jímž bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu, účastníkům řízení o vydání evropského platebního rozkazu.

Novelizováno bylo dále i ust. § 114b OSŘ tak, že použití tzv. kvalifikované výzvy podle tohoto ustanovení bylo připuštěno i v případě, bylo-li o věci rozhodnuto evropským platebním rozkazem. Vyloučeno bylo dále odvolání proti usnesení, jímž bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu (ust. § 201, odst. 1, písm. o) OSŘ).

Uvedená novela občanského soudního řádu šla tedy cestou minimálního zásahu do občanského soudního řádu a úpravy jen nejnútnejších vazeb na Nařízení 1896/2006. Tento postup je v souladu s některými názory teorie, které upřednostňují zdrženlivost a umožnění výkladu Nařízení 1896/2006 rozhodovací činností soudů.⁵²

Použití tzv. kvalifikované výzvy podle § 114b OSŘ v případě rozhodování evropským platebním rozkazem nepovažují někteří autoři za správné, a dokonce argumentují hrubým rozporem s projednací zásadou a porušením práva žalovaného na spravedlivý proces. Důvod má spočívat v tom, že návrh

⁵² Horák, P., Zavadilová M., op. cit., str. 810 a Pauknerová, M., op. cit., str. 370.

na vydání evropského platebního rozkazu není řádně substancovaným přednesem žalobce, a žalovaný tedy neví, k čemu se má vyjadřovat a na čem má stavět svoji obranu.⁵³

Takto vyhraněný názor na použití výzvy podle § 114b OSŘ nesdílím. Z návrhu na vydání evropského platebního rozkazu musí vždy jednoznačně vyplývat žalobní důvod (relevantní skutkový stav), v opačném případě by nebyl předmět žaloby individualizován a soud by měl žalobce vyzvat k opravě nebo doplnění návrhu. Žalovaný by tudíž vždy měl být schopen rozpoznat, jaký nárok je proti němu uplatňován, tedy nejen jeho výši, ale samozřejmě i žalobní důvod, což je podle mého názoru dostatečné na to, aby se žalovaný ve věci vyjádřil v tom smyslu, zda nárok uznává, či nikoliv, a uvedl rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu. Ostatně, na základě stejných podkladů (návrhu na vydání evropského platebního rozkazu a evropského platebního rozkazu) se žalovaný rozhoduje, zda podá odpor, anebo zda nárok nepodáním odporu „uzná“.

3.2.2 Vztah k Nařízení 1393/2007

Nařízení 1896/2006 upravuje minimální standardy pro doručování evropského platebního rozkazu. Vlastní postup při doručování do jiného členského státu upravuje aktuálně Nařízení 1396/2007, jehož použití není Nařízením 1896/2006 dotčeno (čl. 27 Nařízení 1896/2006). V souladu s čl. 25 odst. 2 Nařízení 1393/2007 se odkazy na předchozí nařízení č. 1348/2000, o doručování, považují za odkazy na Nařízení 1393/2007, které nařízení 1348/2000 nahradilo.

Vzhledem k prostorově-personální působnosti Nařízení 1896/2006 nelze však vyloučit ani doručování evropského platebního rozkazu do nečlenského státu.

3.3 Pojem řízení o evropském platebním rozkazu

Řízení o evropském platebním rozkazu se zavádí za účelem vymáhání peněžitých pohledávek na určitou částku, jež jsou splatné v době, kdy je podán návrh na vydání evropského platebního rozkazu (čl. 4 Nařízení 1896/2006).

Návrhem na vydání evropského platebního rozkazu se žalobce může domáhat pouze zaplacení určité peněžité částky, která je splatná v době podání návrhu

⁵³ Srov. David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický P., a kol., Občanský soudní řád. Komentář, I. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, str. 822

na vydání evropského platebního rozkazu. Výše ani měna této částky není Nařízením 1896/2006 nijak omezena. Požadavek na splatnost částky v době podání návrhu na vydání evropského platebního rozkazu se netýká úroku z prodlení, který je možno požadovat i za období po podání návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (Příloha I Nařízení 1896/2006, Pokyny pro vyplnění formuláře návrhu, bod 7 Úrok).

Nařízení 1896/2006 ve svém článku 1 odst. a) uvádí, že účelem zavedení řízení o evropském platebním rozkazu je mimo jiné zjednodušit a urychlit soudní řízení týkající se nesporných peněžních nároků v přeshraničních případech. Nespornost nároku však v žádném případě není podmínkou pro vydání evropského platebního rozkazu. Nařízení 1896/2006 proto ani pojem nesporný nárok nedefinuje, na rozdíl od Nařízení 805/2004 (srov. čl. 3 Nařízení 805/2004). Nesporným se nárok stává až v okamžiku, kdy žalovaný proti evropskému platebnímu rozkazu nepodá ve stanovené lhůtě odpor. Hovořit o řízení týkajícím se nesporných peněžních nároků v souvislosti s řízením o evropském platebním rozkazu proto může být považováno za poněkud zavádějící.

Nařízení 1896/2006 definuje pro své potřeby následující pojmy (čl. 5 Nařízení 1896/2006), které budu používat i dále v textu:

- (i) „členský stát původu“ je členský stát, v němž byl evropský platební rozkaz vydán;
- (ii) „členský stát výkonu“ je členský stát, v němž se žádá o výkon evropského platebního rozkazu;
- (iii) „soud“ je jakýkoliv orgán v členském státě, který je příslušný k řízení o evropském platebním rozkazu nebo k jakýmkoli jiným souvisejícím záležitostem;
- (iv) „soud původu“ je soud, který vydává evropský platební rozkaz.

3.4 Soudní příslušnost

Nařízení 1896/2006 samo až na jednu výjimku soudní příslušnost neupravuje a odkazuje na příslušná pravidla Evropské unie, zejména na Nařízení Brusel I.

3.4.1 Soudní příslušnost podle Nařízení Brusel I

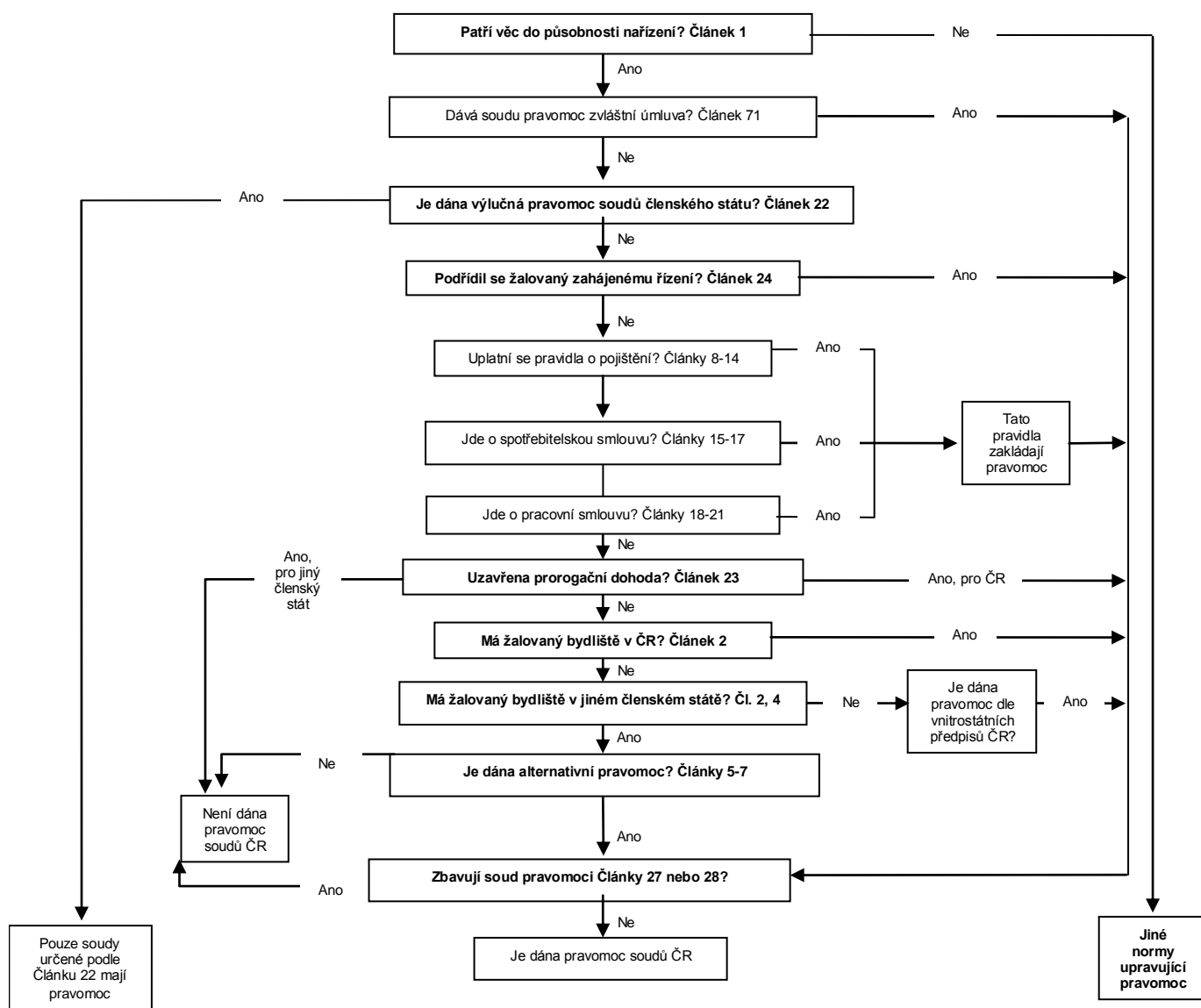
Z důvodu překrývání věcné působnosti Nařízení 1896/2006 a Nařízení Brusel I je zřejmé, že právě Nařízení Brusel I bude ve většině případů normou určující členský stát, jehož soudy budou příslušné k vydání evropského platebního rozkazu.

Pravidla určující soudní příslušnost (pravomoc)⁵⁴ obsažená v Nařízení Brusel I jsou poměrně složitá a jejich podrobný rozbor není předmětem této práce. Nařízení Brusel I rozlišuje následující druhy soudní příslušnosti: základní příslušnost, příslušnost alternativní, speciální příslušnost ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv, výlučnou příslušnost, příslušnost založenou prorogační dohodou a příslušnost založenou podřízení se zahájenému řízení.

V grafu níže se dále omezují na přehledné znázornění struktury pravidel soudní příslušnosti (pravomoci) podle Nařízení Brusel I, resp. úvahy, kterou je třeba učinit při zodpovězení otázky, zda je dána příslušnost soudů České republiky podle Nařízení Brusel I:

⁵⁴ V evropském mezinárodním právu soukromém se pojmy soudní pravomoc, pravomoc soudů ve vztahu k zahraničí, soudní příslušnost, případně mezinárodní soudní příslušnost používaly po dlouhou dobu promiscue. S ohledem na znění českých verzí příslušných komunitárních předpisů a jejich širokou akceptaci u odborné veřejnosti budu nadále v textu používat pojem soudní příslušnost. Z teoretického hlediska by nicméně zřejmě bylo zřejmě vhodnější hovořit o soudní pravomoci (pravomoci soudů ve vztahu k zahraničí), s ohledem na skutečnost, že v českém právu mají pojmy civilní soudní pravomoci a soudní příslušnosti odlišný význam. Zatímco civilní soudní pravomocí se rozumí okruh otázek, které jsou soudy v občanském soudním řízení oprávněny a zároveň povinny rozhodovat, soudní příslušností se pak rozumí určení konkrétního soudu, který je povolán o předmětu řízení rozhodnout. V evropském právu se naproti tomu pojem „příslušnost“ běžně používá ve smyslu „pravomoc“ i „příslušnost“ podle české procesní terminologie – srov. *Winterová, A., a kol.*, Civilní právo procesní, 5. vydání, Linde Praha, a.s., 2008, str. 106.

Graf 1: Pravomoc českých soudů podle Nařízení Brusel I

Zdroj: S využitím výukových materiálů Linklaters LLP Londýn (2009) přeložil a upravil autor

3.4.2 Poznámka k aplikaci článku 24 Nařízení Brusel I v kontextu Nařízení 1896/2006

Čl. 24 Nařízení Brusel I stanoví, že není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení Nařízení Brusel I, stane se příslušným, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní. To neplatí, pokud se žalovaný účastní proto, aby namítal nepříslušnost soudu, nebo je-li jiný soud podle čl. 22 Nařízení Brusel I výlučně příslušný.

Účastí u soudu (anglicky „*enter into appearance*“) je třeba rozumět v zásadě jakýkoliv úkon žalovaného ve věci samé, tj. i písemné podání. Typicky se bude jednat o žalobní odpověď.⁵⁵ Ne zcela šťastný český překlad může v tomto směru vzbuzovat určité pochybnosti, neboť je způsobilý navodit zcela mylný dojem, že k podřízení se zahájenému řízení dochází pouze tehdy, pokud žalovaný nevznesl námitku nedostatku příslušnosti soudu na prvním jednání, na které se dostavil.

Ve vztahu k Nařízení 1896/2006 vzniká otázka, zda lze za první procesní úkon žalovaného ve věci samé ve smyslu článku 24 Nařízení Brusel I považovat podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu. Domnívám se, že nikoliv. Opačný výklad by zcela odporoval smyslu institutu odporu jakožto specifického opravného prostředku proti evropskému platebnímu rozkazu. Smyslem odporu je totiž výlučně odstranění vydaného evropského platebního rozkazu, aniž by se žalovaný musel dále jakkoliv vyjadřovat k věci samé. Jiný účel odpor nesleduje. Ostatně Nařízení 1896/2006 ani nepočítá s tím, že by žalovaný odpor proti evropskému platebnímu rozkazu jakkoliv odůvodňoval (srov. čl. 16, odst. 3 Nařízení 1896/2006 a formulář F v příloze VI Nařízení 1896/2006 „Odpor proti evropskému platebnímu rozkazu“, který neposkytuje prostor pro jakékoliv odůvodňování odporu). Samo podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu proto nelze vykládat tak, že žalovaný nevznesl námitku nedostatku příslušnosti soudu a podřídil se zahájenému řízení. Závěr by samozřejmě byl jiný v případě, pokud by žalovaný spojil s odporem zároveň své vyjádření ve věci samé.

K výše uvedenému je dále možno dodat, že obdobný problém může vzniknout i v českém procesním právu, a to ve vztahu k vyloučení pravomoci soudu z důvodu vznesení námitky existence rozhodčí smlouvy. Je to právě případ existence rozhodčí smlouvy, kdy je pravomoc soudu závislá na včasném vznesení námitky ze strany žalovaného. České procesní právo vyžaduje, aby námitka existence rozhodčí smlouvy byla žalovaným vznesena nejpozději při jeho prvním procesním úkonu ve věci samé (srov. § 106 odst. 1 OSŘ). Nejvyšší

⁵⁵ Srov. i rozsudky ESD *Elefanten Schuh GmbH v. Pierre Jacqmain*, věc 150/80 a *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others v. Amministrazione del Tesoro dello Stato*, věc 201/82 z nichž vyplývá, že námitka nedostatku pravomoci nesmí být vznesena až po úkonu, který se dle národního práva považuje za prvou obranu proti žalobě. Taková opožděná námitka nedostatku pravomoci je neúčinná.

soud v této souvislosti dovedl, že žalovaný neztrácí možnost vznést úspěšně námitku existence rozhodčí smlouvy za situace, kdy předtím podal odpor proti platebnímu rozkazu, který nebyl odůvodněn.⁵⁶ Žalobci je zachována možnost vznést tuto námitku v jeho prvním následujícím úkonu ve věci samé, což bude zpravidla jeho vyjádření k žalobě. S tímto závěrem lze plně souhlasit s ohledem na již zmíněný účel odporu jako zvláštního opravného prostředku proti platebnímu rozkazu. Pro úplnost zbývá dodat, že zmíněná česká judikatura týkající se ust. § 106 odst. 1 OSŘ není aplikovatelná na situaci, kdy je podán odpor proti evropskému platebnímu rozkazu. Důvod je ten, že otázky soudní příslušnosti je třeba i v řízení následujícím po podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu posuzovat podle příslušných předpisů Evropské unie (tj. zpravidla Nařízení Brusel I), i když se toto následné řízení již řídí podle pravidel běžného občanského soudního řízení (srov. čl. 17 odst. 1 Nařízení 1896/2006). Proto namítá-li v dalším řízení žalovaný nedostatek příslušnosti soudů České republiky, posoudí soud včasnost této námitky se zřetelem k ust. čl. 24 Nařízení Brusel I, nikoliv podle národního procesního předpisu (v případě námitky existence rozhodčí smlouvy např. podle ust. § 106 odst. 1 OSŘ). Argumentace Nejvyššího soudu obsažená ve zmíněné české judikatuře je nicméně podle mého názoru inspirativní i při výkladu čl. 24 Nařízení Brusel I v kontextu řízení o evropském platebním rozkazu.

Lze tedy uzavřít, že pouhým podáním neodůvodněného odporu proti evropskému platebnímu rozkazu neztrácí žalovaný možnost později ve svém prvním úkonu ve věci samé vznést námitku nedostatku příslušnosti soudu. Samo podání odporu na předepsaném formuláři (a tedy odporu neodůvodněného) proto nemá za následek podřízení se zahájenému řízení podle čl. 24 Nařízení Brusel I.

3.4.3 Zvýšená ochrana spotřebitele v nařízení 1896/2006

Nařízení 1896/2006 ve svém čl. 6 odst. 2 stanoví, že vyplývá-li nárok ze smlouvy uzavřené spotřebitelem, za účelem, který nelze považovat za výkon jeho podnikatelské nebo profesní činnosti, a pokud je žalovaným tento

⁵⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince sp. zn. 23 Cdo 1164/2009. Z rozhodnutí dále vyplývá, že případné odůvodnění odporu je nutno posuzovat jako vyjádření k žalobě, tj. první procesní úkon účastníka ve věci samé.

spotřebitel, jsou příslušné pouze soudy v členském státě, v němž má žalovaný bydliště ve smyslu článku 59 Nařízení Brusel I. Podobný prvek zvýšené ochrany spotřebitele nad rámec standardu upraveného v Nařízení Brusel I (srov. čl. 15 až 17 Nařízení Brusel I) není v evropském mezinárodním právu procesním nový. Obdobná úprava je obsažena již v Nařízení 805/2004 (srov. čl. 6, odst. 1, písm. d) Nařízení 805/2004).

Nařízení 1896/2006 poskytuje uvedeným způsobem zvýšenou ochranu spotřebiteli a představuje zvláštní úpravu vůči Nařízení Brusel I. S touto velmi stručnou úpravou však mohou být spojeny některé výkladové problémy.

V první řadě je třeba upozornit na to, že spotřebitelem se v evropském právu tradičně rozumí pouze osoba fyzická, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti. Nakolik jednotně definovaný pojem „spotřebitel“ v evropské legislativě neexistuje, Evropský soudní dvůr dlouhodobě odmítá výklad, dle něž by mohly být za splnění určitých podmínek považovány za spotřebitele i právnické osoby a případně i osoby fyzické jednající v rámci své podnikatelské činnosti, pokud konkrétní právní úkon nespadá do sféry jejich odbornosti.⁵⁷ Z tohoto evropského výkladu pojmu spotřebitel je třeba vycházet i při výkladu čl. 6 odst. 2 Nařízení 1896/2006. Nelze tedy použít zejména národní definice pojmu spotřebitel, které se v některých členských státech od evropského standardu odlišují a rozšiřují ochranu i na jiné než fyzické osoby nejednající v rámci své podnikatelské činnosti.⁵⁸

Další výkladovou otázkou je, jak posuzovat situace, kdy je smlouva fyzickou osobou uzavírána zčásti za účelem uspokojování osobních potřeb a zčásti v rámci podnikatelské činnosti této osoby. Evropský soudní dvůr posuzoval tuto otázku při výkladu Bruselské úmluvy v případě *Johann Gruber v. Bay Wa AG*.⁵⁹ V daném případě šlo o nákup stavebního materiálu na opravu farmy, která sloužila zároveň k bydlení pana Grubera a jeho rodiny, a zároveň k podnikání. Z uvedeného rozsudku Evropského soudního dvora vyplývají následující závěry:

⁵⁷ Srov. rozsudek ESD č. C-361/89, *Patrice Di Pinto*, rozsudek ESD č. C-541/99, *Cape Snc v Idealservice Srl*, a rozsudek ESD č. C-45/96, *Bayerische Hypotheken- und Wechselbank AG v Edgard Dietzinger*.

⁵⁸ K širším definicím pojmu spotřebitel patří např. definice obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, nebo v zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Naopak např. německá úprava považuje za spotřebitele výlučně pouze osobu fyzickou (srov. § 13 BGB – Německého občanského zákoníku).

- (i) Osoba, která uzavře kupní smlouvu částečně za účelem podnikání a částečně za účelem, který nelze považovat za výkon jejího podnikání, se nemůže dovolávat výhodnějšího postavení spotřebitele podle čl. 13 až 15 Bruselské úmluvy, ledaže podnikatelský element je v kontextu transakce zanedbatelný. Fakt, že nepodnikatelský účel je převažující, není relevantní;
- (ii) Při posuzování účelu, za kterým je do smluvního vztahu vstupováno, bere soud v při absenci jiných objektivních důkazů v úvahu i to, zda druhá strana mohla oprávněně předpokládat, že protistrana uzavírá smlouvu v rámci své podnikatelské činnosti (například, zda byl použit hlavičkový papír podniku, zboží má být dodáno do místa podnikání, je zmíněna možnost odpočtu DPH apod.); a konečně
- (iii) Účelem zvláštních ustanovení evropských procesních předpisů je zajištění odpovídající ochrany spotřebiteli jako smluvní straně považované za hospodářsky slabší a právně méně zkušenou oproti jejímu podnikatelskému smluvnímu partnerovi.

Uvedené rozhodnutí Evropského soudního dvora je významné i pro interpretaci čl. 6 odst. 2 Nařízení 1896/2006. V prvé řadě odpovídá na otázku, jaký standard je třeba použít v situacích, kdy je do smlouvy vstupováno jednak za účelem podnikatelským, jednak nepodnikatelským. Nebude-li podnikatelský účel zanedbatelný, jednající fyzická osoba nebude považována za spotřebitele a nebude jí poskytnuta ochrana jako spotřebiteli podle čl. 6 odst. 2 Nařízení 1896/2006 a ani podle čl. 15 až 17 Nařízení Brusel I.

Dále, z účelu ustanovení poskytujících zvýšenou ochranu spotřebiteli vyplývá, že za spotřebitele lze fyzickou osobu považovat jen tehdy, pokud zároveň na druhé straně závazkového vztahu stojí podnikatel jednající v rámci své podnikatelské či profesní činnosti. Tento závěr, kromě toho, že vyplývá ze zmíněného rozhodnutí Evropského soudního dvora, je široce přijímán i u odborné veřejnosti.⁶⁰ Zvláštní ochrana podle čl. 6 odst. 2 Nařízení 1896/2006

⁵⁹ Rozsudek ESD číslo C-464/01, *Johann Gruber v. Bay Wa AG*.

⁶⁰ Srov. např. *Hondius, E.*, The Notion of Consumer: European Union versus Member States, *Sydney Law Review* 2006, Vol. 28, str. 94 nebo *Tichý, L.*, Pojem spotřebitele jako smluvní strany v evropském a českém právu. In *Cahiers du CEFRES* no 27, prosinec 2001, Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva členského a kandidátského státu (na příkladu Francie a České republiky), s. 148.

tedy fyzické osobě nejednající v rámci své podnikatelské či profesní činnosti nenáleží, pokud je žalobcem osoba, která rovněž nejedná v rámci své podnikatelské či profesní činnosti. Případné zastoupení osobou, která již podnikatelem je (ať už jde o zastoupení při činění příslušného právního úkonu nebo zastoupení procesní), nehraje v tomto směru žádnou roli.

V odborné literatuře již byla vyslovena pochybnost, zda je nutné v kontextu Nařízení 1896/2006 poskytovat spotřebiteli ochranu jdoucí nad rámec ochrany poskytnuté čl. 15 až 17 Nařízení Brusel I.⁶¹ Spíše než o otázkou odbornou jde však o diskusi na téma optimální míry ochrany spotřebitele v evropském právu. Názory na tuto problematiku jsou tedy často ovlivněny subjektivním hodnotovým systémem jednotlivce a jeho individuálními zájmy.

3.4.4 Věcná a místní příslušnost soudu k vydání evropského platebního rozkazu

Nařízení 1896/2006, Nařízení Brusel I, ani jiné předpisy Evropské unie věcnou a místní příslušnost soudů neupravují. Podle čl. 26 Nařízení 1896/2006 se tato otázka proto řídí vnitrostátním právem.

V České republice je věcná příslušnost soudů upravena zejména v ust. § 9 OSŘ a místní příslušnost zejména v ust. § 84 až 89a OSŘ.

3.5 Návrh na vydání evropského platebního rozkazu a průběh řízení

3.5.1 Návrh na vydání evropského platebního rozkazu

Návrh na vydání evropského platebního rozkazu je nutno podat na vzorovém formuláři A, který tvoří přílohu I Nařízení 1896/2006.⁶² Pokud žalobce podá návrh na vydání evropského platebního rozkazu a nepoužije k tomu příslušný vzorový formulář, je soud povinen poskytnout žalobci příležitost návrh opravit (srov. čl. 7 odst. 1 ve spojení s čl. 9 odst. 1 Nařízení 1896/2006). Pokud ani na

⁶¹ Rauscher, T., Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar, svazek 2, Sellier, München 2006, str. 1832 a další literatura tam uvedená.

⁶² Zatímco český překlad čl. 7 odst. 1 Nařízení 1896/2006 hovoří o tom, že „Pro podání návrhu [...] se použije vzorový formulář [...]“, anglické znění Nařízení 1896/2006 používá obrat „An application [...] shall be made using standard form [...]“, což nenechává nikoho na pochybách, že je povinností žalobce použít pro podání návrhu na vydání evropského platebního rozkazu příslušný vzorový formulář.

výzvu soudu žalobce návrh nepodá na předepsaném formuláři, soud návrh odmítne (čl. 11, odst. 1, písm. a) Nařízení 1896/2006). Povinnost podat návrh na předepsaném formuláři a důsledky nerespektování této povinnosti tedy jasně vyplývají z uvedených ustanovení Nařízení 1896/2006. Kromě toho je však třeba říci, že požadavek na použití vzorového formuláře je v daném případě odůvodněn i cílem usnadnit administrativu spojenou s řízením a umožnit využití automatizovaného zpracování údajů (srov. recitál 11 Nařízení 1896/2006). K povinnému použití vzorového formuláře u návrhu na vydání evropského platebního rozkazu se přiklání i P. Horák a M. Zavadilová, i když podle jejich názoru z Nařízení 1896/2006 jednoznačně nevyplývá, že by soud nesměl návrh přijmou i v jiné formě.⁶³

Náležitosti návrhu na vydání evropského platební rozkazu stanoví čl. 7 Nařízení 1896/2006 a jsou jimi:

- (i) adresa soudu, ke kterému se návrh podává;
- (ii) jména a adresy stran a případně jejich zástupců;
- (iii) výše nároku, včetně jistiny a případně úroku, smluvních pokut a nákladů;
- (iv) v případě, že je požadován úrok, úroková sazba a období, za něž je tento úrok požadován, pokud není k jistině automaticky připočten zákonný úrok podle právních předpisů členského státu původu;
- (v) žalobní důvod včetně popisu okolností, kterých se žalobce dovolává jako základu nároku a případně požadovaného úroku;
- (vi) popis důkazních prostředků podporujících nárok;
- (vii) odůvodnění příslušnosti soudu; a
- (viii) přeshraniční povaha případu (tj. bydliště nebo místo obvyklého pobytu žalobce a žalovaného, země soudu).

Vzorový formulář dále umožňuje vyplnit i následující nepovinné údaje:

- (i) kontaktní údaje (tel., fax, e-mail), údaj o povolání a další údaje týkající se účastníků řízení a jejich právních zástupců nad rámec jména a adresy;

⁶³ Horák, P., Zavadilová, M., op. cit., str. 805.

- (ii) způsob platby soudního poplatku žalobcem; a
- (iii) bankovní spojení žalobce;

Nařízení 1896/2006 nevyžaduje, aby důkazní prostředky podporující nárok, u nichž to připadá v úvahu (tj. zejména listinné důkazy), byly připojeny k návrhu na vydání evropského platebního rozkazu. Tím je dán nedůkazní charakter řízení o evropském platebním rozkazu. Návrh však musí obsahovat popis důkazních prostředků podporujících nárok (např. druh, název, datum, referenční číslo dokumentu, jméno svědka či znalce apod.). Formulář A obsahuje za tímto účelem seznam typických důkazních prostředků (zejména typů smluv) a důvodů, jichž se žalobce dovolává (např. nezaplacení). Žalobce může v návrhu uvést i další doplňující informace, je-li to potřebné. Z návrhu na vydání evropského platebního rozkazu musí v každém případě vyplývat nejen žalobní návrh, ale i jeho skutkové odůvodnění. Jedině tak je předmět žaloby dostatečně přesně vymezen.⁶⁴ Pokud by tomu tak nebylo, nezbylo by soudu, než žalobce vyzvat k doplnění nebo opravě návrhu (k tomu viz kapitola 3.5.2 níže).

Žalobce je povinen v návrhu na vydání evropského platebního rozkazu prohlásit, že poskytnuté informace jsou podle jeho nejlepšího vědomí a svědomí pravdivé, a že si je vědom toho, že jakékoliv úmyslné nepravdivé prohlášení by mohlo vést k odpovídajícím sankcím podle právních předpisů členského státu původu.

Žalobce má možnost připojit k návrhu na vydání evropského platebního rozkazu dodatek, v němž vyjádří svůj nesouhlas s tím, aby byla věc převedena do běžného občanského soudního řízení v případě, že žalovaný podá proti evropskému platebnímu rozkazu odpor. Tento nesouhlas může žalobce vyjádřit i později, musí tak ale učinit před vydáním evropského platebního rozkazu (čl. 7 odst. 4 ve spojení s čl. 17 Nařízení 1896/2006).

Návrh na vydání evropského platebního rozkazu se podává v listinné podobě nebo prostřednictvím jiných komunikačních prostředků včetně elektronických, které členský stát původu přijímá a které jsou k dispozici i pro soud původu (čl. 7 odst. 5 Nařízení 1896/2006). Bude-li soudem původu soud v České republice,

⁶⁴ Srov. *Winterová A., a kol., op. cit., str. 215.*

připadají v úvahu kromě listinné podoby návrhu následující způsoby podání návrhu:

- (i) podání v elektronické podobě opatřené zaručeným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb (§ 42 odst. 5 OSŘ);
- (ii) podání prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky (§ 18 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů)⁶⁵; nebo
- (iii) podání učiněné telegraficky, telefaxem nebo elektronickými prostředky (jinak než způsobem uvedeným v bodech (i) a (ii) výše), za předpokladu, že bude ve stanovené lhůtě doplněno předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění (§ 42 odst. 3 OSŘ).

Žalobce nebo jeho zástupce je povinen návrh na vydání evropského platebního rozkazu podepsat. Návrh v elektronické podobě lze podepsat elektronicky zaručeným elektronickým podpisem ve smyslu čl. 2 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES o zásadách Společenství pro elektronické podpisy („**Směrnice 1999/93/ES**“).⁶⁶ Takový podpis se pak bez možnosti dalších požadavků uzná v členském státě původu (čl. 7 odst. 6 Nařízení 1896/2006).

Zaručený elektronický podpis se nicméně nevyžaduje, pokud u soudů v členském státě původu existuje jiný elektronický komunikační systém, který je k dispozici určité skupině předem registrovaných ověřených uživatelů a který umožňuje bezpečnou identifikaci těchto uživatelů. V případě České republiky je takovým systémem systém datových schránek podle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Podle uvedeného zákona lze datovou schránku zřídit i fyzické osobě, která nemá bydliště na území České republiky, a právnické osobě, která nemá na území České republiky sídlo, a to na základě žádosti příslušné osoby.

⁶⁵ Na stránkách Soudního atlasu není tento způsob komunikace dosud uveden:
http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/epo_communicationsHTML_cz_cs.htm

⁶⁶ Směrnice byla do českého práva implementována zákonem č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů.

3.5.2 Posouzení, doplnění, oprava a změna návrhu

Soud, který obdrží návrh na vydání evropského platebního rozkazu, je povinen co nejdříve posoudit, zda jsou splněny požadavky stanovené v člancích 2, 3, 4, 6 a 7 Nařízení 1896/2006 a zda se nárok jeví jako opodstatněný (čl. 8 Nařízení 1896/2006). Soud tedy na základě podaného návrhu zkoumá, (i) zda věc patří do působnosti Nařízení 1896/2006, (ii) zda je dán přeshraniční charakter případu, (iii) zda je žalobcem požadováno zaplacení určité peněžité částky splatné v době, kdy byl návrh podán, (iv) zda je dána příslušnost soudu, (v) zda je návrh podán na předepsaném formuláři v jazyce přijímaném soudem původu, obsahuje předepsané náležitosti, je podán přípustným způsobem a je řádně podepsán, a konečně, (vi) zda se uplatněný nárok jeví jako opodstatněný. Toto posouzení lze provést i automatizovaným postupem.

Povinnost soudu provést posouzení návrhu „co nejdříve“ je nutno vykládat tak, že tato lhůta by neměla být v zásadě delší než třicet dnů, neboť ve lhůtě třiceti dnů je soud obvykle povinen vydat evropský platební rozkaz, splňuje-li návrh všechny předepsané náležitosti (srov. čl. 12 odst. 1 Nařízení 1896/2006). Není tedy důvod k tomu, aby soudu trvalo déle než třicet dnů dospět případně k závěru, že návrh nesplňuje všechny podmínky, a je tedy třeba jej doplnit, opravit, změnit, nebo odmítnout.

Pokud návrh na vydání evropského platebního rozkazu neobsahuje některou předepsanou náležitost, není podán předepsaným způsobem, anebo není řádně podepsán, soud je povinen poskytnout žalobci možnost návrh doplnit nebo opravit. To však pouze za předpokladu, že nárok není zjevně neopodstatněný a je přípustný, tj. splňuje podmínky stanovené v člancích 2, 3, 4 a 6 Nařízení 1896/2006. Výzva k doplnění nebo opravě návrhu je soudem činěna prostřednictvím vzorového formuláře B, který je přílohou II Nařízení 1896/2006 (čl. 9 odst. 1 Nařízení 1896/2006).

K doplnění nebo opravě návrhu stanoví soud žalobci přiměřenou lhůtu, kterou je soud oprávněn (nikoliv však povinen) podle svého uvážení prodloužit (čl. 9 odst. 2 Nařízení 1896/2006).

Opakovanou výzvu k doplnění nebo opravě návrhu na vydání evropského platebního rozkazu Nařízení 1896/2006 neupravuje, a tudíž nepřipouští.

Nejsou-li dány podmínky pro vydání evropského platebního rozkazu ani pro část nároku ani po doplnění nebo opravě návrhu žalobcem, soud návrh na vydání evropského platebního rozkazu odmítne (čl. 11, odst. 1, písm. a) Nařízení 1896/2006).

Jsou-li požadavky na vydání evropského platebního rozkazu splněny pouze pro část nároku, soud o tom informuje žalobce prostřednictvím vzorového formuláře C, který tvoří přílohu III Nařízení 1896/2006. V tomto formuláři soud navrhuje žalobci změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu spočívající v tom, že evropský platební rozkaz bude soudem vydán jen pro část nároku. Žalobce má možnost návrh soudu na změnu přijmout nebo odmítnout, a to tak, že soudu zašle zpět vzorový formulář C se svým vyjádřením (čl. 10 odst. 1 Nařízení 1896/2006).

Pokud žalobce včas přijme návrh soudu na změnu návrhu, soud vydá evropský platební rozkaz pro tu část nároku, kterou žalobce přijal. Důsledky týkající se zbývajících částí původního nároku se řídí vnitrostátním právem. Pokud žalobce neodpoví v soudem stanovené lhůtě na návrh na změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu, soud odmítne návrh na vydání evropského platebního rozkazu v plném rozsahu (čl. 10 odst. 2 a 3 Nařízení 1896/2006).

Nařízení 1896/2006 stanoví, že důsledky týkající se zbývajících částí původního nároku (tj. té části nároku, pro kterou nebyl po změně návrhu vydán evropský platební rozkaz) se řídí vnitrostátním právem. České procesní právo přitom žádnou zvláštní úpravu takových důsledků neobsahuje.

Formulář C (návrh žalobci na změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu) předpokládá, že soud bude návrh žalobci na změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu formulovat. Lze doporučit, aby za stávající absence výslovné úpravy v OSŘ byl návrh soudu žalobci formulován tak, aby si mohl žalobce vybrat, zda (i) návrh soudu odmítá, (ii) návrh soudu přijímá s tím, že ve zbývajících částí původního nároku bere svůj návrh zpět, nebo (iii) návrh soudu přijímá s tím, že požaduje, aby zbývajících část nároku byla projednána v běžném občanském soudním řízení. Podle volby žalobce pak soud návrh na vydání evropského platebního rozkazu buď (i) odmítne, nebo (ii) vydá částečný evropský platební rozkaz a v rozsahu zpětvzetí návrhu řízení zastaví (§ 96 odst.

2 OSŘ), nebo (iii) vydá částečný evropský platební rozkaz a zbývající část nároku projedná v běžném občanském soudním řízení. Je však otázka, zda se soudní praxe nepřikloní k řešení, že přijetí návrhu soudu na změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu bude bez dalšího posuzováno jako částečné zpětvzetí návrhu žalobcem s tím důsledkem, že soud řízení v rozsahu zpětvzetí návrhu řízení zastaví. V každém případě lze souhlasit s M. Královou, která upozorňuje, že by bylo vhodné přijmout výslovnou právní úpravu jasně navazující na čl. 10 odst. 2 Nařízení 1896/2006.⁶⁷

Uvedený institut změny návrhu na vydání evropského platebního rozkazu a vydání evropského platebního rozkazu jen pro část původního nároku představuje významnou odchylku vůči platebnímu rozkazu podle českého práva. České právo totiž vydání platebního rozkazu pouze pro část uplatněného nároku neumožňuje (srov. ust. § 172 odst. 1 OSŘ, arg. „[...] aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou pohledávku [...]).

3.5.3 Odmítnutí návrhu

Soud návrh na vydání evropského platebního rozkazu odmítne, pokud:

- (i) nejsou splněny požadavky uvedené v člancích 2, 3, 4, 6 a 7 Nařízení 1896/2006, tj.
 - (a) věc nespadá do oblasti působnosti Nařízení 1896/2006;
 - (b) není dána přeshraniční povaha případu;
 - (c) uplatněná pohledávka je nepeněžitá, nezní na určitou částku, případně částka není splatná v době podání návrhu na vydání platebního rozkazu;
 - (d) není dána příslušnost soudů členského státu, v němž se žalobce domáhá vydání evropského platebního rozkazu; nebo
 - (e) návrh ani přes doplnění nebo opravu neobsahuje některou předepsanou náležitost, není podán předepsaným způsobem, anebo není řádně podepsán,
- (ii) nárok je zjevně neopodstatněný;

⁶⁷ Králová, M., Nařízení (ES) o evropském platebním rozkazu, Bulletin advokacie 3/2007, str. 72.

- (iii) žalobce neodpoví ve lhůtě stanovené soudem na výzvu k doplnění nebo opravě návrhu; nebo
- (iv) žalobce neodpoví ve lhůtě stanovené soudem na návrh soudu na změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu anebo tento návrh soudu odmítne.

Nedostatek věcné či místní příslušnosti soudu, je-li jinak dána příslušnost soudů státu, v němž se žalobce vydání evropského platebního rozkazu domáhá, není důvodem pro odmítnutí návrhu na vydání evropského platebního rozkazu. V podmínkách České republiky by takovou situaci bylo nutno řešit postupem dle ust. § 104a OSŘ, je-li soud věcně nepříslušný, a v případě místní nepříslušnosti postoupením věci soudu místně příslušnému, v souladu s ust. § 105 odst. 2 OSŘ.

Soud žalobce informuje o odmítnutí návrhu na vydání evropského platebního rozkazu a jeho důvodech prostřednictvím vzorového formuláře D, který tvoří přílohu IV Nařízení 1896/2006. Soud je povinen zdůvodnit odmítnutí návrhu na vydání evropského platebního rozkazu poukazem na alespoň jeden z důvodů odmítnutí, jak jsou tyto uvedeny v čl. 11 Nařízení 1896/2006. Dále je na úvaze soudu, zda odmítnutí případně odůvodní podrobněji (srov. formulář D, důvody pro odmítnutí, pole „případné další informace“).

Proti odmítnutí návrhu na vydání evropského platebního rozkazu nelze podat opravný prostředek (čl. 11 odst. 1 a 2 Nařízení 1896/2006). Odmítnutím návrhu je řízení u soudu ukončeno (srov. i ust. § 114 odst. 2 OSŘ).

Odmítnutí návrhu nebrání žalobci v tom, aby nárok vymáhal prostřednictvím nového návrhu na vydání evropského platebního rozkazu nebo prostřednictvím jiného řízení podle práva členského státu (čl. 11 odst. 3 Nařízení 1896/2006). Odmítnutí návrhu tedy nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté (překážku *rei iudicatae*).

3.5.4 Vydání evropského platebního rozkazu

Jsou-li splněny všechny stanovené podmínky pro vydání evropského platebního rozkazu, soud je povinen evropský platební rozkaz vydat co nejdříve, obvykle do třiceti dnů od podání návrhu. Do třicetidenní lhůty k vydání evropského

platebního rozkazu se nezapočítává doba, po kterou žalobce návrh na vydání evropského platebního rozkazu doplňuje, opravuje, anebo se vyjadřuje k návrhu soudu na změnu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (čl. 12 odst. 1 Nařízení 1896/2006).

Evropský platební rozkaz je soudem vydán prostřednictvím formuláře E, který tvoří přílohu V Nařízení 1896/2006.

Žalovaný je v evropském platebním rozkazu poučen, že má možnost zaplatit žalovanému částku uvedenou v rozkazu nebo napadnout rozkaz podáním odporu u soudu původu do třiceti dnů ode dne, kdy mu byl platební rozkaz doručen. Žalovaný je rovněž v evropském platebním rozkazu poučen, že (i) rozkaz byl vydán pouze na základě informací poskytnutých žalobcem, které nebyly soudem ověřovány, (ii) rozkaz se stane vykonatelným, pokud nebude žalovaným včas podán odpor, a (iii) pokud bude odpor podán, bude řízení pokračovat před příslušnými soudy členského státu původu podle pravidel běžného občanského soudního řízení, ledaže žalobce požádal, aby v takovém případě řízení skončilo (čl. 12 odst. 3 a 4 Nařízení 1896/2006).

Soud spolu s evropským platebním rozkazem doručuje žalovanému i návrh na vydání evropského platebního rozkazu, ovšem bez jeho dodatků 1 a 2 (čl. 12 odst. 2 Nařízení 1896/2006). Žalovaný se tudíž nedozví, zda žalobce požádal, aby řízení v případě podání odporu žalovaným skončilo.

Doručení návrhu na vydání evropského platebního rozkazu žalovanému spolu s evropským platebním rozkazem je velmi důležité, protože evropský platební rozkaz sám předmět žaloby nevymezuje. Evropský platební rozkaz přikazuje žalovanému zaplatit určitou peněžitou částku žalobci, neobsahuje však žádné skutkové odůvodnění. Skutkové odůvodnění obsahuje pouze návrh na vydání evropského platebního rozkazu. Jen spolu s návrhem na vydání evropského platebního rozkazu tedy evropský platební rozkaz dostatečně určuje předmět žaloby a dává žalovanému možnost posoudit, jaký nárok je vůči němu uplatňován, a rozhodnout se, zda podá proti evropskému platebnímu rozkazu odpor.

Formulář pro evropský platební rozkaz počítá i s mnohostí účastníků na straně žalované (pasivní subjektivní kumulace). Pro tento případ umožňuje soudu

volitelně označit, zda jsou žalovaní povinni zaplatit žalovanou částku společně a nerozdílně. Formulář již však bohužel neobsahuje podobnou volbu pro případ, kdy plněním jednoho z žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost ostatních žalovaných (např. v situaci, kdy je úspěšně žalován dlužník i ručitel a závazkový vztah se řídí českým právem). Podle ustálené rozhodovací praxe českých soudů⁶⁸ solidární povinnost více zavázaných osob musí být ve výroku rozhodnutí soudu vyjádřena slovy „společně a nerozdílně“, zatímco vztah mezi dlužníkem a ručitelem se vyjadřuje slovy „plněním jednoho z žalovaných zaniká v rozsahu plnění povinnost druhého z nich“.

Lze zobecnit, že formulace petitu a výroku rozsudku (platebního rozkazu) musí vždy odpovídat hmotněprávnímu postavení žalovaných. Zde se projevuje úskalí unifikace procesních předpisů, aniž je současně unifikováno právo hmotné, resp. aniž jsou brána v úvahu specifika hmotněprávních předpisů jednotlivých členských států. Uvidíme, jak české soudy tento problém překlenou v praxi a jak si poradí – z pohledu možných eventualit českého hmotného práva – s ne zcela dokonalým formulářem evropského platebního rozkazu. Osobně se domnívám, že soudu nezbude nic jiného, než označit žalované za společně a nerozdílně povinné i v případě, kdy by správně z českého hmotného práva vyplýval vztah „plněním jednoho z žalovaných zaniká v rozsahu plnění povinnost druhého z nich“. V opačném případě by hrozilo, že bude vůči všem žalovaným veden výkon rozhodnutí pro celý nárok, bez ohledu na částku případně zaplacenou některým ze žalovaných anebo vůči němu vymoženou. Takový stav jistě nelze připustit.

3.5.5 Doručení evropského platebního rozkazu

Soud původu zajišťuje, aby byl žalovanému evropský platební rozkaz doručen v souladu s vnitrostátním právem způsobem, který splňuje minimální požadavky na doručení stanovené Nařízením 1896/2006.

Nařízení 1896/2006 neharmonizuje způsob doručování evropského platebního rozkazu v jednotlivých členských státech. Doručení probíhá podle vnitrostátního práva, Nařízení 1896/2006 stanovuje pouze určitý minimální standard pokud jde o způsoby doručování. Nařízení 1896/2006 upravuje tři způsoby, jimiž může být

⁶⁸ Srov. stanovisko R 2/1975 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

evropský platební rozkaz v souladu s vnitrostátním právem doručen: (i) doručení s dokladem o přijetí žalovaným, (ii) doručení bez dokladu o přijetí žalovaným, a (iii) doručení zástupci žalovaného (čl. 13 až 15 Nařízení 1896/2006).

Doručení s dokladem o přijetí žalovaným zahrnuje tyto způsoby doručení:

- (i) osobní doručení, při němž žalovaný podepíše potvrzení o přijetí s uvedením data přijetí;
- (ii) osobní doručení, při němž příslušná osoba, která doručení uskutečnila, podepíše dokument, v němž uvede, že žalovaný dokument přijal nebo odepřel bez jakéhokoliv oprávněného důvodu, a datum doručení;
- (iii) doručení poštou, při němž žalovaný podepíše a odešle zpět potvrzení o přijetí s uvedením data přijetí; nebo
- (iv) doručení elektronickými prostředky, jako je fax nebo elektronická pošta, při němž žalovaný podepíše a odešle zpět potvrzení o přijetí s uvedením data přijetí.

Doručení bez dokladu o přijetí žalovaným je možné následujícími způsoby:

- (i) osobní doručení na osobní adresu žalovaného osobám, které žijí ve stejné domácnosti jako žalovaný nebo jsou tam zaměstnány;
- (ii) v případě, že je žalovaný osobou samostatně výdělečně činnou, nebo právnickou osobou, osobní doručení na obchodní adresu žalovaného osobám, které žalovaný zaměstnává;
- (iii) uložení rozkazu v poštovní schránce žalovaného;
- (iv) uložení rozkazu na poště nebo u příslušných veřejných orgánů a vložení oznámení do poštovní schránky žalovaného za předpokladu, že je dokument v písemném oznámení jasně označen jako dokument soudu nebo že je v dokumentu poukázáno na to, že doručení se na základě uvedeného oznámení pokládá za uskutečněné a že počínají běžet lhůty;
- (v) doručení poštou bez doručenky, pokud má žalovaný adresu v členském státě původu; nebo

(vi) doručení elektronickými prostředky s automatickým potvrzením o doručení za předpokladu, že žalovaný s tímto způsobem doručení výslovně souhlasil předem.

Doručení bez dokladu o přijetí žalovaným však není přípustné, pokud není adresa žalovaného známa s jistotou.

Doručení bez dokladu o přijetí žalovaným uvedené výše v bodech (i) až (iv) se potvrzuje pomocí dokladu podepsaného příslušnou osobou, která doručení uskutečnila nebo potvrzení o přijetí osobu, již byl evropský platební rozkaz doručen podle bodu (i) nebo (ii) výše.

Doručení zástupci žalovaného probíhá podle stejných pravidel jako doručení žalovanému (srov. čl. 15 Nařízení 1896/2006).

Česká právní úprava vyžaduje, aby byl evropský platební rozkaz doručen do vlastních rukou žalovaného. Náhradní doručení je zcela vyloučeno (§ 174b odst. 1 OSŘ).

Je otázka, zda je vhodné stanovit v českém procesním právu striktnější požadavky na doručení evropského platebního rozkazu než je nutné s ohledem na přípustné způsoby doručení podle Nařízení 1896/2006. Stanovení striktnějších požadavků na doručení evropského platebního rozkazu (doručení do vlastních rukou žalovaného) je podle mého názoru proti smyslu a účelu Nařízení 1896/2006, kterým je zrychlení a usnadnění vymáhání pohledávek v přeshraničních případech. Nepřiměřeně přísné požadavky na způsob doručení evropského platebního rozkazu podle českého práva mohou být jedním z faktorů, které vezme žalobce v úvahu při volbě fóra v případě, kdy je dána příslušnost soudů více členských států k vydání evropského platebního rozkazu.

Nařízení 1896/2006 ani česká právní úprava výslovně neupravují postup pro případ, že se evropský platební rozkaz nepodaří žalovanému předepsaným způsobem doručit. Podle mého názoru je v takovém případě nutné použít analogicky ust. čl. 17 odst. 1 Nařízení 1896/2006 a postupovat, jako by žalovaný podal proti evropskému platebnímu rozkazu odpor. Řízení bude v takovém případě pokračovat podle pravidel běžného občanského soudního

řízení, ledaže žalobce výslovně požádal, aby řízení v případě podání odporu žalovaným skončilo.

3.6 Odpor proti evropskému platebnímu rozkazu

Řádným opravným prostředkem proti evropskému platebnímu rozkazu je odpor. Žalovaný může odpor podat u soudu původu prostřednictvím formuláře F, který tvoří přílohu VI Nařízení 1896/2006. Formulář je žalovanému doručován spolu s evropským platebním rozkazem (čl. 16 odst. 1 Nařízení 1896/2006). P. Smolík v této souvislosti uvádí, že soudy by měly zohlednit i odpor podaný jinak než za použití příslušného formuláře, za předpokladu, že je podán písemně a je jasně formulován.⁶⁹ S tímto názorem lze souhlasit, když opačný výklad by zřejmě vedl k přehnanému formalismu na úkor procesních práv žalovaného.

Aby byl odpor podán žalovaným včas, musí být odeslán do třiceti dnů od doručení evropského platebního rozkazu žalovanému (č. 16 odst. 2 Nařízení 1896/2006). Třicetidenní lhůta počíná běžet dnem následujícím po dni, kdy byl žalovanému evropský platební rozkaz doručen. Případně-li poslední den lhůty na soboru, neděli nebo státní svátek (tj. státní svátek členského státu, v němž se nachází soud původu), skončí lhůta až následující pracovní den (srov. Formulář E, Důležité informace pro žalovaného a Nařízení Rady (EHS, Euratom) č. 1182/71, kterým se určují pravidla pro lhůty, data a termíny).

Žalovaný v odporu uvede, že proti evropskému platebnímu rozkazu podává odpor. Tím zároveň popírá nárok vznesený žalobcem (srov. čl. 16 odst. 3 Nařízení 1896/2006). Žalovaný není povinen odpor nijak odůvodňovat, a příslušný formulář s odůvodněním odporu ani nepočítá. Žalovaný je nicméně oprávněn připojit k odporu odůvodnění. Takový úkon je však již podle mého názoru třeba považovat za vyjádření k žalobě. To může mít význam mimo jiné tam, kde právní předpisy přiznávají námitce žalovaného účinnost pouze tehdy, pokud je tato námitka vznesena nejpozději při prvním úkonu žalovaného ve věci samé. To je případ námítky nedostatku příslušnosti soudu ve vazbě na čl. 24 Nařízení Brusel I (blíže viz kapitola 3.4.2) nebo námítky místní nepřislusnosti soudu podle ust. § 105 odst. 1 OSŘ.

⁶⁹ Smolík, P., Řízení o vydání evropského platebního rozkazu, Právní fórum 12/2009, str. 518 a násl.

Žalovaný je oprávněn podat odpor buď v podobě listinné, případně pomocí jiných komunikačních prostředků včetně elektronických, které členský stát původu uznává a které má soud původu k dispozici (čl. 16 odst. 4 Nařízení 1896/2006). Odpor musí být podepsán žalovaným nebo jeho právním zástupcem. Odpor v elektronické podobě musí být podepsán zaručeným elektronickým podpisem ve smyslu Směrnice 1999/93/ES. Zaručený elektronický podpis se však nevyžaduje, pokud u soudů státu původu existuje jiný komunikační systém, který je k dispozici určité skupině předem registrovaných ověřených uživatelů a který umožňuje bezpečnou identifikaci těchto uživatelů (čl. 16 odst. 5 Nařízení 1896/2006). Ohledně způsobů podání odporu a jeho podepisování v případě, že je soudem původu český soud, lze plně odkázat na závěry ohledně způsobu podání a podepisování návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (srov. kapitolu 3.5.1 výše).

Podá-li žalovaný včas proti evropskému platebnímu rozkazu odpor, řízení pokračuje před příslušnými soudy členského státu původu podle pravidel běžného občanského soudního řízení, ledaže žalobce požádal, aby při podání odporu žalovaným řízení skončilo. Postavení žalobce podle vnitrostátního práva v tomto následném běžném občanském soudním řízení není uplatněním nároku pomocí řízení o evropském platebním rozkazu dotčeno (čl. 17 odst. 1 Nařízení 1896/2006). Nařízením 1896/2006 výslovně nestanoví, že v případě včasného podání odporu se evropský platební rozkaz ruší, když jako důsledek podání odporu stanoví pouze nemožnost prohlásit evropský platební rozkaz za vykonatelný (arg. *a contrario* čl. 18 odst. 1 Nařízení). Výkladem bude patrně třeba dovodit neúčinnost evropského platebního rozkazu v případě včasného podání odporu.

Převod do běžného občanského soudního řízení se řídí právem členského státu původu (čl. 17 odst. 2 Nařízení 1896/2006). České procesní právo žádnou zvláštní úpravu převodu řízení o vydání evropského platebního rozkazu do běžného občanského soudního řízení neobsahuje. Soud bude proto pokračovat v řízení podobně jako za situace, kdy je zrušen v důsledku podání odporu běžný platební rozkaz (srov. § 174 odst. 2 OSŘ).

Soud je povinen žalobce informovat o tom, zda žalovaný podal odpor, jakož i o tom, že věc byla převedena do běžného občanského soudního řízení (čl. 17 odst. 3 Nařízení 1896/2006).

Narozdíl od české právní úpravy platebního rozkazu (srov. ust. § 174 odst. 2 OSŘ) neřeší Nařízení 1896/2006 výslovně důsledky podání odporu pouze některým (některými) ze žalovaných. Teoreticky si lze představit situaci, kdy by se evropský platební rozkaz stal vykonatelným jen vůči těm žalovaným, kterým byl řádně doručen a kteří proti němu nepodali včas odpor. V případě peněžitých nároků lze totiž předpokládat, že žalovaní budou typicky tvořit samostatné procesní společenství (nakolik samozřejmě tento poměr musí vyplývat z rozhodného hmotného práva). Přesto je vcelku nepochybné, že podání odporu byť jen jedním z žalovaných povede k nevykonatelnosti evropského platebního rozkazu a případnému převodu věci do běžného občanského soudního řízení. Pro tento závěr lze předložit zejména následující argumenty:

- (i) Dikce ust. čl. 18 odst. 1 Nařízení 1896/2006, arg. „[...] *nebyl soudu původu doručen žádný odpor, prohlásí soud původu neprodleně evropský platební rozkaz za vykonatelný [...]*“;
- (ii) Dikce ust. čl. 17 odst. 1 Nařízení 1896/2006, arg. „*Je-li odpor podán ve lhůtě [...] pokračuje řízení před příslušnými soudy členského státu původu [...]*“;
- (iii) Formulář G, Prohlášení o vykonatelnosti, který tvoří Přílohu VII Nařízení 1896/2006 zjevně nepočítá s tím, že by evropský platební rozkaz byl prohlášen za vykonatelný pouze vůči některým žalovaným. Soud vždy prohlašuje evropský platební rozkaz za vykonatelný jako celek, a to vůči všem žalovaným uvedeným v evropském platebním rozkazu;
- (iv) Požadavek, aby soud zkoumal charakter procesního společenství žalovaných (samostatné versus nerozlučné společenství), a tedy i hmotněprávní poměr účastníků řízení, by byl v rozporu s nedůkazním charakterem řízení o evropském platebním rozkazu; a konečně
- (v) Ani z hlediska požadavku na stejné rozhodování ve stejných případech se nejeví jako žádoucí, aby evropský platební rozkaz mohl nabýt vykonatelnosti jen vůči některým ze žalovaných.

Zbývá dodat, že evropský platební rozkaz nemůže nabýt vykonatelnosti ani tehdy, pokud se jej nepodaří doručit byť jen jedinému z žalovaných. Jak již bylo řečeno, nepodaří-li se evropský platební rozkaz žalovanému doručit, je třeba postupovat tak, jako by žalovaný podal proti evropskému platebnímu rozkazu odpor.

Pokud je včas podán odpor proti evropskému platebnímu rozkazu (případně se evropský platební rozkaz nepodaří doručit) a žalobce zároveň požádal, aby řízení v případě podání odporu skončilo, řízení je třeba v souladu s vnitrostátním právem ukončit. V podmínkách České republiky připadá v úvahu vydání usnesení o zastavení řízení, analogicky jako při zpětvzetí žaloby žalobcem před započítáním jednání (ust. § 96 odst. 2 a 4 OSŘ analogicky). V usnesení o zastavení řízení soud rozhodne i o povinnosti k náhradě nákladů řízení (§ 151 odst. 1 OSŘ). Protože řízení je v tomto případě zastaveno na žádost žalobce, je na místě uložit žalobci povinnost nahradit náklady řízení (§ 146 odst. 2 věta první OSŘ). Tento důsledek by měl mít žalobce vždy na paměti, pokud hodlá využít možnosti požádat, aby řízení v případě podání odporu nepokračovalo.

Nařízení 1896/2006 výslovně neřeší právní účinky opožděně podaného odporu, ani otázku možnosti odvolání nebo zpětvzetí odporu. Někteří autoři naznačují, že tyto otázky se při absenci výslovné úpravy v Nařízení 1896/2006 budou řídit národními právními řády *legis fori*, kteréžto řešení kritizují, neboť tyto otázky by bylo vhodné upravit jednotně.⁷⁰ Spíše se domnívám, že obě uvedené otázky bude třeba řešit výkladem Nařízení 1896/2006.

Pozdě podaný odpor je podle mého názoru třeba považovat za neúčinný, protože Nařízení 1896/2006 s pozdě podaným odporem žádné účinky nespojuje, a evropský platební rozkaz musí být soudem i přes pozdě podaný odpor prohlášen za vykonatelný podle čl. 18 odst. 1 Nařízení 1896/2006.

Odvolání ani zpětvzetí odporu podle mého názoru není přípustné, neboť Nařízení 1896/2006 s takovým procesním úkonem nepočítá a naopak jasně stanoví důsledky včasného podání odporu (tj. zásadně převod do občanského

⁷⁰ Srov. Pavlová, B., Doležel, V., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část XII., Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Návrh nařízení o evropském platebním rozkazu, Právní fórum 1/2006, str. 7.

soudního řízení – čl. 17 odst. 1 Nařízení 1896/2006 a nemožnost prohlásit evropský platební rozkaz za vykonatelný – čl. 18 odst. 1 Nařízení 1896/2006). Lze si jistě obtížně představit situaci, kdy se po zpětvzetí odporu bude řízení převádět zpět z běžného občanského soudního řízení do řízení podle Nařízení 1896/2006. V případě odvolání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu si snad lze představit subsidiární použití národních právních řádů. V případě českého práva by připadalo v úvahu použití ust. § 41a odst. 4 OSŘ, tj. možnost odvolání odporu, pokud odvolání dojde soudu nejpozději současně s odporem. Přesto si myslím, že řešením bude spočívat spíše ve výkladu Nařízení 1896/2006, které otázky podání a důsledků odporu upravuje, a proto je třeba – je-li to jen trochu možné – v těchto otázkách upřednostnit výklad stávajících ustanovení Nařízení 1896/2006 před subsidiárním použitím národního procesního práva. Ostatně, národní procesní právo nebude namnoze sporné otázky aplikace Nařízení 1896/2006 rovněž nijak upravovat. Česká velmi úsporná úprava evropského platebního rozkazu je toho jen důkazem.

Celkově lze souhlasit s názorem, že úprava některých otázek není v Nařízení 1896/2006 dostatečně komplexní, resp. není „dotažena do konce“.⁷¹ Bude prozatím na soudní praxi, aby se s těmito nedostatky vypořádala.

3.7 Uznání a vykonatelnost evropského platebního rozkazu

Pokud se evropský platební rozkaz podaří doručit všem žalovaným a soud původu neobdrží v přiměřené lhůtě po uplynutí třicetidenní lhůty k podání odporu žádný odpor, prohlásí neprodleně evropský platební rozkaz za vykonatelný. Použije k tomu formulář G, který tvoří přílohu VII Nařízení 1896/2006 (čl. 18 odst. 1 Nařízení 1896/2006). Soud je vždy povinen zjistit datum doručení evropského platebního rozkazu, tento údaj je součástí prohlášení o vykonatelnosti evropského platebního rozkazu.

Formální požadavky na vykonatelnost se řídí právem členského státu původu (čl. 18 odst. 2 Nařízení 1896/2006). To znamená, že může-li být titul ve státě původu prohlášen vykonatelným jen za splnění dalších podmínek, marné uplynutí lhůty k podání odporu samo o sobě k nabytí vykonatelnosti nestačí.⁷²

⁷¹ Ibid.

⁷² Vaške, V., Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice, C.H.Beck Praha, 2007, str. 254.

České procesní právo žádné další formální požadavky na vykonatelnost evropského platebního rozkazu nestanoví, a proto může být evropský platební rozkaz prohlášen za vykonatelný marným uplynutím lhůty pro podání odporu, pokud soud ověřil datum doručení evropského platebního rozkazu žalovanému.

Evropský platební rozkaz, který se stal v členském státě původu vykonatelným, je bez dalšího uznán a může být vykonán v ostatních členských státech. Doložka vykonatelnosti se nevyžaduje. Uznání vykonatelného evropského platebního rozkazu v ostatních členských státech nelze napadnout, resp. odepřít (srov. čl. 19 Nařízení 1896/2006).

Ustanovení o automatickém uznání a možnosti výkonu evropského platebního rozkazu ve všech členských státech⁷³ je klíčovým výdobytkem Nařízení 1896/2006, jímž je naplňován cíl jednoduchého a rychlého vymáhání peněžitých pohledávek v členských státech v přeshraničních případech.

Automatickým uznáním a možností výkonu evropského platebního rozkazu bez možnosti uznání napadnout resp. odepřít je zcela odstraněna možnost provádět v členských státech výkon řízení o *exequatur* (řízení o prohlášení rozhodnutí za vykonatelné), které je upraveno např. v Nařízení Brusel I (srov. čl. 33 odst. 2 Nařízení Brusel I a v českém právu ust. § 68a a násl. ZMPS). Upuštění od možnosti provádět v členském státě výkon řízení o *exequatur* bylo poprvé zavedeno již v Nařízení 805/2004 (srov. čl. 5 Nařízení 805/2004 a v českém právu ust. § 68a odst. 2 ZMPS).

Upuštění od možnosti odepřít uznání a výkon evropského platebního rozkazu, obdobně jako evropského exekučního titulu podle Nařízení 805/2004, je některými odborníky kritizováno. Důvodem je to, že zcela odpadá možnost odmítnout uznání a výkon rozhodnutí z důvodu zjevného rozporu s veřejným pořádkem ve státě výkonu s tím, že možnost přezkumu evropského platebního rozkazu v členském státě původu tento tradiční důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodnutí nemůže nahradit.⁷⁴

Proti tomuto názoru lze však argumentovat tím, že obsah pojmu „veřejný pořádek“ je určován především normami ústavněprávního charakteru, z nichž

⁷³ Jak již bylo řečeno, Dánsko není pro potřeby Nařízení 1896/2006 považováno za členský stát.

⁷⁴ *Rauscher, T.*, op. cit., str. 1831. Podobně např. J. Brodec kritizuje odejmutí této poslední „záchranné brzdy“ dlužníka – srov. *Brodec, J.*, op. cit., str. 1038.

především vyplývají stěžejní zásady společenského a státního zřízení a právního řádu, které dávají pojmu veřejný pořádek obsah. Lze přitom rozumně předpokládat, že mezi členskými státy Evropské unie již bylo dosaženo takového stupně konvergence těchto stěžejních zásad, že by nemělo docházet k rozhodnutím soudů jednoho členského státu, jejichž uznání a výkon v jiném členském státě by byl v manifestním rozporu s veřejným pořádkem členského státu výkonu. Posilování konvergence ústavněprávních hodnot členských států lze dále očekávat i s ohledem na důraz, který je na základní práva, svobody a zásady vyplývající z Listiny základních práv Evropské unie a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod kladen Lisabonskou smlouvou pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.⁷⁵ Tento názor však zdaleka není nesporný a teprve praxe ukáže, zda bylo upuštění od možnosti odepřít uznání a výkon evropského exekučního titulu a evropského platebního rozkazu z důvodu zjevného rozporu s veřejným pořádkem vhodným řešením.

3.8 Přezkum ve výjimečných případech

Nařízení 1896/2006 dává žalovanému právo, aby po uplynutí lhůty pro podání odporu požádal o přezkum evropského platebního rozkazu u příslušného soudu v členském státě původu (čl. 20 odst. 1 Nařízení 1896/2001). Není přitom rozhodné, zda již soud původu prohlásil evropský platební rozkaz za vykonatelný podle čl. 18 odst. 1 Nařízení 1896/2006.

V České republice je soudem příslušným k řízení o návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu soud, který platební rozkaz vydal (§ 174b odst. 2 OSŘ).

Nařízení 1896/2006 taxativně stanoví důvody pro přezkum evropského platebního rozkazu. Přípustné důvody pro přezkum evropského platebního rozkazu jsou následující (čl. 20 odst. 1 a 2 Nařízení 1896/2006):

- (i) evropský platební rozkaz byl doručen některým ze způsobů uvedených v čl. 14 Nařízení 1896/2006 (tj. bez dokladu o přijetí žalovaným) a doručení nebylo provedeno dostatečně včas, aby bylo žalovanému

⁷⁵ Srov. sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 111/2009 Sb.m.s. o sjednání Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.

umožněno připravit si obhajobu, a to bez jakéhokoliv zavinění z jeho strany; nebo

(ii) žalovaný nemohl popřít nárok z důvodu vyšší moci nebo mimořádných okolností, které nezavinil,

v obou případech za předpokladu, že žalovaný jedná neprodleně; nebo

(iii) evropský platební rozkaz byl s ohledem na požadavky stanovené Nařízením 1896/2006 vydán zjevně chybně nebo z důvodů jiných výjimečných okolností.

Ve srovnání s normami pro přezkum evropského exekučního titulu podle Nařízení 805/2004 lze říci, že důvody uvedené výše pod body (i) a (ii) vykazují vysokou míru podobnosti s minimálními přezkumnými důvody uvedenými v článku 19 odst. 1 Nařízení 805/2004. Přezkumný důvod uvedený výše v bodě (iii) je však již specifický pro Nařízení 1896/2006, Nařízení 805/2004 takový důvod neupravuje. Další podstatný rozdíl mezi Nařízením 1896/2006 a Nařízením 805/2004 spočívá v tom, že Nařízení 805/2004 upravuje přezkumné důvody jako minimální a umožňuje členským státům umožnit přezkum za podmínek příznivějších, než jsou minimální podmínky stanovené Nařízením 805/2004. Nařízení 1896/2006 obdobnou možnost neupravuje, a tudíž nepřipouští. Přezkumné důvody upravené v Nařízením 1896/2006 je tedy nutno považovat za taxativní.

U přezkumného důvodu uvedeného výše v bodě (i) je některými autory poukazováno na skutečnost, že tento přezkumný důvod – měl-li by být vykládán doslova – nemůže prakticky najít uplatnění. Důvod je ten, že třicetidenní lhůta k podání odporu počíná běžet až od okamžiku doručení evropského platebního rozkazu žalovanému (srov. čl. 16 odst. 2 Nařízení 1896/2006). Je tedy vyloučeno, aby doručení nebylo provedeno dostatečně včas a žalovaný neměl v důsledku toho dostatek času k podání odporu. Aby tedy vůbec ustanovení čl. 20, odst. 1, písm a) Nařízení 1896/2006 dávalo rozumný smysl, je „doručením“ ve smyslu čl. 20, odst. 1, písm a), ii) nutno rozumět okamžik, kdy se žalovaný skutečně dozví o obsahu evropského platebního rozkazu, který mu byl doručen náhradním způsobem. Tento okamžik může v důsledku náhradního doručení nastat až značnou dobu po okamžiku doručení. Tento výklad zastává například

R. Freitag, který však zároveň upozorňuje, že tímto výkladem se prakticky stává diskutovaný přezkumný důvod jen zvláštním případem přezkumného důvodu podle ust. čl. 20, odst. 1, písm. b) Nařízení 1896/2001.⁷⁶ S výkladem podaným Freitagem lze jistě souhlasit, nicméně nemyslím si, že by se zcela stíral rozdíl mezi přezkumnými důvody podle čl. 20, odst. 1, písm. a) a b) Nařízení 1896/2006. U prvně uvedeného přezkumného důvodu půjde o situaci, kdy žalovaný sice odpor včas podat mohl, avšak neučinil tak právě v důsledku nedostatku času k promyšlení dalšího procesního postupu (např. žalovaný neměl možnost poradit se s právním zástupcem, aby mohl kvalifikovaně zvážit vyhlídky na úspěch ve sporu). V posléze uvedeném případě půjde spíše o situaci, kdy žalovaný odpor podat nemohl, protože mu v tom bránila nějaká objektivní překážka, kterou nezavinil a nemohl rozumně předvídat (např. žalovaný nemohl podat odpor proti evropskému platebnímu rozkazu z důvodu nepříznivého zdravotního stavu, který si sám úmyslně nezpůsobil).

Ve vztahu k přezkumnému důvodu uvedenému výše pod bodem (iii) lze především říci, že Nařízení 1896/2006 bohužel blíže neupřesňuje, co se rozumí situací, kdy je evropský platební rozkaz vydán „zjevně chybně“ nebo z důvodu „jiných výjimečných okolností“. Ani recitál 25 Nařízení 1896/2006 nevnáší příliš světla do výkladu zmíněného ustanovení, když na jednu stranu deklaruje, že přezkum prováděný ve výjimečných případech nemá znamenat poskytnutí další příležitosti žalovanému k podání odporu, na druhou stranu uvádí, že „jiné výjimečné okolnosti“ by mohly zahrnovat například uvedení nepravdivých informací uvedených ve formuláři návrhu.

Oba diskutované pojmy bude v každém případě nutno vykládat autonomně, a proto jim bude muset konkrétnější podobu dát až judikatura Evropského soudního dvora. Lze jen odhadovat, že výklad bude s ohledem na výjimečnou povahu institutu přezkumu spíše restriktivní a bude směřovat k uznání podobných přezkumných důvodů, jaké například v českém procesním právu zakládají zmatečnost rozhodnutí (srov. ust. § 229 OSŘ). Nemělo by být přípustné v přezkumném řízení znovu přezkoumávat, zda nárok vyplývá z tvrzení žalobce a jeví se jako opodstatněný (po právu). V opačném případě by

⁷⁶ Freitag, R., Rechtsschutz des Schuldners gegen den Europäischen Zahlungsbefehl nach der EUMahnVO, IPRax 2007, Heft 6, str. 510.

přezkumný důvod podle čl. 20 odst. 2 Nařízení 1896/2002 skutečně spíše poskytoval žalovanému časově neomezenou další příležitost k podání odporu, a to ve zjevném rozporu s účelem lhůty k podání odporu podle článku 16 odst. 2 Nařízení 1896/2006. V každém případě lze uzavřít, že současné znění přezkumného důvodu podle čl. 20 odst. 2 Nařízení 1896/2006 budí značné pochybnosti, nepochybně bude působit výkladové potíže v praxi, a rozhodně tedy nepřispívá k právní jistotě účastníků řízení o evropském platebním rozkazu.

Zdá se nepochybné, že přezkumné řízení může soud zahájit pouze na návrh žalovaného (srov. čl. 20 odst. 1 a 2 Nařízení 1896/2006). Nařízení 1896/2006 však výslovně neřeší, zda je soud vázán důvody přezkumu uplatněnými žalovaným. Dikce ustanovení čl. 20 odst. 3 spíše naznačuje, že nikoliv, když odkazuje na důvody pro přezkum stanovené v Nařízení 1896/2006, nestanoví však žádné omezení v tom smyslu, že by soud mohl posuzovat pouze přezkumné důvody uplatněné žalovaným. Je však zřejmé, že přezkumnými důvody, které pro své posouzení nutně vyžadují tvrzení a případně předložení důkazních prostředků ze strany žalovaného, se soud bude zabývat jen v případě, že budou tyto přezkumné důvody žalovaným skutečně uplatněny. Jedná se samozřejmě o přezkumné důvody uvedené v bodech (i) a (ii) výše. Závěr, že soud může přezkoumat evropský platební rozkaz i z jiných důvodů než důvodů uplatněných žalovaným podporuje i fakt, že možnost úspěšně uplatnit přezkumný důvod uvedený v bodě (iii) výše není podmíněn neprodleným jednáním žalovaného. Z toho lze dovodit, že tento přezkumný důvod není Nařízením 1896/2006 stanoven jen v zájmu žalovaného, ale zejména z důvodu obecného zájmu na tom, aby nedocházelo k nepravidłnostem v řízení o evropském platebním rozkazu.

Pokud soud po posouzení návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu neshledá naplnění některého z přezkumných důvodů stanovených v Nařízení 1896/2006, návrh na přezkum odmítne. Evropský platební rozkaz zůstává v takovém případě v platnosti (čl. 20 odst. 3 Nařízení 1896/2006).

Pokud soud rozhodne, že návrh na přezkum je důvodný, evropský platební rozkaz je od počátku neplatný (anglicky „*null and void*“) (čl. 20 odst. 3 Nařízení 1896/2006). Toto ustanovení rovněž vzbuzuje pochybnosti. Pomineme-li –

minimálně z hlediska českého práva – ne zcela šťastnou terminologií hovořící o neplatnosti evropského platebního rozkazu⁷⁷, nedostatkem zmíněného ustanovení je, že neupravuje další postup v řízení o evropském platebním rozkazu. Podle mého názoru bude třeba na situaci nahlížet tak, jako by „od počátku neplatný“ evropský platební rozkaz nebyl nikdy vydán, a bude tedy třeba, aby soud znovu posoudil návrh na vydání evropského platebního rozkazu a rozhodl o něm. Nelze tedy vyloučit, že bude v takové situaci vydán nový evropský platební rozkaz, ale ani to, že bude návrh na evropský platební rozkaz odmítnut. Za zmínku dále stojí i fakt, že Nařízení 1896/2006 neobsahuje žádný formulář, na němž by soud provádějící přezkum potvrdil, že evropský platební rozkaz se stal v důsledku přezkumu neplatným, a že tedy není ani vykonatelný. Forma příslušného rozhodnutí soudu je tedy ponechána na národním právu členských států (srov. čl. 26 Nařízení 1896/2006).

Vzhledem k tomu, že české právo vyžaduje doručení evropského platebního rozkazu do vlastních rukou žalovaného a nepřipouští náhradní doručení (§ 174b odst. 1 OSŘ), připadají při přezkumu evropského platebního rozkazu českým soudem v úvahu prakticky pouze důvody uvedené v bodech (ii) a (iii) výše.

Pokud bude o přezkumu evropského platebního rozkazu rozhodovat český soud a návrh na přezkum shledá důvodným, doručí usnesení soudu, jímž bylo návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu vyhověno, účastníkům řízení o evropském platebním rozkazu (§ 174b odst. 3 OSŘ). Proti usnesení, jímž bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu, není odvolání přípustné (§ 202, odst. 1, písm. o) OSŘ). Odvolání proti zamítavému rozhodnutí o návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu vyloučeno není.

3.9 Vykonávací řízení

Již zmíněný princip uznání vykonatelného evropského platebního rozkazu a možnost jeho výkonu ve všech členských státech bez nutnosti provádění řízení o *exequatur* (čl. 19 Nařízení 1896/2006) má za následek, že vykonatelný

⁷⁷ Vhodnější by jistě bylo hovořit o neúčinnosti evropského platebního rozkazu, případně stanovit, že se evropský platební rozkaz ruší. Hmotněprávní pojem neplatnosti se v souvislosti s procesními úkony (s výjimkou procesních

evropský platební rozkaz se vykonává za týchž podmínek jako vykonatelné rozhodnutí vydané v členském státě výkonu, tj. bez dalšího se na něj hledí jako na rozhodnutí domácí. Vykonávací řízení se řídí právem členského státu výkonu, pokud není konkrétní otázka související s výkonem rozhodnutí řešena přímo Nařízením 1896/2006 (srov. čl. 21 Nařízení 1896/2006).

Nařízení 1896/2006 ve vztahu k výkonu evropského platebního rozkazu v ostatních členských státech upravuje čtyři okruhy otázek. Jsou to (i) požadavky na předložení dokumentů pro výkon evropského platebního rozkazu, (ii) zákaz požadovat složení jistoty, kauce či vkladu z důvodu, že oprávněný nemá bydliště v členském státě výkonu, (iii) okolnosti, za nichž soud členského státu výkonu zamítne návrh na výkon evropského platebního rozkazu a (iv) zastavení nebo omezení výkonu evropského platebního rozkazu na návrh žalovaného.

Žádá-li žalobce o výkon evropského platebního rozkazu v jiném členském státě, je povinen příslušnému orgánu předložit:

- (i) Vyhotovení evropského platebního rozkazu prohlášeného soudem původu za vykonatelný, které splňuje podmínky nezbytné pro ověření jeho pravosti; a
- (ii) V případě potřeby překlad evropského platebního rozkazu do úředního jazyka členského státu výkonu, nebo pokud má tento členský stát více úředních jazyků, do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků soudního řízení v místě, kde se o výkon usiluje, v souladu s právními předpisy tohoto členského státu, anebo do jiného jazyka, který členský stát výkonu označil za přijatelný. Každý členský stát může označit úřední jazyk či jazyky orgánů Evropské unie, které nejsou jeho úředními jazyky a které jsou pro něj v případě evropského platebního rozkazu přijatelné.⁷⁸ Překlad musí být ověřen osobou k tomu oprávněnou v jednom z členských států. (čl. 21 odst. 2 Nařízení 1896/2006)

dohod) nepoužívá.

⁷⁸ Česká republika takto označila za přípustné jazyky angličtinu a slovenštinu. Viz stránky Soudního atlasu: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/epo_communicationsHTML_cz_cs.htm

Evropský platební rozkaz a prohlášení o jeho vykonatelnosti budou v členském státě původu nepochybně považovány za veřejné listiny.⁷⁹ Otázkou je, zda tomu tak automaticky bude i v jiných členských státech, resp. jaké „podmínky nezbytné pro ověření pravosti“ ve smyslu čl. 21 odst. 1 písm. a) Nařízení 1896/2006 bude muset evropský platební rozkaz splňovat, aby mohl být v jiném členském státě považován za autentický a vykonán.⁸⁰ Za nedostatek Nařízení 1896/2006 je možno považovat, že toto neobsahuje ustanovení o vynětí evropského platebního rozkazu a prohlášení o jeho vykonatelnosti z požadavku legalizace. Některé instrumenty práva Evropské unie takové vynětí z požadavku legalizace výslovně upravují (srov. zejména čl. 56, 57 odst. 4 a 58 Nařízení Brusel I), jiné nikoliv (např. Nařízení 805/2004 nebo Nařízení 861/2007).⁸¹ Osobně se domnívám, že vyšší ověření případně apostilace evropského platebního rozkazu a prohlášení o jeho vykonatelnosti by v členském státě výkonu být požadováno nemělo, neboť takový požadavek by odporoval proklamované vzájemné důvěře v soudy jiných členských států a tolik žádanému zjednodušení a zrychlení výkonu evropských platebních rozkazů (srov. recitál 27 a 29 a čl. 1 odst. 1 Nařízení 1896/2006), a v neposlední řadě by zakládal neodůvodněný rozdíl oproti uznání a výkonu rozhodnutí v režimu Nařízení Brusel I. Při absenci výslovné úpravy v tomto směru však nelze vyloučit, že praxe v jednotlivých členských státech nebude vždy zcela jednotná. Nařízení 1896/2006 výslovně zakazuje, aby bylo od žalobce v členském státě výkonu vyžadováno složení jistoty z důvodu, že je cizím státním příslušníkem nebo že nemá bydliště ano nepobývá v členském státě výkonu (čl. 21 odst. 3 Nařízení 1896/2006). V českém právu upravuje povinnost tuzemského soudu uložit cizinci povinnost složit jistotu na náklady řízení § 51 ZMPS. Ust. § 51, odst. 2, písm. d) ZMPS stanoví, že povinnost složit jistotu nelze uložit, pokud návrh na zahájení řízení je vyřizován platebním rozkazem, elektronickým

⁷⁹ Např. evropský platební rozkaz vydaný českým soudem bude tuzemskou veřejnou listinou a tato veřejná listina tedy potvrzuje, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který ji vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v ní osvědčeno nebo potvrzeno (srov. ust. § 134 OSŘ).

⁸⁰ Takovou podmínkou je zpravidla vyšší ověření listiny anebo jeho nahrazení apostilou podle Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin (v České republice publikované pod č. 45/1999), ledaže není ověření vyžadováno podle aplikovatelné dvoustranné nebo mnohostranné mezinárodní smlouvy. Srov. i ust. § 52 ZMPS, podle něž *„Listiny vydané soudy a úřady v cizině, které platí na místě, kde byly vydány, za listiny veřejné, mají důkazní moc veřejných listin také v Československé socialistické republice, jestliže jsou opatřeny předepsanými ověřeními“*.

platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem. Zmíněné ustanovení ZMPS míří na nalézací řízení. Zákaz uložení povinnosti složit jistotu v souvislosti s výkonem evropského platebního rozkazu upravuje přímo Nařízení 1896/2006. Bez ohledu na zmíněná ustanovení Nařízení 1896/2006 a ZMPS je však třeba říci, že povinnost složit jistotu z důvodu státní příslušnosti obecně nelze uložit v případě, kdy je navrhovatel příslušníkem jiného členského státu Evropské unie. Z judikatury ESD totiž vyplývá, že povinnost složit jistotu v tomto případě zakládá nepřípustnou diskriminaci zakázanou primárním právem Evropské unie (dnes srov. čl. 18 Smlouvy o fungování Evropské unie). Jde zejména o rozhodnutí ESD *Data Delecta*⁸², kde ESD posuzoval uložení povinnosti společnosti se sídlem ve Velké Británii složit jistotu u švédského soudu. V rozhodnutí *Saldanha*⁸³ ESD posoudil jako nepřípustnou dokonce i povinnost fyzické osoby s občanstvím Velké Británie i Spojených států amerických s bydlištěm ve Spojených státech amerických složit jistotu u rakouského soudu. Jak v případě *Data Delecta*, tak v případě *Saldanha* národní procesní předpisy Švédska resp. Rakouska obdobnou povinnost skládat jistotu pro tuzemce neupravovaly. Je nedostatkem českého zákonodárce, že na zmíněná rozhodnutí ESD dosud nereagoval novelizací ust. § 51 odst. 2 ZMPS.⁸⁴

Soud v členském státě výkonu je povinen k návrhu povinného návrh na výkon evropského platebního rozkazu zamítnout, jestliže je evropský platební rozkaz neslučitelný s dřívějším rozhodnutím nebo rozkazem vydaným dříve v kterémkoliv členském státě nebo ve třetí zemi, pokud jsou kumulativně splněny následující podmínky:

- (i) dřívější rozhodnutí nebo rozkaz se týkají téže věci mezi stejnými stranami;
- (ii) dřívější rozhodnutí nebo rozkaz splňují podmínky nezbytné pro jejich uznání v členském státě výkonu; a

⁸¹ Viz i studie *The Use of Public Documents in the EU* z července 2007 vypracovaná British Institute of International and comparative Law publikovaná na stránkách Evropské komise:
http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_public_docs_synthesis_report.pdf

⁸² Rozhodnutí ESD ze dne 26. září 1996, *Data Delecta Aktiebolag and Ronny Forsberg v. MSL Dynamics Ltd.*, věc C-43/95.

⁸³ Rozhodnutí ESD ze dne 2. října 1997, *Stephen Austin Saldanha and MTS Securities Corporation v. Hiross Holding AG*, věc C-122/96.

⁸⁴ Srov. však ust. § 12 odst. 3 vládního návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, sněmovní tisk 837/0, které již na zmíněný princip nediskriminace reaguje.

(iii) proti neslučitelnosti nemohla být při soudním řízení v členském státě původu vznesena námitka.

(čl. 22 odst. 1 Nařízení 1896/2006)

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud žalovaný vznese námitku neslučitelnosti vykonatelného evropského platebního rozkazu s dřívějším rozhodnutím, soud rozhodující o nařízení výkonu evropského platebního rozkazu bude jako předběžnou otázku muset posoudit vyhlídky na uznání tohoto dřívějšího rozhodnutí v členském státě výkonu, neexistuje-li již o uznání dřívějšího rozhodnutí v členském státě výkonu rozhodnutí, kterým by byl soud vázán.

Soud v členském státě výkonu je povinen k návrhu žalovaného zamítnout návrh na výkon evropského platebního rozkazu i v případě, kdy žalovaný uhradil žalobci částku stanovenou v evropském platebním rozkazu. Návrh na výkon rozhodnutí se v takovém případě zamítne v rozsahu, v němž byla částka žalovaným uhrazena (čl. 22 odst. 2 Nařízení 1896/2006).

Nařízení 1896/2006 výslovně stanoví, že evropský platební rozkaz nesmí být v členském státě výkonu přezkoumáván ve věci samé (*au fond*) (čl. 22 odst. 3 Nařízení 1896/2006).

Nařízení 1896/2006 dále stanoví důsledky pro vykonávací řízení v případě, že žalovaný požádá o přezkum evropského platebního rozkazu ve státě původu podle čl. 20 Nařízení 1896/2006. Je-li návrh na přezkum žalovaným podán, má žalovaný možnost navrhnout soudu v členském státě výkonu, aby:

- (i) omezil vykonávací řízení na ochranná opatření;
- (ii) podmínil výkon složením jistoty, kterou soud určí; nebo
- (iii) za výjimečných okolností vykonávací řízení zastavil.

Je na úvaze soudu v členském státě výkonu, zda návrhu žalovaného v takovém případě vyhoví a výkon evropského platebního rozkazu omezí nebo výjimečně i zastaví. Soud by při posuzování návrhu žalovaného měl vzít v úvahu především vyhlídky na úspěch návrhu žalovaného na přezkum evropského platebního rozkazu v členském státě původu, jakož i újmu, která žalobci a žalovanému v důsledku rozhodnutí o návrhu na omezení nebo zastavení výkonu evropského platebního rozkazu vznikne.

Je-li evropský platební rozkaz vykonáván v České republice, ochranným opatřením může být např. zajištění věci pro účely uspokojení vymáhané pohledávky oprávněného (srov. § 326 OSŘ)⁸⁵. Podmínil-li soud na návrh žalovaného výkon složením jistoty (srov. § 51 ZMPS), není požadavek na složení jistoty v tomto případě v rozporu s principem nediskriminace, neboť soud nenařizuje složení jistoty z důvodu státní příslušnosti žalobce, nýbrž jako důsledek podání návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu žalovaným. Zastavení výkonu rozhodnutí soud provede v souladu s ust. § 268 a 269 OSŘ. Umožňuje-li Nařízení 1896/2006 za výjimečných okolností výkon rozhodnutí při podání návrhu na přezkum zastavit, tím spíše je možné vykonávací řízení v odůvodněných případech odložit. Není proto podle mého názoru vyloučen postup, kdy soud výkon evropského platebního rozkazu odloží, považuje-li za pravděpodobné, že výsledkem přezkumu evropského platebního rozkazu bude jeho prohlášení za neplatné (srov. i ust. § 266 odst. 2 OSŘ).

Nařízení 1896/2006 upravuje zastavení a omezení výkonu evropského platebního rozkazu jen v souvislosti s podáním návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu ve státě původu. Zastavení nebo omezení výkonu z jiných důvodů Nařízení 1896/2006 neupravuje, a tato otázka se tudíž řídí národním právem členského státu výkonu (čl. 26 Nařízení 1896/2006).

Není samozřejmě vyloučeno, aby se žalobce domáhal uznání a výkonu evropského platebního rozkazu i v některém z nečlenských států. V takovém případě bude záležet na normách mezinárodního práva soukromého státu výkonu, zda a za jakých podmínek může být evropský platební rozkaz v tomto státě uznán a vykonán.

3.10 Právní zastoupení a soudní poplatky

Zastoupení advokátem nebo jiným odborníkem není pro žalobce ani pro žalovaného v řízení podle Nařízení 1896/2006 povinné. Nařízení 1896/2006 v tomto ohledu výslovně hovoří o zastoupení, pokud jde o návrh na vydání evropského platebního rozkazu a pokud jde o podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu (srov. čl. 24 Nařízení 1896/2006). Je tedy zřejmě teoreticky

⁸⁵ *Pauknerová, M.*, op. cit., str. 369.

možné, aby národní právo stanovilo povinné zastoupení pro jiné procesní úkony předvídané Nařízením 1896/2006 (např. pro podání návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu), pokud tak učiní nediskriminačním způsobem.

Nařízením 1896/2006 dále zakotvuje princip, podle něž nesmí být žalobce při podání evropského platebního rozkazu poplatkově znevýhodněn oproti běžnému občanskému soudnímu řízení. Nařízením stanoví, že soudní poplatky za řízení o evropském platebním rozkazu a za běžné občanské soudní řízení, které následuje v případě podání odporu proti evropskému platebnímu rozkazu v členském státě, dohromady nepřevyšují soudní poplatky běžného občanského soudního řízení bez předchozího řízení o evropském platebním rozkazu v tomto členském státě (čl. 25 odst. 1 Nařízením 1896/2006).

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění, neobsahuje žádnou zvláštní úpravu výše soudního poplatku za podání návrhu na vydání evropského platebního rozkazu. Návrh na vydání evropského platebního rozkazu bude tedy zpoplatněn jako návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem je peněžité plnění (položka 1 Sazebníku poplatků, který je přílohou zákona č. 549/1991 Sb.). Převod řízení do běžného občanského soudního řízení již dále zpoplatněn není. Na první pohled tedy česká právní úprava vyhovuje článku 25 odst. 1 Nařízením 1896/2006. Je nicméně otázka, zda je účel článku 25 odst. 1 Nařízením 1896/2006 naplněn za situace, kdy česká právní úprava poplatkově zvýhodňuje návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, aniž stejné zvýhodnění upravuje pro případ, kdy je návrh na vydání evropského platebního rozkazu podán elektronicky (srov. položku 1a Sazebníku poplatků). Tím je z hlediska soudních poplatků návrh na vydání evropského platebního rozkazu znevýhodněn oproti jedné z variant, které má žalobce k dispozici pro zahájení občanského soudního řízení podle českého práva. Jestliže důvod poplatkového zvýhodnění návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu tkví v tom, že návrh je podán elektronicky a na předepsaném formuláři, čímž je podporována elektronizace justice a automatizace rozhodování, není důvod, aby stejné zvýhodnění nebylo přiznáno i návrhu na vydání evropského platebního rozkazu, je-li tento podán elektronicky a na formuláři předepsaném Nařízením 1896/2006. Domnívám se proto, že by bylo vhodné takto zákon č. 549/1991 Sb. novelizovat.

3.11 Srovnávací pohled, platební rozkaz podle českého práva

3.11.1 Platební rozkaz podle českého práva

Právní úprava platebního rozkazu je v českém právu obsažena především v ust. § 172 až 174 OSŘ.

Platební rozkaz jako formu rozhodnutí ve zkráceném (rozkazním) řízení může soud i bez návrhu vydat, pokud:

- (i) v žalobě je uplatněno právo na zaplacení peněžité částky; a
- (ii) toto právo vyplývá ze skutečností tvrzených žalobcem.

Z uvedeného vyplývá, že podmínkou pro vydání platebního rozkazu je vždy podání žaloby. Nestačí tedy jen návrh na vydání platebního rozkazu, který nesplňuje náležitosti žaloby (srov. zejména ust. § 42 odst. 4 a 79 odst. 1 OSŘ). Žalobou musí být uplatněn peněžitý nárok.

Ani při splnění obou uvedených podmínek není soud povinen platební rozkaz vydat. Je vždy na uvážení soudu, zda soud v konkrétním případě platební rozkaz vydá, či nikoliv.

Česká právní úprava nestanoví žádné omezení, pokud jde o smluvní nebo mimosmluvní charakter nároku na zaplacení peněžité částky. U peněžitých nároků ze směnek a šeků pak upravuje zvláštní směnečné a šekové řízení, v němž soud může při splnění stanovených podmínek vydat směnečný resp. šekový platební rozkaz (§ 175 OSŘ). Úpravou směnečného (šekového) platebního rozkazu se dále blíže nezabývám, neboť nemá příliš smysl tuto úpravu srovnávat s evropským platebním rozkazem. Důvod je ten, závazky ze směnek a šeků jsou závazky mimosmluvní⁸⁶, kteréžto jsou z působnosti Nařízení 1896/2006 vyňaty, ledaže by se staly předmětem dohody mezi stranami nebo by došlo k jejich uznání (srov. čl. 2, odst. 2, písm. d) Nařízení 1896/2006).

Novelou OSŘ provedenou zákonem č. 123/2008 Sb., bylo s účinností od 1. července 2008 zrušeno ustanovení, které vylučovalo vydání platebního

⁸⁶ Srov. i čl. 1 odst. 2 písm. c) Nařízení Řím II, dle něž jsou z působnosti uvedeného nařízení vyňaty „mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají ze směnek cizích a vlastních, šeků a jiných převoditelných cenných papírů, v rozsahu, v jakém závazky z těchto převoditelných cenných papírů vyplývají z jejich převoditelnosti“.

rozkazu ve věcech, ve kterých má jednat nebo rozhodovat senát, ledaže se jednalo o uplatnění nároku zaměstnance na pracovní odměnu vůči zaměstnavateli (srov. ust. § 172, odst. 2, písm. a) OSŘ ve znění účinném do 30. června 2008). Tím bylo umožněno v plné míře vydání platebního rozkazu i ve věcech pracovních, ve kterých rozhoduje senát (srov. ust. § 36a, odst. 1, písm. a) OSŘ).

Česká právní úprava vychází z nedůkazního modelu rozkazního řízení a platební rozkaz umožňuje soudu vydat, pokud právo na zaplacení peněžité částky vyplývá ze skutečností tvrzených žalobcem. Soud tedy není povinen zkoumat, zda se žaloba jeví po právu s ohledem na důkazy označené žalobcem, případně k žalobě připojené.⁸⁷ Soud nicméně může podle svého uvážení k této skutečnosti při rozhodování o vydání platebního rozkazu přihlídnout.

Soud není vázán žádnou lhůtou, do kdy by měl po podání žaloby o vydání platebního rozkazu rozhodnout. Platí však obecné pravidlo, že soud je povinen rozhodovat v přiměřené lhůtě bez zbytečných průtahů (srov. § 5 odst. 2 a § 79 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích). O vydání platebního rozkazu je oprávněn rozhodnout i vyšší soudní úředník (§ 10, odst. 1, písm. a) zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů).

Platební rozkaz je rozhodnutím ve věci samé a soud jím ukládá žalovanému, aby do patnácti dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou pohledávku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal (§ 172 odst. 1 OSŘ). Soud může vydat platební rozkaz jen pro celou uplatněnou pohledávku, nikoliv pouze pro její část.

Platební rozkaz lze vydat pouze tehdy, je-li znám pobyt žalovaného a žalovanému má být doručováno v České republice. Česká právní úprava vylučuje doručování platebního rozkazu do ciziny (§ 172 odst. 2 OSŘ). Velký praktický význam má skutečnost, že platební rozkaz musí být žalovanému (všem žalovaným) doručen do vlastních rukou, náhradní doručení je vyloučeno (§ 173 odst. 1 OSŘ). Nepodaří-li se platební rozkaz doručit byť jen jednomu

z žalovaných, soud je povinen platební rozkaz usnesením zrušit (§ 173 odst. 2 OSŘ).

Opravným prostředkem proti platebnímu rozkazu je odpor. Lhůta pro podání odporu je patnáctidenní a počíná běžet doručením platebního rozkazu žalovanému. Včasným podáním odporu byť i jedním ze žalovaných se platební rozkaz ruší a soud nařídí k projednání žaloby jednání (§ 174 odst. 2 OSŘ). Tento účinek má i odpor, který není nijak odůvodněn. Případné odůvodnění odporu je třeba posoudit podle jeho obsahu jako vyjádření žalovaného k žalobě.

Pozdě podaný odpor soud usnesením odmítne (§ 174 odst. 3 OSŘ). Za podmínek uvedených v ust. § 58 odst. 1 OSŘ však soud zmeškání lhůty promine.

Platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor, má účinky pravomocného rozsudku (§ 174 odst. 1 OSŘ). Jako mimořádný opravný prostředek proti pravomocnému platebnímu rozkazu připadá v úvahu pouze žaloba pro zmatečnost podle ust. § 229 odst. 1 a 2 OSŘ. Žalobou na obnovu řízení ani dovoláním pravomocný platební rozkaz nepadnout nelze.

3.11.2 Elektronický platební rozkaz

S účinností od 1. července 2008 byl do českého civilního procesního práva zaveden institut tzv. elektronického platebního rozkazu. Stalo se tak zákonem č. 123/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 197/2008 Sb., kterou se vydává vzor formuláře návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu.

Podstatou úpravy elektronického platebního rozkazu je možnost, aby žalobce podal návrh na vydání platebního rozkazu na předepsaném formuláři, který podepíše zaručeným elektronickým podpisem a zašle soudu elektronicky. Tato možnost je přípuštěna, pokud výše peněžitého plnění požadovaného žalobcem nepřevyšuje 1 milion Kč (§ 174a OSŘ). Soud v takovém případě může vydat

⁸⁷ Žalobce je nicméně povinen v žalobě důkazy označit připojit k žalobě písemné důkazy, jichž se dovolává (srov. § 79

tzv. elektronický platební rozkaz, pro který jinak platí obdobně ustanovení o běžném platebním rozkazu (§ 172 až 174 OSŘ).

Podání návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu je poplatkově zvýhodněno, výše soudního poplatku za podání návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu je o polovinu nižší než v případě žaloby s návrhem na vydání běžného platebního rozkazu (Položky 1 a 1a Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích). Poplatek není do běžné výše dorovnáván ani v případě, kdy soud elektronický platební rozkaz nevydá nebo kdy je elektronický platební rozkaz zrušen.

Z uvedeného vyplývá, že oproti běžnému platebnímu rozkazu se elektronický platební rozkaz liší tím, že:

- (i) může být vydán jen na základě návrhu žalobce podaném na předepsaném formuláři, který je podepsán zaručeným elektronickým podpisem a doručen soudu elektronicky; a
- (ii) výše peněžitého plnění požadovaného žalobcem nesmí převyšovat 1 milion Kč.

Odlišnost tedy spočívá zejména ve způsobu podání návrhu a částečně v podmínkách, za nichž lze ten který platební rozkaz vydat. Bylo by proto namíste hovořit o „elektronickém návrhu na vydání platebního rozkazu“ spíše než o „elektronickém platebním rozkazu“. Pro „elektronický platební rozkaz“ totiž jinak platí vše, co bylo řečeno o běžném platebním rozkazu.

V praxi musí soudy v souvislosti s elektronickým platebním rozkazem čelit různým organizačně-technickým potížím, které vyplývají ze skutečnosti, že návrh je soudu doručován elektronicky a proces zpracování návrhů na vydání elektronických platebních rozkazů není dosud dostatečně zautomatizován.⁸⁸

odst. 1 a 2 OSŘ).

⁸⁸ K administrativní zátěži soudů spojené se zpracováním návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu srov. Svoboda, K., Elektronický platební rozkaz – co od něj čekat, Právní zpravodaj č. 8/2008.

3.11.3 Srovnání evropského platebního rozkazu a platebního rozkazu podle českého práva

Srovnání hlavních rysů evropského platebního rozkazu a platebního rozkazu podle českého práva shrnuje tabulka níže:

Tabulka 2: Srovnání hlavních rysů evropského platebního rozkazu a platebního rozkazu podle českého práva

	Evropský platební rozkaz	Platební rozkaz
Platební rozkaz lze vydat pouze na návrh žalobce	ANO	NE (u elektronického platebního rozkazu je návrh žalobce nutný)
Nutný přeshraniční prvek	ANO	NE
Možnost vydání platebního rozkazu u mimosmluvního nároku	NE, ledaže nárok se stal předmětem dohody mezi stranami, byl uznán, anebo jde o peněžitou pohledávku ze spoluvlastnictví	ANO (u peněžitých závazků ze směnek a šeků zvláštní úprava směnečného resp. šekového platebního rozkazu).
Charakter modelu z hlediska dokazování	Nedůkazní model	Nedůkazní model
Soudní poplatek (ČR)	Jako u běžného občanského soudního řízení	Jako u běžného občanského soudního řízení (50% poplatkové zvýhodnění u elektronického platebního rozkazu)
Povinné použití standardního formuláře	ANO	NE (ANO u elektronického platebního rozkazu)
Povinnost připojit k návrhu písemné důkazy, jichž se žalobce dovolává	NE	ANO (musí být podána žaloba)
Maximální výše peněžitého nároku	Není stanovena	Není stanovena (1 mil. Kč u elektronického platebního rozkazu)
Možnost hromadného platebního rozkazu (pluralita žalovaných)	ANO	ANO
Možnost automatizovaného zpracování návrhu	ANO	NE (ANO u elektronického platebního rozkazu)
Možnost, aby rozkaz vydal vyšší soudní úředník	ANO	ANO
Povinnost soudu rozkaz při splnění stanovených	ANO	NE

	Evropský platební rozkaz	Platební rozkaz
podmínek vydat		
Lhůta pro vydání platebního rozkazu	Zpravidla 30 dní	Není stanovena (povinnost rozhodovat v přiměřené lhůtě bez průtahů)
Možnost vydání částečného platebního rozkazu	ANO	NE
Možnost připojit k rozkazu výzvu podle § 114a(2)(a) nebo § 114b OSŘ	ANO	ANO
Možnost doručení do zahraničí	ANO	NE
Možnost náhradního doručení	Dle národního procesního práva (české procesní právo neumožňuje)	NE
Lhůta pro podání odporu	30 dnů od doručení	15 dnů od doručení
Možnost navrácení lhůty k podání odporu	Pouze formou uplatnění přezkumného důvodu v čl. 20(1)(b) Nařízení 1896/2006	ANO, za podmínek § 58 odst. 1 OSŘ
Opravný prostředek jen proti výroku o nákladech řízení	Není, nutno podat odpor proti celému platebnímu rozkazu	Odvolání
Možnost napadení pravomocného platebního rozkazu	Formou přezkumu z důvodů uvedených v čl. 20 Nařízení 1896/2006	Žalobou pro zmatečnost z důvodů uvedených v ust. § 229 odst. 1 a 2 OSŘ
Uznání a výkon v ostatních členských státech (kromě Dánska)	ANO	ANO, např. v režimu Nařízení 805/2004 nebo Nařízení Brusel I
Uznání a výkon v nečlenských státech	Dle předpisů mezinárodního práva soukromého státu výkonu	Dle předpisů mezinárodního práva soukromého státu výkonu

Z výše uvedeného srovnání vyplývá, že z hlediska žalobce má evropský platební rozkaz výhodu především v tom, že (i) soud musí při splnění stanovených podmínek evropský platební rozkaz vydat a měl by tak zpravidla učinit do 30 dnů a (ii) evropský platební rozkaz lze doručovat žalovanému do zahraničí. Česká právní úprava bohužel neumožňuje ani u evropského platebního rozkazu náhradní doručení, čímž eliminuje další možnou výhodu evropského platebního rozkazu oproti českému platebnímu rozkazu.

Za výhodu českého platebního rozkazu je možno považovat poplatkové zvýhodnění, je-li návrh podán na předepsaném formuláři elektronicky se zaručeným elektronickým podpisem (tzv. elektronický platební rozkaz). Tuto možnost české procesní právo nabízí pro vymáhání pohledávek nepřevyšujících 1 milion Kč. Jak jsem však již uvedl v kapitole 3.10 výše, osobně se spíše kloním k názoru, že uvedené poplatkové zvýhodnění není zcela v souladu s čl. 25 odst. 1 Nařízení 1896/2006.

Významným rozdílem mezi evropským platebním rozkazem a českým platebním rozkazem je i možnost vydání částečného platebního rozkazu (platebního rozkazu pro část nároku). Nařízení 1896/2006 tuto možnost připouští, u platebního rozkazu podle českého práva toto možné není.

Výhodou evropského platebního rozkazu je rovněž jeho snadná vykonatelnost ve všech členských státech (s výjimkou Dánska). Je nicméně třeba říci, že i český platební rozkaz je možné vykonat v ostatních členských státech, a to například v režimu Nařízení 805/2004 (Nařízení 805/2004 neplatí pro Dánsko) nebo Nařízení Brusel I (Nařízení Brusel I platí i pro Dánsko).

Konečně je třeba zmínit, že při srovnání evropského platebního rozkazu s českou úpravou jsou významné i podmínky, za nichž může žalovaný napadnout platební rozkaz, proti němuž nepodal včas odpor. Za nedostatek Nařízení 1896/2006 je možno považovat nejasně vymezené důvody pro přezkum evropského platebního rozkazu, zejména přezkumný důvod uvedený v čl. 20 odst. 2 Nařízení 1896/2006 (podrobněji viz kapitola 3.8 výše), a právní nejistotu s tím spojenou. V tuto chvíli lze jen těžko předvídat, jakým způsobem budou soudy příslušné ustanovení vykládat.

Z výše uvedeného vyplývá, že mezi evropským platebním rozkazem a platebním rozkazem podle českého práva existují významné rozdíly, ale oba instituty mají i některé společné rysy. Evropská úprava rozkazního řízení je ostatně výsledkem určité syntézy národních úprav rozkazního řízení. Teprve budoucnost ukáže, zda bude mít evropská úprava zpětně vliv na jednotlivé národní úpravy rozkazního řízení, včetně úpravy české.

4 Nařízení, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích

Nařízením 861/2007 bylo legislativně upraveno evropské řízení o drobných nárocích, tj. nárocích do 2.000 EUR. Podle evropského zákonodárce upravuje zjednodušená civilní řízení o drobných nárocích mnoho členských států EU, a to z toho důvodu, že časová náročnost soudního řízení a náklady s ním spojené nejsou vždy úměrné hodnotě nároku. V příhraničních případech jsou překážky rychlého vydání rozhodnutí s přijatelnými náklady ještě zvýrazněny. Nerovnováha ve fungování procesních prostředků, které mají věřitelé v jednotlivých členských státech k dispozici pak negativně ovlivňuje fungování vnitřního trhu. Tím byla dána nezbytnost upravit řízení o drobných nárocích na úrovni Evropské unie (srov. recitál 7 Nařízení 861/2007).

Evropské řízení o drobných nárocích si klade za cíl zjednodušit a zrychlit řízení o sporech týkajících se drobných nároků v přeshraničních případech, snížit náklady na ně a zjednodušit uznání a výkon rozhodnutí vzešlých z evropského řízení o drobných nárocích v jiných členských státech. Evropské řízení o drobných nárocích existuje jako další volitelný nástroj vedle možností, které žalobci poskytují národní procesní úpravy členských států (recitál 8 Nařízení 861/2007).

4.1 Působnost nařízení

4.1.1 Věcná působnost

Nařízení 861/2007 se s níže uvedenými výjimkami vztahuje na občanské a obchodní věci, bez ohledu na povahu soudu, jestliže hodnota nároku bez navýšení o úroky, náklady a výlohy nepřesahuje v době doručení žalobního formuláře k příslušnému soudu částku 2.000 EUR. Nařízení 861/2007 se nevztahuje zejména na daňové, celní či správní věci ani na odpovědnost státu za jednání a opominutí při výkonu státní moci, tj. *acta iure imperii* (čl. 2 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Pokud jde o pojem občanské a obchodní věci, lze plně odkázat na to, co bylo řečeno v kapitole 3.1.1(i) ve vztahu k Nařízení 1896/2006.

Nařízení 861/2007 se nevztahuje na věci týkající se:

- (i) osobního stavu nebo způsobilosti fyzických osob k právům a právním úkonům;
- (ii) majetkových práv vyplývajících z manželských vztahů, vyživovací povinnosti, závětí a dědictví;
- (iii) úpadků, vyrovnání a podobných řízení;
- (iv) sociálního zabezpečení;
- (v) rozhodčího řízení;
- (vi) pracovního práva;
- (vii) nájmu nemovitostí s výjimkou žalob týkajících se peněžitých nároků; nebo
- (viii) porušení práv na ochranu soukromí a osobnostních práv, včetně pomluvy.

Věcná působnost Nařízení 861/2007 se do značné míry kryje s Nařízením Brusel I i Nařízením 1896/2006, některé rozdíly však existují.

Oproti Nařízením Brusel I vylučuje Nařízení 861/2007 ze své působnosti věci týkající se vyživovací povinnosti, pracovního práva, nájmu nemovitostí s výjimkou žalob týkajících se peněžitých nároků a porušení práv na ochranu soukromí a osobnostních práv včetně pomluvy. Věcná působnost Nařízení 861/2007 je tedy užší než věcná působnost Nařízením Brusel I.

Oproti Nařízením 1896/2006 vylučuje Nařízení 861/2007 ze své působnosti věci týkající se vyživovací povinnosti, rozhodčího řízení, pracovního práva, nájmu nemovitostí s výjimkou žalob týkajících se peněžitých nároků a porušení práv na ochranu soukromí a osobnostních práv včetně pomluvy. Nařízením 1896/2006 na druhou stranu vylučuje ze své působnosti až na stanovené výjimky nároky z mimosmluvních závazků a vztahuje se pouze na nároky peněžité. Pokud jde o rozhodčí řízení, jeho neuvedení mezi výjimkami z působnosti Nařízením 1896/2006 nemá praktický význam (viz kapitolu 3.1.1(iii) výše). Rozdílem je dále i to, že působnost Nařízením 861/2007 je limitována vyšší hodnoty nároku.

(i) Vyloučení některých soukromoprávních věcí z působnosti Nařízení 861/2007

Vyloučení věcí týkající se vyživovací povinnosti, pracovního práva, nájmu nemovitostí (kromě peněžitých nároků) a porušení práv na ochranu soukromí a

osobnostních práv z působnosti Nařízení 861/2007 je odůvodněno existencí zvláštních procesních pravidel, případně dokonce zvláštních soudů, které v některých členských státech pro tyto typy sporů existují.⁸⁹

Je však zřejmé, že zdaleka nedošlo k vyloučení všech věcí, pro které jsou v některých členských státech upraveny zvláštní procedury rozhodování sporů. Příkladem z českého prostředí může být rozhodování sporů podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích. Podle § 129 uvedeného zákona rozhoduje Český telekomunikační úřad spory mezi osobou vykonávající komunikační činnost na straně jedné, a účastníkem, popřípadě uživatelem na straně druhé, na základě návrhu kterékoliv ze stran sporu, pokud se spor týká povinností uložených uvedeným zákonem nebo na jeho základě. Jedná se o případ, kdy je z důvodu odbornosti svěřeno rozhodování tohoto typu soukromoprávních sporů správnímu orgánu, a je tedy vyňato z pravomoci soudu, nakolik je samozřejmě možný přezkum rozhodnutí správního orgánu podle části páté OSŘ. Lze si pak teoreticky představit situaci, kdy žalobce namísto návrhu k Českému telekomunikačnímu úřadu podá návrh na zahájení evropského řízení o drobných nárocích u českého soudu, pokud bude mít spor přeshraniční prvek a hodnota nároku nebude přesahovat 2.000 EUR. Český soud pak bude muset spor projednat a rozhodnout, protože věcně spadá do působnosti Nařízení 861/2007.

Před přijetím Nařízení 861/2007 byla diskutována i možnost vynětí některých otázek z působnosti Nařízení 861/2007 na základě úvahy soudu, jmenovitě skutkově či právně složitých případů, anebo případů, které mají dopad značně přesahující vztah mezi účastníky řízení. Jako příklad byly uváděny spory mezi zákazníky a leteckými dopravci. Tyto návrhy však byly odmítnuty, neboť takový přístup by vnesl právní nejistotu mezi účastníky řízení, kteří by pak těžko mohli předvídat, v jakém řízení (a tedy za jakých podmínek včetně nákladů) bude jejich nárok projednán.⁹⁰

⁸⁹ Srov. Green Paper on a European Order for Payment Procedure and on Measures to Simplify and Speed Up Small Claims Litigation, COM(2002) 746 Final, 20.12.2002, str. 536 anebo připomínky Rady Evropské unie k Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském řízení o drobných pohledávkách, 21.09.2006, JUSTCIV 198, CODEC 957, str. 9.

⁹⁰ Srov. *HOUSE OF LORDS*, European Union Committee, 23rd Report of Session 2005–06, European Small Claims Procedure, Q42, str. 6.

(ii) Maximální výše hodnoty nároku, který lze vymáhat

Mezi členskými státy se významně liší i maximální výše hodnoty nároku, který lze v řízení o drobných nárocích vymáhat. V době, kdy zkoumala stav v členských státech Komise (tj. před 1. lednem 2002), se hranice pohybovala od 600 EUR (Německo) až po 8.234 EUR (Anglie a Wales).

Komise již v původním návrhu Nařízení 861/2007 navrhovala hranici 2.000 EUR (bez úroků, nákladů a výloh) a tento kompromisní návrh se nakonec prosadil. Je však skutečností, že výše hranice může být v jednotlivých členských státech vnímána odlišně, v závislosti na ekonomické vyspělosti a kupní síle obyvatelstva. Zejména v nových členských státech nemusí být částka 2.000 EUR (cca 51.000 Kč při současném kurzu) vnímána jako právě bagatelní. Zvolený kompromis je však třeba hodnotit pozitivně: Příliš nízká hranice by významně limitovala možnost použití evropského řízení o drobných nárocích, což by bylo v rozporu se zájmem na tom, aby se toto řízení stalo hojně využívaným a fungujícím instrumentem. Hranice 2.000 EUR bude v mnoha případech dostatečně vysoká na to, aby mohlo být evropské řízení o drobných nárocích použito nejen pro drobné spotřebitelské spory, ale i pro hodnotově menší spory mezi podnikateli.

(iii) Možnost použití Nařízení 861/2007 pro vymáhání peněžitých i nepeněžitých nároků

Diskuse byla vedena i o to, zda by se mělo Nařízení 861/2007 vztahovat pouze na peněžité nároky, anebo i na nároky nepeněžité. Zde se opět prosadil původní návrh Komise, který počítal s použitím nařízení jak na nároky peněžité, tak nepeněžité. Oblast použití Nařízení 861/2007 se tím samozřejmě výrazně rozšiřuje.

U nepeněžitých nároků může vznikat problém s určením hodnoty nároku. Nařízení 861/2007 přitom neobsahuje žádná pravidla pro určení hodnoty nepeněžitého nároku. Z čl. 5 odst. 5 Nařízení 861/2007 lze podle mého názoru dovodit, že u nepeněžitého nároku bude soud hodnotu nároku přezkoumávat zpravidla pouze k námitce žalovaného. Pokud však žalovaný takovou námitku vznese, není jasné, jak má soud při stanovení hodnoty nepeněžitého nároku postupovat, zejména když ocenění hodnoty nároku bude v konkrétním případě

vyžadovat odborné znalosti. V zájmu rychlosti řízení bude zřejmě nutno přiznat soudu určitou míru diskrece v této otázce.

(iv) Sporné řízení a druh žalobního nároku

Ačkoliv to není zcela jednoznačně v Nařízení 861/2007 vyjádřeno, lze mít za to, že nařízení má upravovat pouze sporné řízení. Lze to dovodit jednak z recitálu 9 Nařízení 861/2007, který hovoří o tom, že soud by měl ctít zásadu sporného řízení (*principle of an adversarial process*), a jednak i z obsahu Nařízení 861/2007, když úprava směřuje k úpravě řízení, které má kontradiktorní charakter (v užším smyslu). Kontradiktorním charakterem řízení (v užším smyslu) se rozumí ten rys řízení, že proti sobě stojí vždy dvě strany s protichůdnými tvrzeními a protichůdnými zájmy, a řízení je výrazně ovládáno projednací zásadou.⁹¹ Prozatím se zdá, že k závěru o dopadu Nařízení 861/2007 pouze na sporné řízení se kloní většina odborných názorů.⁹²

Pokud přijmeme závěr, že Nařízení 861/2007 dopadá pouze na sporné řízení, nabízí se samozřejmě otázka, na základě jakých kritérií bude soud posuzovat, zda má být uplatněný nárok projednán ve sporném řízení či nikoliv. Jednotná všeobecně přijímaná teorie přesně určující hranice mezi sporným a nesporným řízením neexistuje. V praxi jsou hraniční případy řešeny legislativně⁹³, v českém právu jsou nesporná řízení upravena především v hlavě páté části třetí OSŘ. Mezi jednotlivými státy však existují v legislativním vymezení nesporných řízení značné rozdíly. Nelze tedy vůbec vyloučit situaci, kdy podle národních procesních předpisů bude tentýž nárok v jednom členském státě projednán ve sporném řízení, v jiném členském státě ve zvláště upraveném řízení nesporném. Je otázka, zda bude soudní praxí vytvořena určitá evropská autonomní definice sporného řízení, anebo zda budou soudy charakter nároku posuzovat podle národního právního řádu, s přihlédnutím k čl. 19 Nařízení 861/2007. Posléze uvedené řešení nepovažuji za vhodné, neboť tak zásadní otázka, jakou je působnost Nařízení 861/2007, by měla být řešena jednotně.

⁹¹ Srov. *Winterová, A., a kol.*, op. cit., str. 71.

⁹² Srov. např. *David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.*, *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, str. 1949 a další odkazy tam uvedené. Autoři však upozorňují na skutečnost, že závěr není přijímán jednotně.

⁹³ *Winterová, A., a kol.*, op. cit., str. 39.

Nařízení 861/2007 žádným způsobem nelimituje druh žalobního nároku, který lze v rámci evropského řízení o drobných nárocích uplatnit. Lze si tak představit nejen typické žalobní návrhy na plnění (tj. dání, konání, zdržení se něčeho, strpění něčeho), ale i návrhy na určení práva či právního vztahu, a případně i konstitutivní žaloby, tj. žaloby o založení, změnu, či zrušení právního vztahu.⁹⁴ Do jaké míry však bude Nařízení 861/2007 používáno i pro vymáhání jiných žalobních nároků než nároků na plnění, a zda se ukáže k vymáhání takových nároků jako efektivní, ukáže až soudní praxe.

4.1.2 Časová působnost

Nařízení 861/2007 vstoupilo v platnost 1. srpna 2007, tj. den následující po jeho vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie dne 31. července 2007 (čl. 29 Nařízení 861/2007). Nařízení 861/2007 vstoupilo plně v účinnost dne 1. ledna 2009 (čl. 29 Nařízení 861/2007) a tímto dnem začalo být používáno soudy ve všech členských státech Evropské unie s výjimkou Dánska (recitál 38 Nařízení 861/2007).

Z hlediska možnosti žalobce zahájit po vstupu nařízení v účinnost evropské řízení o drobných nárocích není rozhodující, zda uplatňovaný nárok vznikl před vstupem nařízení v účinnost (nebo dokonce v platnost) anebo až po tomto okamžiku. Nařízení 861/2007 v tomto směru žádná omezení nestanoví.

Členské státy měly povinnost oznámit do 1. ledna 2008 Komisi informace týkající se:

- (i) soudů příslušných vydávat rozhodnutí v rámci evropského řízení o drobných nárocích;
- (ii) komunikačních prostředků přijatelných pro účely evropského řízení o drobných nárocích, které jsou soudům k dispozici;
- (iii) přípustnosti opravných prostředků proti rozhodnutí vzešlému z evropského řízení o drobných nárocích a soudů, u kterého mohou být podány;
- (iv) přijatelnosti jazyků ve vztahu k osvědčení o rozhodnutí vydaném v rámci evropského řízení o drobných nárocích; a

⁹⁴ Srov. i *Hau, W.*, Das neue europäische Verfahren zur Beitreibung geringfügiger Forderungen, Juristische Schulung 12/2008, str. 1057.

- (v) orgánů příslušných pro výkon a orgánů příslušných pro rozhodnutí o zastavení nebo omezení výkonu rozhodnutí. (čl. 25 ve spojení s čl. 29 Nařízení 861/2007).

Komise má povinnost zveřejňovat tyto informace a jejich změny v Úředním věstníku Evropské unie a jiným vhodným způsobem. V přehledné formě je možné se s informacemi poskytnutými jednotlivými členskými státy seznámit i na internetových stránkách Evropského soudního atlasu ve věcech občanských.⁹⁵

4.1.3 Teritoriální a personální působnost

Nařízení 861/2007 je aplikovatelné ve všech členských státech Evropské unie s výjimkou Dánska (recitál 37 a 38 Nařízení 861/2007). Pro účely Nařízení 861/2007 proto nelze Dánsko považovat za členský stát.

Vyloučení Dánska z teritoriální působnosti Nařízení 861/2007 má tyto důsledky: (i) dánské soudy nemohou postupovat podle Nařízení 861/2007, tj. zejména nemohou návrh na zahájení evropského řízení o drobných nárocích projednat v režimu Nařízení 861/2007; a (ii) vykonatelé rozhodnutí vzešlé z evropského řízení o drobných nárocích vydané v členském státě nelze v Dánsku uznat a vykonat v režimu Nařízení 861/2007.

Podmínkou aplikace Nařízení 861/2007 je i existence tzv. přeshraničního prvku. Ten je dán tehdy, pokud má alespoň jedna ze stran bydliště nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož bylo evropské řízení o drobných nárocích zahájeno. Rozhodujícím časovým okamžikem pro posouzení existence přeshraničního případu je okamžik podání návrhu na zahájení řízení příslušnému soudu (čl. 3, odst. 1 a 3 Nařízení 861/2007). Přeshraniční prvek je v Nařízení 861/2007 definován shodně jako v Nařízení 1896/2006 (srov. čl. 3, odst. 1 Nařízení 1896/2006).

I při posuzování existence přeshraničního prvku je třeba brát v úvahu, že Dánsko nelze pro účely Nařízení 861/2007 považovat za členský stát. Bude-li tedy jednou ze stran osoba s bydlištěm a obvyklým pobytem v nečlenském státě (včetně Dánska), evropské řízení o drobných nárocích nemůže být

zahájeno u soudů toho členského státu, v němž má druhá strana bydliště i obvyklý pobyt.

Obdobně jako Nařízení 1896/2006, ani Nařízení 861/2007 samo nedefinuje pojem bydliště, ani pojem obvyklý pobyt. Bydliště má být určeno podle článků 59 a 60 Nařízení Brusel I (čl. 3, odst. 2 Nařízení 861/2007). Pokud jde o oba pojmy, lze odkázat na to, co bylo řečeno v kapitole 3.1.3 ve vztahu k Nařízení 1896/2006.

Podobně jako u Nařízení 1896/2006, jelikož obsah pojmu členský stát ve smyslu Nařízení 861/2007, který je východiskem pro teritoriální působnost Nařízení 861/2007, ovlivňuje i existenci přeshraničního prvku, a tedy personální působnost Nařízení 861/2007, lze hovořit společně o prostorově personální působnosti Nařízení 861/2007.

4.2 Zahájení řízení

4.2.1 Způsob a okamžik zahájení řízení

Zahájení evropského řízení o drobných nárocích je ovládáno dispoziční zásadou. Předpokladem zahájení řízení je dispoziční procesní úkon žalobce, totiž podání vyplněného žalobního formuláře příslušnému soudu.

Žalobce zahájí řízení vyplněním vzorového formuláře A uvedeného v příloze I Nařízení 861/2007 a jeho podáním soudu, a to buď přímo, nebo prostřednictvím pošty nebo pomocí jiných komunikačních prostředků jako je fax nebo elektronická pošta, které přijímá členský stát, v němž se řízení zahajuje (čl. 4 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Z uvedeného vyplývá, že evropské řízení o drobných nárocích je zahájeno okamžikem, kdy je příslušnému soudu doručen vyplněný předepsaný žalobní formulář. V této souvislosti je třeba upozornit na ne zcela šťastný český překlad čl. 4 odst. 1 Nařízení 861/2007, který by mohl vzbuzovat dojem, že řízení je zahájeno již okamžikem odeslání žaloby poštou nebo pomocí jiných komunikačních prostředků v případě, že žalobce zvolí tento způsob podání žalobního formuláře (srov. „[...] podáním přímo u příslušného soudu nebo

⁹⁵ Internetové stránky soudního atlasu, sekce o evropském řízení o drobných nárocích viz evropském platebním rozkazu viz. http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/sc_information_cs.htm.

zasláním poštou [...]“). Správný překlad by mohl znít např. „Žalobce zahájí [...] podáním u příslušného soudu přímo nebo prostřednictvím pošty [...]“ (srov. anglickou verzi čl. 4 odst. 1 Nařízení 861/2007: „The claimant shall commence [...] by [...] lodging it with the court or tribunal with jurisdiction directly, by post [...]“).

Ani teoreticky není myslitelné, aby bylo řízení zahájeno okamžikem odeslání návrhu žalobcem. Lze si jen těžko představit, že by základní trojstranný procesněprávní vztah mezi soudem, žalobcem a žalovaným vznikl bez vědomí soudu. Navíc, se zahájením řízení jsou spojeny důležité právní účinky (jak hmotněprávní, tak procesněprávní), a i z tohoto důvodu je třeba, aby byl okamžik zahájení řízení vždy spolehlivě a objektivně zjistitelný.

4.2.2 Žalobní formulář

Použití vzorového žalobního formuláře je třeba považovat za povinné. Z čl. 4 odst. 1 Nařízení 861/2007 vyplývá, že předpokladem zahájení evropského řízení o drobných nárocích je vyplnění vzorového žalobního formuláře. Není-li žalobní formulář správně vyplněn a žalobce jej nedoplní nebo neopraví ve lhůtě stanovené soudem, soud návrh odmítne (čl. 4 odst. 4 Nařízení 861/2007 *in fine*).

Žalobci má žalobní formulář pomoci tím způsobem, že mu instruktivně naznačuje, jaké náležitosti musí návrh na zahájení řízení mít. Požadavek podání návrhu na předepsaném formuláři je dále odůvodněn i snazší orientací soudu a účastníků řízení v návrhu, aby mohlo být o návrhu rozhodnuto pokud možno co nejrychleji.

Vzorový žalobní formulář je uveden v Příloze I Nařízení 861/2007. Před každým oddílem formuláře jsou umístěny pokyny, které mají žalobci vyplnění formuláře usnadnit.

Ze vzorového žalobního formuláře vyplývají následující náležitosti návrhu na zahájení řízení:

- (i) Údaje týkající se soudu, jemuž je návrh určen: Název soudu a jeho adresa;

- (ii) Údaje o žalobci: Jméno a příjmení nebo název, adresa, a dále nepovinně telefon, email, případný zástupce žalobce a jeho kontaktní údaje, a případně jiné údaje;
- (iii) Údaje o žalovaném: Jméno a příjmení nebo název, adresa, a dále nepovinně telefon, email, případný zástupce žalobce a jeho kontaktní údaje, a případně jiné údaje;

Komentář: Ačkoliv formulář neuvádí jako povinný identifikační údaj uvedení data narození žalobce ani žalovaného, lze vždy doporučit, aby žalobce tyto údaje v zájmu jednoznačné identifikace účastníků řízení uvedl (v případě žalovaného samozřejmě tehdy, pokud je mu tento údaj znám; má-li účastník rodné číslo, lze doporučit rovněž jeho uvedení). V případě účastníka – právnické osoby lze vždy doporučit uvedení identifikačního čísla subjektu případně jiného jednoznačného identifikačního údaje, je-li k dispozici (např. údaje o zápise v příslušném rejstříku).

V případě plurality účastníků na straně žalující nebo straně žalované je třeba použít další listy a připojit je k žalobnímu formuláři. Vhodnější by jistě bylo, aby byly žalobní formuláře k dispozici ve formátu, který umožňuje přidávat nebo odebírat oddíly (např. formát XML, který se osvědčil při vyplňování českého návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu).

- (iv) Zdůvodnění příslušnosti soudu: Formulář obsahuje výčet nejčastějších důvodů příslušnosti soudu podle Nařízení Brusel I. Tvrdí-li však žalobce, že příslušnost soudu je dána z jiného důvodu než z některého z důvodů uvedených ve formuláři, musí jej blíže vysvětlit;
- (v) Zdůvodnění přeshraniční povahy případu: Žalobce je povinen uvést, ve které zemi mají žalobce a žalovaný bydliště nebo místo obvyklého pobytu, a členský stát soudu;
- (vi) Bankovní údaje: Tento oddíl je nepovinný a žalobce zde může uvést, jakým způsobem hodlá zaplatit soudní poplatek, a dále své bankovní spojení, kam má žalovaný převést požadovanou nebo přiznanou částku;

Komentář: Pokud hodlá žalobce uhradit soudní poplatek platební kartou nebo inkasem z účtu, vyplňuje ještě dodatek k žalobnímu formuláři, kde

uvádí údaje o své platební kartě případně bankovnímu účtu. Tento dodatek se nezasílá žalovanému a měl by být soudem adekvátním způsobem chráněn před přístupem třetích osob, neboť údaje o platební kartě poskytnuté žalobcem by mohly být nepovolanou osobu snadno zneužity.

Ačkoliv Nařízení 861/2007 počítá s možností, že soudní poplatek bude žalobcem uhrazen inkasem z účtu nebo platební kartou, neznamená to, že členské státy jsou povinny umožnit hrazení soudních poplatků tímto způsobem. Je na žalobci, aby si zjistil, jakým způsobem je možné soudní poplatek v členském státě uhradit. V České republice není hrazení soudního poplatku platební kartou nebo inkasem z účtu možné, neboť zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, s tímto způsobem hrazení soudního poplatku nepočítá, když upravuje hrazení soudního poplatku kolkovými známkami nebo na účet státního rozpočtu zřízený pro konkrétní soud (srov. § 8 zákona č. 549/1991 Sb.). „Na účet“ v dosavadní české praxi znamená pouze vkladem či převodem na příslušný účet.

- (vii) Údaje o nároku: Žalobce uvádí výši peněžitého nároku (jistinu) a měnu, v případě jiného nároku (nepeněžitého) musí upřesnit, co požaduje, a uvést odhadovanou hodnotu nároku. Dále žalobce uvádí, zda požaduje náhradu nákladů řízení a pokud ano, musí uvést druh nákladů a vyčíslení výše doposud vynaložených nákladů. Žalobce rovněž uvádí, zda požaduje úrok, a pokud ano, zda se jedná o úrok zákonný nebo smluvní, jaká je výše úrokové sazby a od kdy je úrok požadován;

Komentář: V případě, že žalobce uvádí peněžitý nárok (a případně úrok), bez dalšího se předpokládá, že žalobce požaduje, aby soud uložil žalovanému povinnost příslušnou částku žalobci zaplatit.

Při uplatnění nepeněžitého nároku musí žalobce dostatečně určitě a přesně zformulovat žalobní návrh (petit), neboť značná rozmanitost možných nepeněžitých nároků přirozeně neumožňuje uvedení výčtu určitých „standardních“ návrhů týkajících se nepeněžitých nároků.

U nepeněžitého nároku je žalobce dále povinen odhadnout hodnotu nároku. Zpravidla se bude jednat o hodnotu věci nebo práva, o něž

v řízení půjde. V případě, že bude hodnota věci nebo práva (cena) uvedena v příslušné smlouvě, lze vycházet z této hodnoty. Jde o hodnotu odhadovanou, žalobce tedy v žádném případě není povinen předkládat důkazy k prokázání hodnoty nároku. Je však povinen uvést takový údaj, který je podle jeho nejlepšího vědomí a svědomí pravdivý.

- (viii) Podrobnosti o nároku: Žalobce má uvést odůvodnění svého nároku (např. co a kdy se stalo), a dále je povinen označit důkazní prostředky včetně uvedení, který aspekt nároku ten který důkazní prostředek podporuje;

Komentář: V tomto oddíle formuláře musí žalobce dostatečně přesně popsat všechny relevantní skutkové okolnosti, z nichž svůj žalobní nárok dovozuje. Žalobní formulář hovoří o odůvodnění nároku, nicméně jedná se skutečně jen o popis relevantního skutkového děje. Pouze dostatečně přesný popis rozhodujících skutkových okolností spolu s žalobním návrhem jednoznačně určují (individualizují) uplatněný žalobní nárok.

Právní důvod nároku není žalobce v žádném případě povinen v návrhu uvádět. Právní kvalifikace skutečností je úkolem soudu (srov. i čl. 12 odst. 1 Nařízení 861/2007). Není však samozřejmě vyloučeno, aby se žalobce v návrhu vyjádřil i k právnímu základu žaloby, je-li toho schopen. Zejména v případech, kdy se nabízí vícero možností právního posouzení případu, lze takový postup jen doporučit.

Žalobce je povinen označit důkazní prostředky, kterými svá tvrzení podporuje. Formulář výslovně vybízí žalobce, aby uvedl, jaké aspekty nároku ten který důkazní prostředek podporuje. Žalobce je proto pro každý jím navržený důkazní prostředek povinen uvést, jaké konkrétní tvrzení žalobce má být pomocí toho kterého důkazního prostředku prokázáno. Je to důležité zejména u skutkově složitějších případů s mnohostí důkazních prostředků, kdy nemusí být vždy zcela zřejmé, která tvrzení má ten který důkazní prostředek prokazovat. Jasná vazba mezi tvrzením žalobce a navrženým důkazním prostředkem kromě toho soudu umožňuje, aby rozhodl o potřebě provedení navrženého důkazu (např. soud pravděpodobně provede důkaz výslechem svědka, pokud jím má být prokázáno osobní uplatnění reklamace u žalovaného; nebude však patrně

takový důkaz provádět, má-li být svědeckou výpovědí prokázáno uzavření kupní smlouvy v ústní formě za situace, kdy je tato skutečnost mezi žalobcem a žalovaným nesporná).

Důkazní prostředky, které navrhuje žalobce provést, a které má žalobce k dispozici, je povinen k žalobnímu formuláři připojit (srov. čl. 4 odst. 1 Nařízení 861/2007 *in fine*, „příslušnými podpůrnými doklady“ se rozumí důkazní prostředky, zejména listiny nebo jiné důkazní prostředky, jejichž povaha umožňuje, aby byly k žalobnímu formuláři připojeny).

- (ix) Požadavek na konání ústního jednání: Žalobce uvádí, zda požaduje, aby se ve věci konalo ústní jednání. Pokud žalobce požaduje konání ústního může uvést důvody takového požadavku, není k tomu však povinen;

Komentář: Evropské řízení o drobných nárocích je zásadně písemné. I pokud žalobce požádá o konání ústního jednání, soud nemusí takové žádosti vyhovět, má-li za to, že spravedlivý průběh jednání lze zjevně zajistit i bez ústního jednání (čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007).

- (x) Žádost o vydání osvědčení pro účely uznání a výkonu rozhodnutí v jiném členském státě: Žalobce v tomto oddíle uvede, zda žádá soud o vydání osvědčení o rozhodnutí vydaném v evropském řízení o drobných nárocích;

Komentář: Osvědčení o rozhodnutí vydaném v evropském řízení o drobných nárocích vydává soud na žádost některé ze stran podle čl. 20 odst. 2 Nařízení 861/2007. S vydáním osvědčení nesmí být pro strany spojeny žádné dodatečné náklady. Předložení kopie osvědčení je podmínkou výkonu rozhodnutí vzešlého z evropského řízení o drobných nárocích v ostatních členských státech (čl. 21, odst. 2, písm. b) Nařízení 861/2007).

Žalobce má možnost požádat o vydání osvědčení již v žalobním formuláři. Nicméně, i když žalobce nepožádá o vydání osvědčení již v žalobním formuláři, může tak podle mého názoru učinit kdykoliv později. Potřeba vykonat rozhodnutí v jiném členském státě může vyvstat až po skončení řízení a vydání rozhodnutí, a proto by nebylo správné neumožnit žalobci projevit zájem o vydání osvědčení kdykoliv po zahájení řízení.

(xi) Datum, podpis a prohlášení o pravdivosti údajů: Žalobní formulář musí být datován a podepsán. Žalobce je povinen prohlásit, že údaje uvedené ve formuláři jsou podle jeho nejlepšího vědomí a svědomí pravdivé.

Komentář: Nařízení 861/2007 nestanoví žádné důsledky nepravdivosti prohlášení žalobce uvedeného v žalobním formuláři. Důsledky však mohou vyplývat z národních právních řádů členských států, včetně např. důsledků trestněprávních, zejména uvede-li žalobce nepravdivé údaje úmyslně.

Náležitosti žalobního formuláře podle Nařízení 861/2007 odpovídají v podstatných ohledech náležitostem žaloby podle českého práva (srov. § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 OSŘ). Žalobní formulář podle Nařízení 861/2007 vyžaduje nicméně uvedení některých údajů, které žaloba podle českého procesního práva neobsahuje nebo obsahovat nutně nemusí. Jedná se zejména o zdůvodnění příslušnosti soudu a přeshraniční povahy případu, uvedení hodnoty nároku u nepeněžitého nároku, sdělení ohledně ústního jednání, sdělení ohledně vydání osvědčení, a prohlášení o pravdivosti údajů.

Česká právní úprava dále výslovně nepožaduje, aby bylo u každého důkazního prostředku uvedeno, jaký aspekt nároku jím má být prokázán. Je však zřejmé, že účelem označení důkazů žalobcem je prokázání jeho tvrzení – žalobce plní označením důkazů svou povinnost důkazní (srov. § 120 odst. 1 OSŘ). Protože sporné řízení je ovládáno zásadou projednací, je v zájmu žalobce, aby vazba mezi konkrétním tvrzením žalobce a jím označeným důkazem byla zřejmá. To lze řešit a v praxi je nejčastěji řešeno vhodným členěním textu žaloby (tvrzení 1 – důkaz 1, tvrzení 2 – důkaz 2 atd. a nikoliv tvrzení 1 až tvrzení x – důkaz 1 až důkaz x).

Pokud není z žaloby zřejmé, jaké tvrzení má být tím kterým důkazním prostředkem označeným žalobcem prokázáno, může soud dle okolností žalobce vyzvat, aby žalobu či svá tvrzení doplnil či opravil (srov. zejména § 43 odst. 1 OSŘ, § 114c odst. 3 písm. b) OSŘ a § 118 odst. 1 OSŘ *in fine*), případně může tato okolnost vést k tomu, že soud provedení důkazního prostředku jako nadbytečné odmítne (srov. § 120, odst. 1 OSŘ věta druhá).

Pokud žalobní formulář Nařízení 861/2007 výslovně požaduje, aby bylo u každého důkazního prostředku uvedeno, jaká tvrzení jím mají být prokázána, lze takový požadavek hodnotit pozitivně. Tento přístup může do určité míry předejít výzvám k doplňování nebo opravě žalobního formuláře, a tím přispět k rychlosti řízení. To zvláště uvážíme-li, že žalobní formulář obsahuje samostatný odstavec pro popis skutkového děje a dále samostatný odstavec, kde žalobce označuje důkazy (formulář tedy přímo předpokládá členění textu žaloby tvrzení 1 až tvrzení x – důkaz 1 až důkaz x).

4.2.3 Jazyk žalobního formuláře

Žalobce je povinen vyplnit žalobní formulář v jazyce či v jednom z jazyků soudu (čl. 6 odst. 1 Nařízení 861/2007). Další dokumenty přiložené k žalobnímu formuláři mohou být i v jiném jazyce, avšak soud je oprávněn požadovat překlad dokumentu, je-li to nezbytné k vydání rozhodnutí.

Navíc, pokud žalovaný odmítne přijetí dokumentu z důvodu, že tento není vyhotoven ani v úředním jazyce přijímajícího členského státu, ani v jazyce, kterému adresát rozumí, soud o tom vyrozumí žalobce a požádá ho o překlad dokumentu (čl. 6 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Stejná pravidla pak platí i pro žalobní odpověď, vzájemnou žalobu a odpověď na ni a popis podpůrných dokladů, jakož i pro odmítnutí dokumentů žalobcem (srov. v podrobnostech čl. 6 Nařízení 1896/2006).

Je oprávněně kritizováno, že Nařízení 861/2007 přesouvá povinnost pořizovat překlady všech dokumentů plně na účastníky, a tím podstatně zvyšuje jejich náklady.⁹⁶ Vhodnější by jistě bylo, aby Nařízení v této otázce alespoň výslovně umožnilo použití národních procesních předpisů tam, kde je to pro účastníka výhodnější.

V českém procesním právu se uplatní ust. § 18 OSŘ, dle něž mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení a mají právo jednat před soudem ve své mateřtině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Účastníku, jehož mateřtinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. K tomu dále srov. i

ust. § 141 odst. 2 OSŘ, dle něž náklady spojené s tím, že účastník jedná ve své mateřštině, platí stát a nikoliv účastník, kterému byl tlumočník ustanoven (§ 141 odst. 2 OSŘ).

Je otázka, zda právo jednat před soudem ve své mateřštině zahrnuje i právo činit písemné procesní úkony ve své mateřštině. Soudní praxe nebyla po dlouhou dobu v tomto ohledu jednotná. Prozatím konečným sjednocujícím rozhodnutím v této otázce je stanovisko pléna Ústavního soudu Pl.ÚS – st. 20/05 ze dne 25. října 2005. Podle tohoto stanoviska:

- (i) Základní právo účastníka řízení na pomoc tlumočníka ve smyslu čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nelze rozšiřovat pomocí interpretace, resp. konkretizace čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jako obecného ustanovení o spravedlivém řízení; a
- (ii) Základní právo garantované čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nedopadá na písemný styk soudu s účastníky řízení a naopak. To nevyklučuje, aby zákonná úprava poskytla vyšší standard.

Uvedené stanovisko se sice týká soudního řádu správního, nicméně v řízení podle soudního řádu správního se přiměřeně použije OSŘ, a proto je možno použít uvedené stanovisko i pro posouzení rozsahu práva na tlumočníka podle § 18 OSŘ. Stanovisko pléna se zejména neztotožnilo s názorem II. senátu Ústavního soudu vysloveným v nálezu II.ÚS 186/05 ze dne 8. srpna 2005, v němž II. senát dospěl k závěru, že tlumočníka je v případě potřeby třeba účastníku ustanovit i pro účely překladu písemného podání účastníka soudu.

Za současného stavu rozhodovací praxe Ústavního soudu tedy nelze očekávat, že by české soudy právo jednat v mateřském jazyce (právo na tlumočníka) interpretovaly tak, že toto právu zahrnuje i právo na ustanovení tlumočníka pro potřeby překladu návrhu na zahájení řízení do jazyka soudu. Bude-li tedy žalobce podávat návrh na zahájení evropského řízení o drobných nárocích u českých soudů, případný překlad do českého jazyka si bude muset žalobce obstarat sám.

⁹⁶ Např. Kramer, X.E., The European Small Claims Procedure: Striking the Balance between Simplicity and Fairness in European Litigation, Zeitschrift für europäisches Privatrecht 2/2008, str. 364.

4.2.4 Dostupnost žalobních formulářů a poskytování právní pomoci

Členské státy mají povinnost zajistit, aby byl žalobní formulář k dispozici u všech soudů, u nichž může být evropské řízení o drobných nárocích zahájeno (čl. 4 odst. 5 Nařízení 861/2007).

Žalobní formuláře, jakož i ostatní standardní formuláře podle Nařízení 861/2007 jsou rovněž k dispozici na stránkách Evropského soudního atlasu ve věcech občanských, a to ve všech jazycích členských států.⁹⁷ Po vyplnění formuláře online je tento převeden do formátu PDF, se kterým lze dále pracovat (např. vytisknout, podepsat a podat osobně nebo prostřednictvím pošty, zaslat elektronickou poštou se zaručeným elektronickým podpisem atd.).

Podle čl. 11 Nařízení 861/2007 jsou členské státy povinny zajistit, aby se stranám při vyplňování formulářů dostalo praktické pomoci. Podle recitálu 21 Nařízení 861/2007 by praktická pomoc při vyplňování formulářů měla zahrnovat technické informace týkající se dostupnosti a vyplňování formulářů.

Meze případné pomoci při vyplňování formulářů poskytované soudy spočívají v požadavku na zachování nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců (srov. i čl. 81 a 82 Ústavy České republiky, čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod⁹⁸). Tento ústavní princip vylučuje, aby soud např. účastníka poučoval o hmotněprávních otázkách (např. o otázkách věcné legitimace, promlčení apod.) nebo aby za účastníka formuloval popis skutkového děje, žalobní návrh apod. Praktickou pomoc stranám při vyplňování formulářů je proto třeba zajistit jinými prostředky. V českém prostředí připadá v úvahu zejména ustanovení zástupce (kterým může být případně i advokát) soudem za podmínek ust. § 30 OSŘ a určení advokáta Českou advokátní komorou (vč. stanovení povinnosti poskytnout právní pomoc bezplatně nebo za sníženou odměnu, pokud to odůvodňují příjmové a majetkové poměry žadatele) za podmínek ust. § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Jak již bylo řečeno, s ohledem na současné stanovisko Ústavního soudu ohledně rozsahu práva jednat před osudem ve své mateřštině zřejmě

⁹⁷ http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/sc_filling_en.htm.

⁹⁸ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

nepřipadá v českém prostředí v úvahu, aby praktická pomoc při vyplňování žalobního formuláře spočívala v ustanovení tlumočnicka. Případný překlad formuláře do jazyka soudu si proto musí zajistit účastník sám.

4.2.5 Komunikační prostředky

Žalobní formulář spolu s podpůrnými doklady je možno soudu doručit osobně, anebo prostřednictvím pošty nebo jiných komunikačních prostředků, které přijímá členský stát, v němž se řízení zahajuje.

Podle sdělení České republiky dle čl. 4 odst. 1 a čl. 25, odst. 1, písm. b) Nařízení 861/2007 jsou pro podání u českých soudů přípustné tyto komunikační prostředky:

- (i) elektronická pošta s použitím zaručeného elektronického podpisu dle zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, v platném znění,
- (ii) elektronická pošta; nebo
- (iii) telefax,

v případech (ii) a (iii) za předpokladu, že podání je do tří dnů doplněno předložením originálu formuláře, jinak se k podání nepřihlíží.⁹⁹ Sdělení nezmiňuje podání prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky (§ 18 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů). Není však důvod, proč nepřipustit podání návrhu na zahájení evropského řízení o drobných nárocích i touto formou.

4.2.6 Soudní příslušnost

Nařízení 861/2007 neobsahuje žádná pravidla pro určení soudní příslušnosti. Žalobní formulář pouze poučuje žalobce o tom, že příslušnost soudu je stanovena v souladu s Nařízením Brusel I. Mezinárodní příslušnost soudů bude třeba ve většině případů skutečně posoudit podle pravidel obsažených v Nařízením Brusel I (k tomu srov. i schéma v kapitole 3.4.1).

Nařízení Brusel I nebrání aplikaci pravidel pro soudní příslušnost obsažených v mezinárodní smlouvách upravujících zvláštní otázky. Připadá-li v úvahu

aplikace takové mezinárodní smlouvy, soud může posoudit svou příslušnost podle pravidel v ní obsažených, i když žalovaný má bydliště na území členského státu, který není smluvní stranou takové mezinárodní smlouvy.¹⁰⁰ Soud i v takovém případě postupuje podle článku 26 Nařízení Brusel I upravujícího přezkum soudní příslušnosti (čl. 71 odst. 1 a odst. 2 písm. a) Nařízení Brusel I).

Důležitým rozhodnutím interpretujícím čl. 71, odst. 2, písm. a) ve spojení s čl. 26 odst. 1 Nařízení Brusel I je rozhodnutí *ESD Nürnbergger Allgemeine Versicherungs AG v. Portbridge Transport International BV*. Žalobce v tomto případě podal žalobu u soudu, jehož jurisdikce vyplývala z pravidel obsažených v Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní přepravě (CMR).¹⁰¹ Žalovaný pouze zpochybnil pravomoc soudu, u nějž byla žaloba podána, aniž podal jakékoliv vyjádření k podstatě sporu. Podle čl. 52, odst. 2, písm. a) ve spojení s čl. 20 Bruselské úmluvy (ustanovení obdobná jako výše uvedená ustanovení Nařízení Brusel I) se soud musel zabývat pravidly pro přezkum soudní příslušnosti s tím, že pokud by se žalovaný k soudu nedostavil a pravomoc soudu by nebyla dána podle Bruselské úmluvy (dnes Nařízení Brusel I), soud by musel (pokud by zmíněná ustanovení byla aplikována doslovně) prohlásit nedostatek své příslušnosti k projednání věci. ESD však jasně judikoval, že „*příslušnost soudu musí být v tomto případě považována za příslušnost danou podle Bruselské úmluvy, neboť článek 57 [Bruselské úmluvy] výslovně stanoví, že pravidla soudní příslušnosti obsažená ve zvláštních mezinárodních smlouvách nejsou Bruselskou úmluvou dotčena*“. Toto rozhodnutí jistě není nijak překvapivé, neboť opačný přístup by umožnil žalovanému, aby prostým popřením příslušnosti soudu popř. nedostavením se k soudu v obdobných případech zcela zmařil účel článku 57 Bruselské úmluvy (dnes čl. 71 Brusel I), jehož smyslem je zachovat aplikaci mezinárodních smluv upravujících soudní pravomoc a uznání a výkon soudních rozhodnutí ve zvláštních oblastech s ohledem na jejich specifika, neboť Bruselská úmluva

⁹⁹ Viz. stránky Evropského soudního atlasu ve věcech občanských: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/sc_communicationsHTML_cz_cs.htm.

¹⁰⁰ Aplikace pravidel pro soudní příslušnost obsažených v Nařízení Brusel I je při střetu s pravidly obsaženými ve zvláštní mezinárodní smlouvě vyloučena. Viz i rozhodnutí ESD ze dne 6. prosince 1994, *The owners of the cargo lately laden on board the ship "Tatry" v. the owners of the ship "Maciej Rataj"*, věc C-406/92.

¹⁰¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb.

resp. dnes Nařízení Brusel I takovéto specifické otázky s ohledem na svůj obecný charakter neupravují.

Kromě již zmíněné Úmluvy CMR lze jako mnohostranné úmluvy upravující zvláštní otázky a obsahující zvláštní pravidla pro soudní příslušnost uvést Úmluvu o mezinárodní železniční přepravě (COTIF)¹⁰² a Úmluvu o sjednocení některých pravidel v mezinárodní letecké přepravě (Montrealská úmluva).¹⁰³ Lze očekávat, že v evropském řízeních o drobných nárocích bude rozhodováno i o nárocích upravených těmito smlouvami (např. spory mezi zákazníky a leteckými přepravci o náhradu škody).

Věcnou a místní příslušnost soudů je třeba posoudit podle národního práva členského státu, v němž se nachází soud, u něž bylo řízení zahájeno (srov. čl. 19 Nařízení 861/2007). V České republice je věcná příslušnost soudů upravena zejména v ust. § 9 OSŘ a místní příslušnost zejména v ust. § 84 až 89a OSŘ.

S ohledem na horní hranici nároku (2.000 EUR) lze očekávat, že v evropském řízení o drobných nárocích budou v České republice v prvním stupni zpravidla rozhodovat okresní soudy (srov. i ust. § 9, odst. 3, písm. r) odst. 6 OSŘ, podle něž krajské soudy rozhodují v prvním stupni tam uvedené obchodní spory za předpokladu, že částka požadovaná žalobcem (bez příslušenství) převyšuje 100.000 Kč).

4.2.7 Účinky zahájení řízení

Jakmile je řízení zahájeno dispozičním úkonem žalobce, vlastní vedení řízení je již ovládáno zásadou oficiality v tom smyslu, že soud je povinen žalobu stanoveným způsobem projednat a rozhodnout o ní. To je jediný právní účinek zahájení evropského řízení o drobných nárocích, který vyplývá přímo z Nařízení 861/2007.

Jiné právní účinky spojené se zahájením řízení Nařízením 861/2007 neupravuje, a tyto se proto musí posoudit podle národních právních řádů členských států. Může jít o účinky hmotněprávní (např. vliv na běh promlčecích a prekluzivních lhůt) i procesněprávní (např. vznik překážky litispendence).

¹⁰² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 8/1985 Sb.

¹⁰³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/2003 Sb.m.s.

4.2.8 Převod do běžného občanského řízení, nespadá-li nárok do působnosti Nařízení 861/2007

Jako jednu z podmínek evropského řízení o drobných nárocích soud zkoumá, zda nárok spadá do oblasti působnosti Nařízení 861/2007.

Dospěje-li soud k závěru, že nárok do oblasti působnosti Nařízení 861/2007 nespadá, je povinen o tom žalobce vyrozumět. Pokud žalobce nevezme žalobu zpět, projedná ji soud podle procesního práva členského státu, v němž řízení probíhá, tj. v rámci běžného občanského soudního řízení (srov. čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Nařízení 861/2007 nestanoví žádný formulář pro vyrozumění soudu podle čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007, ani nedává jednoznačnou odpověď na otázku, jakou formu a obsah by takové „vyrozumění“ mělo mít a zda se žalobce může nějakým způsobem proti postupu soudu bránit. Spíše lze mít za to, že „vyrozumění“ dle čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007 je zvláštním procesním úkonem soudu (a nikoliv např. rozhodnutím), proti němuž není přípustný opravný prostředek. Důvodem může být i to, že Nařízení 861/2007 stanoví, že vyrozumění se zasílá pouze žalobci, a žalovaný proto ani nemá možnost se k němu vyjádřit. Je však otázka, zda by jiné závěry nemohly vyplývat z národního procesního práva (čl. 19 Nařízení 861/2007).

V českém procesním právu nebyly dosud žádné adaptační změny v souvislosti se vstupem Nařízení 861/2007 v platnost učiněny, a proto bude na soudní praxi, aby se s aplikací čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007 vypořádala. Podle mého názoru by bylo vhodné, aby byl legislativně upraven alespoň obsah vyrozumění podle čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007. Vyrozumění by podle mého názoru mělo obsahovat poučení o tom, že soud žalobu projedná v běžném občanském soudním řízení, pokud žalobce nevezme žalobu zpět.

4.2.9 Doplnění a oprava žalobního formuláře, odmítnutí návrhu

Soud po obdržení žalobního formuláře zkoumá, zda je žalobní formulář řádně vyplněn a zda jsou informace poskytnuté žalobcem přiměřené a dostatečně jasné. Soud rovněž posuzuje, není-li nárok zjevně neopodstatněný nebo není-li žaloba nepřípustná (čl. 4 odst. 4 Nařízení 861/2007).

Zjevná podstata nároku a přípustnost žaloby má být soudem posuzována v souladu s vnitrostátními právními předpisy (recitál 13 Nařízení 861/2007). V této souvislosti je třeba upozornit na fakt, že české procesní právo používá obdobné pojmy pouze v souvislosti s opravnými prostředky, nikoliv však v souvislosti s žalobou, jíž se zahajuje občanské soudní řízení (srov. např. přípustnost odvolání - § 202 OSŘ nebo přípustnost a zjevná bezdůvodnost dovolání - § 243b odst. 1 a § 243c odst. 2 OSŘ).

V českém prostředí si tedy lze jen těžko představit situaci, kdy bude návrh soudem posouzen jako nepřipustný. V každém případě nepůjde o situaci, kdy soud dospěje k závěru, že nárok nespadá do působnosti Nařízení 861/2007. Zde bude důsledkem projednání návrhu v běžném občanském soudním řízení, nevezme-li žalobce návrh zpět (srov. čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Pokud jde o zkoumání zjevné podstaty nároku, soudy se budou muset s tímto problémem vypořádat výkladem. Lze souhlasit s názorem, že půjde například o případy jednoznačně bezúspěšných nároků nebo kverulantských žádostí.¹⁰⁴

Dospěje-li soud k závěru, že žaloba je nepřipustná nebo je nárok zjevně neopodstatněný, žalobu odmítne, aniž by žalobce vyzýval k doplnění nebo opravě žalobního formuláře (čl. 4 odst. 4 Nařízení 861/2007).

Není-li formulář řádně vyplněn anebo nejsou-li informace poskytnuté žalobcem přiměřené nebo dostatečně jasné a soud žalobu neodmítl jako nepřipustnou nebo zjevně neopodstatněnou, vyzve soud žalobce prostřednictvím vzorového formuláře B, aby žalobu doplnil nebo opravil, anebo aby vzal žalobu zpět. Důvodem pro výzvu k doplnění nebo opravě žalobního formuláře může být i skutečnost, že žalobní formulář nebyl vyplněn v jazyce soudu.

K doplnění nebo opravě žalobního formuláře poskytne soud žalobci přiměřenou lhůtu. Žalobce je povinen provést doplnění nebo opravu žalobního formuláře v jazyce soudu. Žalobce je ve vzorovém formuláři B poučen o důsledcích nedoplnění nebo neopravení žalobního formuláře ve stanovené lhůtě.

¹⁰⁴ *Jahn, I.*, Das europäische Verfahren für geringfügige Forderungen, Neue Juristische Wochenschrift č. 40/2007, str. 2894.

Nedoplní-li nebo neopraví-li žalobce žalobní formulář v soudem určené lhůtě, soud návrh na zahájení evropského řízení o drobných nárocích odmítne (čl. 4 odst. 4 Nařízení 861/2006).

Odmítnutí návrhu, ať už z důvodu jeho nepřípustnosti, zjevné neopodstatněnosti nároku, anebo nedoplnění či neopravení žalobního formuláře ve stanovené lhůtě není meritorním rozhodnutím, a nezakládá tedy překážku věci pravomocně rozhoduté. V českém prostředí by odmítnutí návrhu mělo mít formu usnesení (srov. § 43 odst. 2 OSŘ). Proti usnesení o odmítnutí návrhu je přípustné odvolání (srov. § 201 OSŘ).

4.3 Průběh řízení

4.3.1 Písemnost řízení

Evropské řízení o drobných nárocích je zásadně písemným řízením. To znamená, že soud zásadně nenařizuje k projednání žaloby ústní jednání a důkazy provádí bez přítomnosti účastníků řízení. Soud však vždy může ústní jednání ve věci nařídit, pokud to pokládá za nutné.

Účastníkům řízení je dána možnost požádat, aby se ve věci konalo ústní jednání. Žalobce může o konání ústního jednání požádat v žalobním formuláři, žalovaný ve formuláři odpovědním. Nelze však podle mého názoru vyloučit, aby účastník řízení požádal o konání ústního jednání i později (do vydání rozhodnutí), zejména v situaci, kdy tak činí s ohledem na nové skutečnosti nebo důkazní prostředky navržené protistranou.

O žádosti účastníka o konání ústního jednání rozhoduje soud. Pokud má soud za to, že vzhledem k okolnostem případu je možné zajistit spravedlivý průběh řízení zjevně i bez ústního jednání, může žádost o konání ústního jednání zamítnout (čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Obecně lze říci, že možnost písemnosti řízení i přes návrh účastníka na konání ústního jednání je možno považovat za slučitelnou s čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ani jedno z uvedených ustanovení totiž nestanoví princip ústnosti jako

kategorický požadavek.¹⁰⁵ Je však třeba zdůraznit, že soud by měl návrh na konání ústního jednání zamítnout jen v případě, kdy je konání jednání s ohledem na rozsah a charakter mezi účastníky sporných tvrzení, jakož i charakter navržených resp. prováděných důkazů, zjevně nadbytečné. Ústnost a přímost řízení totiž výrazně přispívá jednak (i) ke kontradiktornímu charakteru řízení, který je atributem práva na spravedlivý proces, a jímž má být evropské řízení o drobných nárocích ovládáno (srov. i recitál 9 Nařízení 861/2007), a jednak (ii) k veřejnosti řízení, která je narozdíl od požadavku ústnosti řízení výslovně zmíněna v obou uvedených lidskoprávních dokumentech.

V souvislosti s písemným charakterem evropského řízení o drobných nárocích je také možno zmínit, že v České republice je zásada ústnosti řízení zakotvena jako zásada ústavní (srov. čl. 96 odst. 2 Ústavy ČR a § 6 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích). Upustit od ústního jednání lze dle českých procesních předpisů zásadně pouze tehdy, pokud se účastníci práva na projednání věci vzdají anebo s upuštěním od ústního projednání věci souhlasí (srov. § 115a OSŘ). Čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007 má nicméně před aplikací vnitrostátního práva přednost.

Zamítnutí návrhu na konání ústního jednání je soud povinen písemně odůvodnit. Nařízení 861/2007 výslovně vylučuje opravný prostředek proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na konání ústního jednání (čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007, věta poslední). Nařízení 861/2007 ovšem nevylučuje, aby bylo meritorní rozhodnutí vzešlé z evropského řízení o drobných nárocích napadeno např. z důvodu, že zamítnutím návrhu na konání ústního jednání bylo porušeno právo účastníka na spravedlivý proces (kontradiktornost řízení v širším smyslu).

V české prostředí by rozhodnutí soudu o zamítnutí návrhu na konání ústního jednání mělo mít formu rozhodnutí (srov. § 167 odst. 1 OSŘ). Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na konání ústního jednání je rozhodnutí, jímž se upravuje vedení řízení, a soud tedy není tímto rozhodnutím vázán (§ 170 odst. 2 OSŘ). Nelze proto vyloučit, aby soud své rozhodnutí ohledně konání ústního jednání

¹⁰⁵ K tomu srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. listopadu 2002, *Döry v. SWEDEN*, no. 28394/95 (a odkazy na další rozsudky tam uvedené), v němž Evropský soud pro lidská práva potvrdil, že soud může v zájmu procesní ekonomie upustit od konání ústního jednání, jestliže lze danou věc adekvátně posoudit na základě písemných podání účastníků.

změnil, zejména vyvstanou-li v řízení nové skutečnosti, které nařízení ústního jednání odůvodňují.

4.3.2 Žalobní odpověď

Je-li žalobní formulář řádně vyplněn, zašle soud kopii žalobního formuláře a případných podpůrných dokladů (listinných důkazních prostředků) žalovanému. Spolu s kopií žalobního formuláře zasílá soud žalovanému i vzorový odpovědní formulář C, který tvoří přílohu III Nařízení 861/2007.

Část I odpovědního formuláře vyplňuje před zasláním formuláře žalovanému soud a v této části uvádí jméno žalobce a žalovaného, název soudu, stručné označení žaloby (např. „o zaplacení 1.000 EUR s příslušenstvím“) a spisovou značku.

Část II odpovědního formuláře vyplňuje žalovaný, a to v jazyce soudu, který odpovědní formulář žalovanému zaslal. V této části se vyjadřuje k následujícímu:

- (i) Uznání nároku: Žalovaný uvádí, zda nárok uznává, neuznává, či uznává jen částečně. V případě popírání nároku nebo pouze částečného uznání nároku je žalovaný povinen uvést důvody. Formulář předvídá, že důvodem neuznání nároku může být i to, že nárok nespadá do působnosti Nařízení 861/2007.

Komentář: Uznání nároku žalovaným povede v českém prostředí za podmínek ust. § 153a OSŘ k vydání rozsudku pro uznání. V případě částečného uznání je podle českého procesního práva přípustné vydat rozsudek pro uznání jen tehdy, požádá-li o to žalobce.

Není správné, že odpovědní formulář řadí mezi důvody popření nároku skutečnost, že nárok nespadá do oblasti působnosti Nařízení 861/2007. Tvrzení žalovaného v tomto směru totiž nevypovídá nic o uznání nebo popření nároku.

Odůvodnění popření nebo částečného popření nároku by mělo obsahovat dostatečně přesné a určité vylíčení skutkové verze žalovaného, zejména tam, kde se rozchází s tvrzeními žalobce. Reagovat na případné právní hodnocení provedené žalobcem anebo předkládat vlastní právní

hodnocení skutkového stavu není žalovaný povinen. Stejně jako u žalobního formuláře, i zde může být nicméně v mnoha případech vhodné, aby se žalovaný vyjádřil i k relevantním právním otázkám, je-li toho schopen.

- (ii) Označení důkazů: Popírá-li žalovaný nárok alespoň částečně, je povinen označit důkazy k prokázání svých tvrzení a připojit případné podpůrné doklady (zejména listinné důkazní prostředky). Žalovaný je povinen uvést, která tvrzení mají být konkrétním jím navrženým důkazním prostředkem prokázána;
- (iii) Požadavek na konání ústního jednání: Žalovaný uvádí, zda požaduje, aby se ve věci konalo ústní jednání. V případě kladné odpovědi má možnost svoji žádost odůvodnit. Odůvodnění žádosti o ústní jednání je nepovinné.
- (iv) Požadavek na náhradu nákladů řízení: Žalovaný uvádí, zda požaduje náhradu nákladů řízení. V případě kladné odpovědi je povinen náklady specifikovat a je-li to možné, uvést jejich dosavadní výši;
- (v) Uplatnění vzájemného nároku: Žalovaný uvádí, zda uplatňuje vzájemný nárok. Pokud ano, je povinen vyplnit a přiložit vyplněný vzorový žalobní formulář, včetně případných podpůrných dokladů.
- (vi) Další údaje: Zde může žalovaný dle svého uvážení uvést případné další informace. Vyplnění této části je nepovinné;

Komentář: Odpovědní formulář neobsahuje otázku, zda žalovaný namítá nedostatek příslušnosti soudu. Je velmi důležité, aby žalovaný již v odpovědním formuláři případně namítl nedostatek příslušnosti soudů členského státu, v němž sídlí soud, který mu odpovědní formulář zaslal. Pokud tak neučiní a soudní příslušnost se řídí Nařízením Brusel I, může za podmínek článku 24 Nařízení Brusel I dojít k podřízení se zahájenému řízení. Oddíl „další údaje“ v odpovědním formuláři je tedy tím správným místem, kde vznést případnou námitku nedostatku soudní příslušnosti.

- (vii) Datum, podpis a prohlášení o pravdivosti údajů: Odpovědní formulář musí být datován a podepsán. Žalovaný je povinen prohlásit, že údaje uvedené

v odpovědním formuláři jsou podle jeho nejlepšího vědomí a svědomí pravdivé.

Soud je povinen odeslat žalovanému odpovědní formulář spolu s kopií žalobního formuláře a podpůrných dokladů do čtrnácti dnů od obdržení řádně vyplněného žalobního formuláře (čl. 5 odst. 2 Nařízení 861/2007).

Žalovaný je povinen zaslat soudu vyplněný odpovědní formulář spolu s podpůrnými doklady do třiceti dnů od doručení odpovědního formuláře a žalobního formuláře žalovanému. Žalovaný je oprávněn v uvedené lhůtě odpovědět i jiným vhodným způsobem bez použití odpovědního formuláře. Použití vzorového odpovědního formuláře tedy není pro žalovaného povinné (čl. 5 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Odpověď žalovaného spolu s případnými podpůrnými doklady je soud povinen do čtrnácti dnů od jejich obdržení zaslat žalobci (čl. 5 odst. 4 Nařízení 861/2007). Bude-li chtít žalobce na odpověď žalovaného reagovat, měl by tak učinit co nejdříve, neboť Nařízení 861/2007 předpokládá, že do 30 dnů od obdržení žalobní odpovědi soud zpravidla vydá rozhodnutí (srov. čl. 7 odst. 1 Nařízení 861/2007).

4.3.3 Posouzení hodnoty nepeněžitého nároku soudem

Jak již bylo řečeno, hodnotu nepeněžitého nároku odhaduje v první řadě žalobce v žalobním formuláři.

Soud má nepochybně možnost, aby po obdržení žalobního formuláře (a před tím, než jeho kopii zašle žalovanému) uvážil, zda uplatněný nepeněžitý nárok s ohledem na jeho hodnotu spadá do oblasti působnosti Nařízení 861/2007. Nelze vyloučit postup podle článku 4 odst. 3 Nařízení 861/2007, tedy vyrozumění žalobce o tom, že nárok (s ohledem na jeho hodnotu) do působnosti Nařízení 861/2007 nespadá a bude projednán v běžném občanském soudním řízení, nevezme-li žalobce žalobu zpět. Lze očekávat, že tento postup budou soudy volit pouze v případě, kdy odhad hodnoty nepeněžitého nároku provedený žalobcem bude zjevně nesprávný a vybočení z působnosti Nařízení 861/2007 bude zcela zřejmé.

Nebude-li postupováno podle čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007 a žalovaný bude ve věci podávat žalobní odpověď, má žalovaný možnost se k hodnotě nepeněžitého nároku vyjádřit. Tvrdí-li žalovaný ve své odpovědi, že hodnota nepeněžitého nároku překračuje 2.000 EUR, soud je povinen do třiceti dnů od odeslání žalobní odpovědi žalobci rozhodnout, zda nárok spadá do působnosti Nařízení 861/2007. Toto rozhodnutí není samostatně napadnutelné (čl. 5 odst. 5 Nařízení 861/2007). Pokud soud rozhodne, že nárok do oblasti působnosti nařízení nespadá, věc bude projednána v běžném občanském soudním řízení (srov. čl. 4 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Je otázka, jak soud ve třicetidenní lhůtě posoudí hodnotu nepeněžitého nároku, bude-li třeba k ocenění nároku odborných znalostí (např. ocenění hodnoty věci, cenných papírů apod.). Domnívám se, že bude třeba přiznat soudu určitý prostor pro uvážení v této věci. Pořizování znaleckých posudků k ocenění hodnoty nároku nelze z hlediska procesní ekonomie (času a nákladů) považovat za žádoucí a v krátké třicetidenní lhůtě by začasné nebylo ani realizovatelné.

Nařízení výslovně nestanoví, k jakému okamžiku má být hodnota nepeněžitého nároku posuzována. To může být samozřejmě problém, neboť hodnota nepeněžitého nároku se může v čase výrazně měnit. Z hlediska právní jistoty by proto bylo vhodné, aby nařízení stanovilo rozhodný okamžik pro posuzování hodnoty nepeněžitého nároku. Jako nejvhodnější se jeví okamžik zahájení řízení.

4.3.4 Vzájemná žaloba

Zamýšlí-li žalovaný uplatnit proti žalobci vzájemnou žalobu, může tak učinit vyplněním žalobního formuláře, který spolu s podpůrnými doklady zašle soudu spolu se svou žalobní odpovědí. Na vzájemnou žalobu se obdobně použijí ustanovení o doplnění a opravě a návrhu, odmítnutí nepřípustného nebo zjevně neopodstatněného návrhu nebo návrhu, který nebyl ve stanovené lhůtě doplněn nebo opraven, jakož i ustanovení o posuzování návrhu na konání ústního jednání (čl. 5 odst. 7 Nařízení 861/2007).

Do čtrnácti dnů od doručení vzájemné žaloby je soud povinen ji odeslat žalobci. Žalobce je povinen na vzájemnou žalobu odpovědět do třiceti dnů od jejího

doručení (čl. 5 odst. 6 Nařízení 801/2007). Odpověď žalobce na vzájemnou žalobu je do čtrnácti dnů zasílána žalovanému (čl. 7 odst. 7 ve spojení s čl. 5 odst. 4 Nařízení 861/2007).

Vzájemnou žalobu lze v rámci evropského řízení o drobných nárocích projednat jen tehdy, spadá-li nárok v ní uplatněný do oblasti působnosti Nařízení 861/2007. Není-li tomu tak (např. z důvodu, že hodnota nároku přesahuje 2.000 EUR), bude vzájemná žaloba projednána podle procesního práva státu, v němž se řízení vede (srov. čl. 4 odst. 3 a čl. 5 odst. 7 Nařízení 861/2007).

Z recitálu 16 Nařízení 861/2007 vyplývá, že pojmy „vzájemná žaloba“ a „vzájemný nárok“ mají být vykládány shodně jako v čl. 6 odst. 3 Nařízení Brusel I, tedy jako žaloba resp. nárok týkající se stejné smlouvy či stejných skutečností jako původní nárok. To znamená, že možnost uplatnění vzájemného nároku v rámci evropského řízení o drobných nárocích je omezena na nároky týkající se stejné smlouvy nebo nároky skutkově související. Není však stanoveno omezení v tom smyslu, že by muselo jít o nároky, které lze vzájemně započíst. Uvedené omezení vzájemného nároku v rámci evropského řízení o drobných nárocích má samozřejmě přednost před aplikací české procesní úpravy, která možnost uplatnění vzájemného nároku takto neomezuje (srov. § 97 OSŘ).

Na zmíněné omezení možnosti uplatnění vzájemného nároku by bylo vhodné žalovaného upozornit v pokynech obsažených v odpovědním formuláři. Pokud žalovaný uplatní vzájemný nárok, který se netýká stejné smlouvy nebo stejných skutečností, nelze takový nárok považovat za vzájemný nárok ve smyslu Nařízení 861/2007, a soud jej proto vždy může v souladu s vnitrostátními procesními předpisy vyloučit k samostatnému řízení.

Žalovaný má samozřejmě možnost bránit se žalobě i vznesením námitky započtení. Pouhé vznesení námitky započtení se nepovažuje za vzájemný nárok, a žalovaný proto nemá povinnost použít vzorový žalobní formulář pro účely uplatnění této námitky (srov. recitál 17 Nařízení 861/2007). O pouhou námitku započtení (a nikoliv vzájemný nárok) půjde tehdy, jsou-li pohledávky žalobce a žalovaného vzájemně započitatelné (kompenzabilní) a žalovaný takto uplatňuje pohledávku, která nepřevyšuje výši pohledávky žalobce.

4.3.5 Ústní jednání

Pokud soud nařídí ve věci ústní jednání, může jej vést prostřednictvím videokonference nebo pomocí jiných komunikačních technologií, pokud jsou k dispozici nezbytné technické prostředky (čl. 8 Nařízení 861/2007). Použití moderních komunikačních prostředků při vedení ústního jednání je jedním z prostředků pro zjednodušení průběhu řízení a snížení nákladů na něj předvídaných nařízením.

Je otázka, nakolik bude tento progresivní způsob vedení ústního jednání využíván v praxi. Použití moderních technologií při vedení ústního jednání předpokládá dostupnost příslušných technických prostředků nejen na straně soudu, ale i na straně účastníků řízení. Problematické v takovém případě může být i ověření totožnosti participujících účastníků.

Úprava průběhu ústního jednání je jinak ponechána na národních procesních předpisech (srov. čl. 19 Nařízení 861/2007).

K podmínkám nařízení ústního jednání ve věci srov. kapitulu 4.3.1.

4.3.6 Dokazování

Způsob a rozsah dokazování nezbytného pro vydání rozhodnutí určuje soud, a to v rámci platných pravidel přípustnosti důkazů. Soud má v zásadě použít nejjednodušší a nejméně náročný způsob dokazování (čl. 9 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Nařízení 861/2007 upravuje přípustnost některých důkazních prostředků, když výslovně stanoví, že soud může připustit dokazování prostřednictvím písemných výpovědí svědků, znalců nebo stran. Přípustnost jiných důkazních prostředků (např. listinné důkazy, ohledání, zprávy a vyjádření státních orgánů, fyzických a právnických osob, záznam a přepis telefonického hovoru apod.) není nařízením výslovně upravena, a je tedy třeba ji posoudit podle procesních předpisů státu, v němž řízení probíhá (čl. 19 Nařízení 861/2007).

K písemné výpovědi svědka lze uvést, že tento důkazní prostředek sice může jistě přispět k zjednodušení řízení a snížení nákladů na něj, ale soudy by s ním měly zacházet velmi obezřetně. Nahrazování svědeckých výpovědí písemnými

výpověďmi svědků totiž obecně nelze podle mého názoru považovat za žádoucí. Nahrazení výslechu svědka jeho písemnou výpovědí s sebou totiž nese zejména následující rizika:

- (i) Soud nemá možnost dávat svědkovi jakékoliv poučení a zjistit jeho poměr k věci a účastníkům řízení (tj. jeden z klíčových faktorů při úvahách o věrohodnosti svědka), pokud svědek sám tyto skutečnosti do písemné výpovědi neuvede;
- (ii) Pokud svědek nevypovídá před soudem (není dodržena zásada přímosti), možnost soudu řádně zhodnotit pravdivost jeho výpovědi je podstatně snížena, protože soud nemůže bezprostředně hodnotit přesvědčivost přednesu svědka, nemá jistotu, že do projevu svědka nebylo nežádoucím způsobem zasahováno, a v neposlední řadě nemá možnost bezprostředně klást svědkovi otázky. Přitom právě kladením vhodných doplňujících otázek zkušený soudce často odhalí logické rozpory ve výpovědi svědka, což mu mnohé napoví o pravdivosti jeho výpovědi;
- (iii) Účastníkům řízení je rovněž odňata možnost klást svědkovi bezprostředně otázky, což snižuje kontradiktorní charakter řízení (ve smyslu možnosti podrobovat vše v procesu debatě a vyjevovat prostřednictvím polemiky sporné skutečnosti), a - jak již bylo řečeno - možnost správně vyhodnotit pravdivost výpovědi svědka.

S ohledem na shora uvedené je třeba varovat před přílišným spoléháním se na písemné výpovědi svědků. Soud by měl vždy pečlivě uvážit, zda je vhodné se v konkrétním případě spolehnout na písemné vyjádření svědka, anebo zda nařídí jednání a svědka vyslechne za přítomnosti účastníků řízení, případně požádá o výslech svědka formou dožádání. V obecné rovině lze říci, že s písemnou výpovědí svědka bude zpravidla namíste spokojit se tam, kde tento důkazní prostředek podporuje závěry učiněné na základě jiných důkazních prostředků (např. listinných důkazů). Pokud by však mělo být písemné vyjádření svědka jediným důkazním prostředkem, byl by takový postup problematický (např. žalobce prokazuje uzavření ústní smlouvy o půjčce písemnou výpovědí svědka, žalovaný uzavření smlouvy popírá). Nakolik lze tedy jistě chápat snahu řízení o drobných nárocích zrychlit a zefektivnit,

s průlomy do základních zásad sporného řízení (zásady ústnosti a přímosti a zásady kontradiktorního charakteru řízení jakožto součásti práva na spravedlivý proces) by se mělo zacházet velmi opatrně. V neposlední řadě je třeba si také uvědomit, že pro mnoho účastníků řízení o drobných nárocích může potenciální výsledek řízení představovat závažný zásah do jejich osobní sféry. Představíme-li si hypotetický případ, kdy je žalovaný žalován o 2.000 EUR (při současném kurzu cca 51.000 Kč), spor rozhoduje český soud, žalobce je zastoupen advokátem – plátcem DPH, který učinil 2 úkony právní služby, pak v případě neúspěchu ve věci mohou celkové náklady žalovaného (přísudek a náhrada nákladů žalobci spočívajících v soudním poplatku a odměně advokáta, za předpokladu, že tu nejsou jiné náklady řízení) činit zhruba 73.000 Kč. Takovou částku by se jistě mnoho účastníků zdráhalo označit za bagatelní. I z těchto důvodů je nanejvýš žádoucí, aby se soudy nespolehaly pouze nebo převážně na problematické písemné výpovědi svědků.

Pokud jde o písemnou výpověď znalce, lze v zásadě odkázat na to, co bylo řečeno o písemné výpovědi svědka. I zde musí soud dobře zvážit (i s ohledem na stanoviska účastníků řízení), zda je potřebné nařídit ústní jednání a vyslechnout znalce za přítomnosti účastníků řízení, případně alespoň umožnit účastníkům řízení položit znalci doplňující otázky písemnou formou. V každém případě je třeba, aby soud vždy posoudil logickou integritu znaleckého posudku a přezkoumatelnost jeho dílčích závěrů i závěru celkového z hlediska jejich odůvodnění. Není správná praxe, se kterou se někdy u českých soudů setkáváme, kdy soud bez dalšího vezme závěr znaleckého posudku za vlastní. S ohledem na váhu, kterou tento důkazní prostředek fakticky má (formálně platí zásada volného hodnocení důkazů), je nutné i tento důkazní prostředek podrobovat kritickému hodnocení a případné pochybnosti se snažit odstranit. Pro písemné výpovědi znalců předvídané Nařízením 861/2007 to pak platí tím spíše.

Nařízením 861/2007 dále připouští jako důkazní prostředek i písemná vyjádření stran. Jestliže výsledek účastníka (srov. § 125 a 131 OSŘ) je - alespoň v českém prostředí - pokládán za jakýsi důkaz „druhé kategorie“ (byť formálně i pro něj platí zásada volného hodnocení důkazů), co lze pak říci o písemné výpovědi účastníka? Připouštění tohoto důkazního prostředku nelze považovat za

správné, neboť se jím prakticky stírá rozdíl mezi tvrzením účastníka a důkazním prostředkem k prokázání těchto tvrzení. Výjimkou mohou být nicméně případy, kdy jsou podle některých právních řádů stanoveny zvláštní požadavky na formu a/nebo obsah písemné výpovědi účastníka, a účastník je poučen o důsledcích nepravdivosti výpovědi, které příslušné právo stanoví. České právo nicméně s takovým postupem nepočítá, ani nestanoví např. trestněprávní důsledky nepravdivosti výpovědi účastníka.¹⁰⁶ Lze tedy jen doufat, že soudy nebudou k provádění tohoto typu „důkazního prostředku“ nakloněny, případně jej budou hodnotit maximálně obezřetně, vždy v kontextu s jinými dostupnými důkazy.

Ve vztahu k výslechu svědků a znaleckým posudkům Nařízení 861/2007 uvádí, že tyto důkazy může soud provést pouze tehdy, je-li to nutné pro vydání rozhodnutí (čl. 9 odst. 2 Nařízení 861/2007). S ohledem na již zmíněná rizika písemných výpovědí svědků a znalců by toto ustanovení mělo být vykládáno spíše jako apel na soudy, aby vždy dobře zvážily, zda je provedení tohoto typu důkazu opravdu potřebné k náležitému objasnění skutkového stavu a zajištění spravedlivého průběhu řízení. Celkově lze říci, že s ohledem na připuštění některých důkazních prostředků, jejichž použití je přinejmenším sporné (zejména nahrazování výslechu svědků jejich písemným vyjádřením a písemná vyjádření účastníků), vzrůstá role soudce při posuzování důkazních návrhů a hodnocení důkazních prostředků.

Rozhodnutí o tom, které důkazní prostředky budou v řízení provedeny, náleží vždy soudu (čl. 9 odst. 1 Nařízení 861/2007, věta první). V českém prostředí ustálená judikatura Ústavního soudu požaduje, aby soud vždy rozhodl o každém návrhu účastníka na provedení důkazu a své rozhodnutí řádně odůvodnil. V opačném případě je zpravidla porušeno právo účastníka na spravedlivý proces.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Srov. i ust. § 346 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, o trestném činu křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek. Uvedení nepravdivých informací ve výpovědi účastníka nemůže naplnit skutkovou podstatu tohoto trestného činu, neboť osoba jedná v postavení účastníka, nikoliv svědka nebo znalce.

¹⁰⁷ Srov. nález Ústavního soudu III. ÚS 2110/07 ze dne 28. května 2009, cit. „[...]účastníkovi řízení musí být dána možnost vyjádřit se k provedeným důkazům a k věci samé, jakož i označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení k prokázání svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také v rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů případně navržené důkazy neprovedl; pokud tak obecný soud neučiní, zatíží své rozhodnutí nejen vadami, spočívajícími v porušení obecných procesních předpisů, ale současně postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté Listiny. Tzv. opomenuté důkazy téměř vždy založí nepřezkoumatelnost a současně protiústavnost vydaného rozhodnutí.“

Nařízení 861/2007 předpokládá, že soud může nařídít dokazování prostřednictvím videokonference nebo jiných komunikačních technologií, pokud jsou k dispozici nezbytné technické prostředky. Zde nejde o zvláštní druh důkazních prostředků, ale pouze o způsob provádění důkazů. Použití těchto moderních technologií bude limitováno jejich dostupností na straně soudu, účastníků řízení i třetích osob (např. svědků, znalců). Při jejich použití bude třeba rovněž respektovat zásadu rovného postavení účastníků a kontradiktorního charakteru řízení (obecně zásadu spravedlivého procesu). Nebylo by například přípustné, aby soud vyslychal svědka prostřednictvím videokonference, které se z důvodu dostupnosti příslušné technologie může účastnit pouze jedna strana sporu a druhá strana nikoliv, ačkoliv má zájem se výsledku svědka účastnit.

Ačkoliv to Nařízení 861/2007 výslovně nestanoví, pokud soud nařídí ve věci výjimečně ústní jednání, mělo by být dokazování provedeno na tomto ústním jednání. Je tomu tak proto, že důvodem nařízení ústního jednání bude zpravidla nutnost v konkrétním případě zajistit bezprostřednost a přímost právě ve vztahu k dokazování.

Kromě povinnosti označit důkazní prostředky v žalobním formuláři resp. odpovědním formuláři a povinnosti připojit k nim podpůrné doklady (tj. účastníkovi dostupné důkazní prostředky, jejichž povaha to umožňuje) Nařízení 861/2007 žádné povinnosti žalobci a žalovanému týkající se dokazování nestanovuje. Další důkazní povinnosti, jakož i břemeno s nimi spojené (důkazní břemeno – tj. odpovědnost účastníka za prokázání rozhodných skutečností) je tedy třeba posoudit podle procesního práva státu, v němž řízení probíhá (čl. 19 Nařízení 861/2007).

Podle procesního práva státu soudu bude třeba posoudit i míru uplatnění zásady projednací a zásady vyhledávací ve vztahu k dokazování, když Nařízení 861/2007 v tomto směru mlčí. Bude-li řízení probíhat před českým soudem, uplatí se ust. § 120 odst. 3 OSŘ, dle něž soud může, nejedná-li se o řízení dle ust. § 120 odst. 2 OSŘ, provést i jiné než účastníky navržené důkazy, je-li to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci a vyplývá-li existence takových důkazních prostředků z obsahu spisu.

Pokud soud usoudí, že je třeba provést důkaz dožádaným soudem v jiném členském státě, postupuje podle Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech.

4.3.7 Zastoupení stran

Zastoupení advokátem nebo jiným odborníkem v oboru práva není v evropském řízení o drobných nárocích povinné (čl. 10 Nařízení 861/2007). Tento přístup je jistě správný. Povinné zastoupení advokátem nebo jiným odborníkem je v civilním procesu odůvodněno v případech, kdy se v řízení (resp. v určitém jeho stupni) předpokládá posuzování výlučně nebo převážně složitějších právních otázek, případně je-li v řízení u soudů vyšší instance třeba zajistit, aby se žadateli dostalo kvalifikované právní pomoci a jeho podání (zvláště jde-li o mimořádný opravný prostředek) splňovalo všechny formální náležitosti.

V českém civilním procesu se s povinným zastoupením advokátem (příp. notářem) setkáváme u dovolání (srov. § 241 OSŘ). Zastoupení advokátem je dále povinné rovněž ve správním soudnictví v řízení o kasační stížnosti (srov. § 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního), jakož i v řízení před Ústavním soudem (srov. § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu). Institut povinného zastoupení v řízení o dovolání byl již přezkoumáván Ústavním soudem a podle jeho judikatury je ústavně konformní.¹⁰⁸

Pravidlo nepovinného zastoupení v evropském řízení o drobných nárocích obsažené v čl. 10 Nařízení 861/2007 je podle mého názoru třeba vztáhnout pouze na řízení v prvním stupni včetně případného přezkumu rozhodnutí podle čl. 18 Nařízení 861/2007. Důvod je ten, že možnost použití jiných opravných prostředků je ponechána na procesním právu členských států (srov. čl. 17 odst. 1 Nařízení 861/2007). Procesním právem členských států se tedy řídí i

¹⁰⁸ Srov. náleží Ústavního soudu Pl. ÚS 43/2000 ze dne 14. září 2000, cit. „Není pochyb o tom, že smyslem a účelem povinného zastoupení je poskytnout dovolateli kvalifikovanou právní pomoc na profesionální úrovni především proto, aby dovolání koncipované jako opravný prostředek, jehož čerpání je přípustné jen mimořádně, vyhovovalo všem formálním požadavkům, a dovolací soud o něm mohl rozhodnout bez zbytečných průtahů. Při nazírání na právní úpravu povinného zastoupení účastníka v občanském soudním řízení jako celku a v jeho rámci jen v určitém rozsahu případů [...], Ústavní soud nepovažuje napadené ustanovení za vymykající se ústavně garantovanému právu na přístup jednotlivce k soudu zakotvenému v článku 36 odst. 1 Listiny. V této souvislosti Ústavní soud připomíná, že povinné zastoupení advokátem v civilním řízení je institutem, který má své místo i v jiných evropských právních rádech, a i přes odlišnost jeho rozsahu se vždy vyžaduje u soudů vyšších instancí.“

podmínky, za kterých lze ten který opravný prostředek uplatnit, včetně případné povinnosti být v řízení zastoupen advokátem nebo jiným odborníkem v oblasti práva. Nařízení stanoví, že na řízení o opravném prostředku podle procesního práva členských států se použije čl. 16 Nařízení 861/2007 upravující náhradu nákladů řízení (srov. čl. 17 odst. 2 Nařízení 861/2007). Použití jiných ustanovení na řízení o opravném prostředku nařízením nestanoví. V případě čl. 10 Nařízení 861/2007 by takové použití ani nebylo přiměřené, uvážíme-li, že důvodnost povinnosti být v řízení zastoupen je dána charakterem konkrétního opravného prostředku upraveného národním procesním právem.

V některých právních řádech se lze setkat s přístupem, kdy je zastoupení advokátem v řízení o drobných nárocích vyloučeno. Jako příklad lze uvést řízení před soudem pro drobné nároky (v angličtině *Small Claims Court*, organizačně se jedná o zvláštní oddělení zřízená při vyšších soudech) podle Zákoníku pro civilní řízení státu Kalifornie. Příslušná právní úprava zastoupení advokátem v řízení před soudem pro drobné nároky (tj. v prvním stupni řízení) vylučuje. Zastoupení advokátem je však přípustné v řízení o odvolání před vyšším soudem (*Superior court*). Poskytování poradenství advokátem před zahájením řízení (tj. např. při sepisu návrhu) a po jeho skončení vyloučeno není (srov. v podrobnostech Oddíl 116.530 Zákoníku pro civilní řízení státu Kalifornie).¹⁰⁹ Pokud soud usoudí, že účastník potřebuje v řízení asistenci jiné osoby, může ji podle svého uvážení připustit, nesmí však jít o advokáta (srov. Oddíl 116.540 písm. l) a m) tamtéž). I v právním prostředí USA je však vyloučení právního zastupování v řízení o drobných nárocích spíše výjimkou, většina států právní zastoupení v takovém řízení umožňuje.¹¹⁰

Vyloučení zastupování advokátem v řízení o drobných nárocích může mít své ratio v tom, že náklady na odměnu advokáta mohou podstatně zvyšovat náklady řízení. V případě velmi nízkých nároků pak může výše náhrady nákladů právního zastoupení dokonce převyšovat výši vymáhaného nároku.¹¹¹

¹⁰⁹ Text právní úpravy je dostupný např. na internetových stránkách <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=ccp&group=00001-01000&file=116.510-116.570>.

¹¹⁰ Odkazy na stránky příslušných soudů obsahující základní informace o řízení o drobných nárocích v jednotlivých státech USA je možno nalézt na <http://law.freeadvice.com/resources/smallclaimscourts.htm>.

¹¹¹ Příklad z českého prostředí: Je-li výše vymáhaného nároku 1.000 Kč, pak výše náhrady za právní zastoupení advokátem – plátcem DPH podle vyhlášky 484/2000 Sb. a paušální náhrady nákladů za dva úkony právní služby podle vyhlášky 177/1996 Sb. dohromady včetně DPH (aktuálně 20%) činí 6.120,- Kč, tj. více než šestinásobek výše vymáhaného nároku.

V evropském prostředí však vyloučení právního zastoupení v řízení před soudem nepřipadá v úvahu, a to s ohledem na tradičně široké chápání práva na právní pomoc. Listina základních práv Evropské unie v čl. 47 (Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces) stanoví, že: „Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován. Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.“ V České republice Listina základních práv a svobod v čl. 37 odst. 2 stanoví, že: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ Přitom možnost být zastoupen advokátem (tj. kvalifikovaným odborníkem v oblasti práva oprávněným poskytovat právní služby) je nejtypičtějším projevem práva na právní pomoc v řízení před soudy. Z tohoto důvodu nelze vyloučení zastupování advokátem v jakémkoliv řízení před soudy, tedy ani v řízení o drobných nárocích, považovat za správné či žádoucí.

4.3.8 Úloha soudu v řízení

Nařízení 861/2007 zakazuje, aby soud ukládal stranám povinnost provést právní posouzení nároku (čl. 12 odst. 1 Nařízení 861/2007). Toto pravidlo je odrazem zásady *iura novit curia* (soud zná právo), která znamená, že za právní kvalifikaci zjištěného skutkového stavu je vždy odpovědný soud. Uvedené ustanovení však nevylučuje, aby národní právní řád případně přesunul na účastníka řízení odpovědnost za zjištění obsahu zahraničního práva.¹¹² To však není případ české právní úpravy, která předpokládá, že opatření potřebná ke zjištění cizího práva učiní soud, včetně případného vyžádání informací nebo vyjádření od Ministerstva spravedlnosti (srov. § 53 ZMPS). Opatření ke zjištění cizího práva mohou zahrnovat i ustanovení znalce z oblasti právních vztahů s cizinou nebo uložení povinnosti účastníku řízení, aby předložil text cizí normy, jíž se dovolává (srov. stanovisko Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem R 26/1987 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Lze se setkat dokonce i s názorem, že i na znalost cizího práva se vztahuje zásada *iura novit curia*

¹¹² V některých státech, zejména v angloamerické právní oblasti, soud nepoužívá cizího práva z úřední povinnosti a nezjišťuje z úřední povinnosti jeho obsah. Odpovědnost za prokázání obsahu zahraničního práva je na té straně, která se jej dovolává. Srov. Kučera, Z., Mezinárodní právo soukromé, 7. vydání, nakladatelství Doplněk a vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Brno – Plzeň 2009, str. 187.

obsažená v ust. § 121 OSŘ, a že tedy obsah cizího práva není předmětem dokazování.¹¹³ Tento názor je však zcela ojedinělý. Obsah cizího práva jakožto skutečnost rozhodná pro posouzení uplatněného nároku předmětem dokazování je (resp. může jím být), specifikum však spočívá v tom, že soud může získávat poznatky o cizím právu i mimoprocesně a obsah cizího práva zjišťuje z úřední povinnosti.

Nařízení 861/2007 předpokládá, že soud vyrozumí strany sporu o procesních otázkách, je-li to nezbytné (srov. čl. 12 odst. 2 Nařízení 861/2007). Toto ustanovení stanoví určitou minimální obecnou poučovací povinnost soudu ve vztahu k procesním otázkám. V českém právu by mu odpovídalo ust. § 5 OSŘ. Uvedené ustanovení nelze přirozeně vykládat tak, že by národní právní řády nemohly i v rámci evropského řízení o drobných nárocích stanovit poučovací povinnost soudu v konkrétních případech podrobněji (tzv. speciální poučovací povinnost, v českém právu srov. např. ust. § 114c odst. 5 OSŘ a § 119a odst. 1 OSŘ, jejichž aplikace by připadala v úvahu, nařídí-li soud v evropském řízení o drobných nárocích výjimečně přípravné jednání nebo jednání). V souladu s vnitrostátními předpisy mohou informace o procesních otázkách poskytovat i zaměstnanci soudu (recitál 22 Nařízení 861/2007).

Podle čl. 12 odst. 3 Nařízení 861/2007 se má soud snažit o dosažení smíru mezi stranami, je-li to vhodné. V písemném řízení bez přímého styku s účastníky řízení je však činnost soudu směřující k uzavření smíru mezi stranami jen obtížně realizovatelná. Dá se proto předpokládat, že uvedené ustanovení bude naplňováno spíše jen v těch výjimečných případech, kdy soud nařídí ve věci jednání.

Povinnost soudu usilovat o smír mezi účastníky řízení upravuje i české procesní právo (srov. § 99 odst. 1 OSŘ). Zkušenost autora z praxe je však spíše taková, že soudy po ověření, zda mezi účastníky nedošlo k nějakým změnám ve vzájemných postojích, žádné zvláštní úsilí směřující k uzavření smíru mezi účastníky nevyvíjejí.

¹¹³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1143/2006 ze dne 26. září 2007, dle nějž cit. „Podle ustanovení § 121 o.s.ř. není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky. Z citovaného ustanovení vyplývá (s ohledem na zásadu „iura novit curia - soud zná právo“), že předmětem dokazování nemohou být právní předpisy a byť zákon tuto zásadu výslovně uvádí jen ve vztahu k předpisům, jež jsou uveřejněny ve Sbírce zákonů České republiky, lze ji

4.3.9 Doručování písemností

Jako přednostní způsob doručování písemností v rámci evropského řízení o drobných nárocích je Nařízením 861/2007 stanoveno doručování prostřednictvím pošty s potvrzením o přijetí s uvedením data přijetí (čl. 13 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Teprve nelze-li provést doručení prostřednictvím pošty s potvrzením o přijetí s uvedením data přijetí, lze písemnost doručit jedním ze způsobů uvedených v člancích 13 a 14 Nařízení 805/2004 (čl. 13 odst. 1 Nařízení 861/2007). Příslušné články Nařízení 805/2004 upravují jednak doručení písemností s dokladem o přijetí dlužníkem, jednak doručení bez dokladu o přijetí dlužníkem, včetně doručení uložením dokumentu v poštovní schránce dlužníka, doručení uložením dokumentu na poště nebo u příslušných veřejných orgánů a doručení elektronickými prostředky.

Recitál 18 Nařízení 861/2007 k přednostnímu doručování stranám prostřednictvím pošty s potvrzením o přijetí s uvedením data přijetí vysvětluje, že preference tohoto způsobu doručování má za cíl snížení nákladů a časové náročnosti v souvislosti s doručováním. Je však otázka, zda právě od tohoto v praxi běžného způsobu doručování lze očekávat snížení nákladů a časové náročnosti. Jako vhodnější by se z tohoto pohledu jevilo například přednostní doručování elektronickými prostředky s automatickým potvrzením o doručení za předpokladu, že dlužník s tímto způsobem doručení výslovně souhlasil předem (srov. čl. 14, odst. 1, písm f) Nařízení 805/2004), nakořik je zřejmé, že tento způsob doručování nepřipadá z důvodu absence předchozího souhlasu dlužníka v úvahu při doručování žalobního formuláře žalovanému v souladu s čl. 5 odst. 2 Nařízení 861/2007.

4.3.10 Lhůty

Stanoví-li soud lhůtu, musí být dotčená strana informována o důsledcích jejího zmeškání (čl. 14 odst. 1 Nařízení 861/2007). Nařízení tak stanoví obecnou

obecně vztáhnout i na právní předpisy cizozemské, neboť se v důkazním řízení dokazují jen skutečnosti účastníky tvrzené či v řízení jinak vyřlé najevo.“

poučovací povinnost soudu o důsledcích zmeškání lhůty v případech tzv. soudcovských lhůt.

V evropském řízení o drobných nárocích soud vždy stanovuje lhůtu k doplnění nebo opravě žalobního návrhu (srov. čl. 4 odst. 4 Nařízení 861/2007). V tomto případě je poučení účastníka o důsledcích zmeškání lhůty k doplnění či opravě žalobního návrhu obsaženo ve vzorovém formuláři B (žádost soudu o doplnění nebo opravu žalobního formuláře).

Dále v případě, kdy si soud vyžádá od stran další informace týkající se nároku podle čl. 7, odst. 1, písm. a) Nařízení 861/2007, předpokládá Nařízení 861/2007 stanovení soudcovské lhůty, která nesmí přesahovat 30 dnů. Soudcovskou lhůtu bude zřejmě vhodné stanovit i v případě, kdy soud vyzve stranu k poskytnutí překladu dokumentu v souladu s čl. 6 odst. 3 Nařízení 861/2007.

Jiné případy stanovení soudcovských lhůt mohou vyplývat z národních procesních předpisů. I v těchto případech bude ale vždy nutné respektovat poučovací povinnost soudu podle čl. 14 odst. 1 Nařízení 861/2007.

Z čl. 14 odst. 2 Nařízení 861/2007 vyplývá oprávnění soudu prodloužit za výjimečných okolností následující lhůty:

- (i) soudcovskou lhůtu k doplnění nebo opravě žalobního formuláře nebo poskytnutí doplňujících informací nebo podkladů podle čl. 4 odst. 4 Nařízení 861/2007;
- (ii) zákonnou třicetidenní lhůtu k zaslání odpovědního formuláře soudu stanovenou v čl. 5 odst. 3 Nařízení 861/2007;
- (iii) zákonnou třicetidenní lhůtu k zaslání odpovědi žalobce na vzájemnou žalobu stanovenou čl. 5 odst. 6 Nařízení 861/2007; a
- (iv) soudcovskou lhůtu v délce maximálně 30 dnů k poskytnutí dalších informací týkajících se nároku podle čl. 7, odst. 1, písm. a) Nařízení 861/2007.

Možnost prodloužení zákonných a soudcovských lhůt stanovených národními procesními předpisy resp. v souladu s nimi je třeba posoudit podle národních procesních předpisů (srov. čl. 19 Nařízení 861/2007).

Nařízení 861/2007 dále v čl. 14 odst. 3 stanoví, že nemůže-li soud za výjimečných okolností dodržet tam uvedené lhůty, přijme opatření vyžadovaná ustanoveními, jimiž jsou tyto lhůty stanoveny, co nejdříve. Jedná se o následující lhůty:

- (i) čtrnáctidenní lhůtu k zaslání kopie žalobního formuláře a podpůrných dokladů spolu s odpovědním formulářem žalovanému stanovenou v čl. 5 odst. 2 Nařízení 861/2007;
- (ii) čtrnáctidenní lhůtu k zaslání žalobní odpovědi žalobci stanovenou v čl. 5 odst. 4 Nařízení 861/2007;
- (iii) třicetidenní lhůtu k rozhodnutí o tom, zda nárok spadá do působnosti nařízení stanovenou v čl. 5 odst. 5 Nařízení 861/2007;
- (iv) čtrnáctidenní lhůtu k zaslání vzájemné žaloby druhé straně stanovenou v čl. 5 odst. 6 Nařízení 861/2007;
- (v) třicetidenní lhůtu k vydání rozhodnutí nebo učinění stanovených opatření po obdržení žalobní odpovědi stanovenou v čl. 7 odst. 1 Nařízení 861/2007; a
- (vi) třicetidenní lhůtu k vydání rozhodnutí po konání ústního jednání nebo obdržení všech informací nezbytných pro vydání rozhodnutí stanovenou v čl. 7 odst. 2 Nařízení 861/2007.

Všechny výše uvedené lhůty určené soudem jsou lhůtami pořádkovými a s jejich nedodržením nespojuje Nařízení 861/2007 žádné důsledky v tom smyslu, že by soud nemohl příslušný úkon provést později po uplynutí lhůty. Možnosti obrany účastníků řízení proti případným průtahům v řízení Nařízení 861/2007 neupravuje a ponechává jej národním úpravám. V České republice je prostředkem obrany proti průtahům v řízení stížnost na průtahy v řízení a návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu (srov. ust. §§ 164 – 174 a § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích).

Při výpočtu lhůt stanovených podle Nařízení 861/2007 je třeba postupovat podle Nařízení Rady (EHS, Euratom) č. 1182/71 ze dne 3. června 1971, kterým se určují pravidla pro lhůty, data a termíny (srov. recitál 24 Nařízení 861/2007). Není rozhodné, zda se jedná o lhůtu soudcovskou nebo zákonnou.

Všechny zákonné lhůty stanovené Nařízením 861/2007 jsou určeny podle dnů a lze předpokládat, že i lhůty soudcovské stanovené podle Nařízení 861/2007 budou zpravidla určeny ve dnech. Při počítání lhůt stanovených podle Nařízení 861/2007 určených podle dnů se uplatní následující pravidla:

- (i) Je-li pro lhůtu vyjádřenou ve dnech rozhodující okamžik, kdy událost nastala nebo kdy byl úkon proveden, pak se den, během něž tato událost nastala nebo tento úkon byl proveden, do dotyčné doby nezapočítá;
- (ii) Lhůta určená podle dnů počíná na začátku první hodiny prvního dne a končí uplynutím poslední hodiny posledního dne lhůty;
- (iii) Lhůty zahrnují svátky, neděle a soboty, pokud nejsou výslovně vyňaty nebo pokud nejsou vyjádřeny v pracovních dnech;
- (iv) Případně-li poslední den lhůty určené jinak než podle hodin na svátek, neděli nebo sobotu, skončí tato lhůta uplynutím poslední hodiny následujícího pracovního dne (svátky se rozumí všechny dny označené jako takové členským státem, v němž má být úkon proveden); a
- (v) Každá lhůta dlouhá dva nebo více dnů obsahuje alespoň dva pracovní dny.

(pro podrobnosti a počítání lhůt určených jinak než podle dní srov. čl. 1 až 3 nařízení č. 1182/71)

4.3.11 Uplatnění zásady koncentrace řízení

Nařízení 861/2007 nestanoví žádná omezení v tom směru, do kdy mohou strany tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat k jejich prokázání důkazy. Nabízí se proto otázka, zda mohou některé prvky koncentrace řízení vyplývat z vnitrostátních procesních předpisů.

Recitál 12 Nařízení 861/2007 stanoví, že žalobní formulář by měl být doplněn o případné podpůrné doklady, to však žalobci nebrání v tom, aby v průběhu řízení případně předložil další důkazy (tomu odpovídající poučení obsahuje i vzorový žalobní formulář). Stejná zásada má platit i pro odpověď žalovaného.

Z uvedeného ustanovení je zjevné, že evropské řízení o drobných nárocích nelze z hlediska možnosti účastníků tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat

k jejich prokázání důkazy koncentrovat k okamžiku odeslání žalobního formuláře (v případě žalobce) resp. odpovědního formuláře (v případě žalovaného). Nemělo by ale být vykládáno tak, že brání uplatnění jiných prvků koncentrace řízení stanovených vnitrostátními procesními předpisy. Určité prvky koncentrace řízení totiž výrazně přispívají k racionalitě řízení, zamezují zneužívajícímu protahování řízení ze strany účastníků řízení, a tím výrazně přispívají ke zrychlení řízení, což je jeden z cílů, který Nařízení 861/2007 sleduje (srov. recitál 8 a čl. 1 Nařízení 861/2007).

Koncentraci řízení podle vnitrostátních právních předpisů je třeba připustit tím spíše, že Nařízení 861/2007 převážně upravuje pouze řízení v prvním stupni. Jestliže je tedy úprava opravných řízení v zásadě ponechána na vnitrostátních právních předpisech, je nutné připustit použití vnitrostátních úprav koncentrace řízení, neboť tyto mají často návaznost na úpravu opravného řízení (v českém právu srov. § 118b a s ním související § 205a OSŘ).

S ohledem na výše uvedené se ztotožňuji s názory, že na základě čl. 19 Nařízení 861/2007 lze použít vnitrostátní úpravy prekluze přednesů stran a jejich důkazních návrhů.¹¹⁴

4.4 Ukončení řízení

4.4.1 Vydání rozhodnutí v prvním stupni

Soud je povinen do třiceti dnů od obdržení žalobní odpovědi (nebo odpovědi žalobce na vzájemnou žalobu) vydat rozhodnutí anebo učinit některé z následujících opatření:

- (i) vyžádat si od stran ve stanovené lhůtě nepřesahující třicet dnů další informace týkající se nároku;
- (ii) provést dokazování podle článku 9 Nařízení 861/2007; nebo
- (iii) předvolat strany k ústnímu jednání, které se koná do třiceti dnů od předvolání. (čl. 7 odst. 1 Nařízení 861/2007)

¹¹⁴ Srov. David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol., op. cit., str. 1954 a další odkaz tam uvedený.

Vyžádá-li si soud od stran další informace anebo nařídí-li ústní jednání, je povinen vydat rozhodnutí do třiceti dnů od obdržení všech informací nezbytných pro vydání rozhodnutí resp. od konání ústního jednání (čl. 7 odst. 2 Nařízení 861/2007).

Třicetidenní lhůty k vydání rozhodnutí stanovené v článku 7 Nařízení 861/2007 jsou lhůty pořádkové. Pokud je soud nemůže za výjimečných okolností dodržet, měl by rozhodnutí přijmout co nejdříve po uplynutí těchto lhůt (srov. čl. 14 odst. 3 Nařízení 861/2007).

Přednost před dodržáním pořádkových lhůt k vydání rozhodnutí má především požadavek zajistit právo stran na spravedlivý proces, rovné postavení účastníků a kontradiktorní charakter řízení. Jde především o to, aby každá ze stran měla možnost vyjádřit se k rozhodným skutečnostem a důkazním prostředkům navrženým protistranou, případně opatřených soudem. Tento požadavek je podpořen zejména stabilní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva interpretující čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V rozhodnutí *K.S. v Finland* soud zdůraznil cit. „*Soud připomíná, že právo na adversální proces [Pozn. autora: tj. kontradiktorní řízení] v principu znamená možnost stran soudního řízení [...] získat vědomost o veškerých důkazních prostředcích a podáních předložených soudu s cílem ovlivnit jeho rozhodování, a vyjádřit se k nim.*“¹¹⁵

Uvedeným požadavkům musí soud vedení řízení vždy přizpůsobit. Nadměrným průtahům, které by mohly být způsobeny vznášením nových tvrzení a důkazních návrhů účastníky řízení může účinně zabránit úprava koncentrace řízení případně stanovená vnitrostátními procesními předpisy (k tomu srov. i kapitolu 4.3.11).

Neobdrží-li soud ve stanovené lhůtě žalobní odpověď nebo odpověď na vzájemnou žalobu, nebrání mu tato skutečnost ve vydání rozhodnutí o nároku resp. vzájemném nároku (srov. čl. 7 odst. 3 Nařízení 861/2007). V tomto případě je věcí účastníka řízení, aby se ve stanovené lhůtě vyjádřil. To, že je účastník nečinný, je jeho záležitost, soud vychází při vydání rozhodnutí z

¹¹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. května 2001, *K.S. v Finland*, odst. 21. Obdobně např. rozsudek téhož soudu ze dne 19. července 1995, *Kerojärvi v. Finland*, odst. 42, rozsudek ze dne 18. února 1997, *Nideröst-Huber v. Switzerland*, odst. 24 nebo rozsudek ze dne 27. dubna 2007, *Kuopila v. Finland*, odst. 37.

obsahu spisu. Podstatné však je, aby účastníkovi byla dána možnost se vyjádřit, jak bylo řečeno výše.

Nařízení 861/2007 nestanoví žádnou lhůtu k vydání rozhodnutí v případě, kdy soud nevydá ve třicetidenní lhůtě od obdržení žalobní odpovědi rozhodnutí, ale provede dokazování v souladu s čl. 7, odst. 1, písm. b) Nařízení 861/2007. Není zcela zřejmé, proč Nařízení 861/2007 nestanoví pro tento případ třicetidenní pořádkovou lhůtu k vydání rozhodnutí po skončení dokazování, podobně jako tak činí v případě nařízení ústního jednání nebo vyžádání dodatečných informací soudem (srov. čl. 7 odst. 2 Nařízení 861/2007).

Původní návrh Komise obsahoval konečnou šestiměsíční lhůtu od registrace žalobního tiskopisu soudem, v níž měl soud povinnost rozsudek vydat.¹¹⁶ Do finální podoby Nařízení 861/2007 se však tento návrh neprosadil. Je skutečností, že nižší hodnota nároku sama o sobě nic nevyovídá o skutkové a právní složitosti věci, a dodržet proto určitou konečnou lhůtu k vydání rozhodnutí nemusí být vždy ani v řízení o bagatelním nároku možné. Bylo by však podle mého názoru vhodné stanovit alespoň obecnou povinnost soudu vést řízení tak, aby konečné rozhodnutí ve věci mohlo být zpravidla vydáno nejpozději do šesti měsíců od zahájení řízení.

Recitál 27 stanoví, že soud musí být obsazen osobou oprávněnou k výkonu funkce soudce podle vnitrostátního práva. Pohledem do jiných jazykových verzí Nařízení 861/2007 lze zjistit, že uvedené ustanovení požaduje, aby obsazení soudu vždy zahrnovalo osobu oprávněnou působit jako soudce podle národního práva (srov. např. anglické znění „*The court or tribunal must include a person qualified to serve as a judge in accordance with national law*“). To znamená, že Nařízení 861/2007 nepředepisuje, zda má ve věci rozhodovat samosoudce nebo senát, avšak vylučuje, aby ve věci rozhodoval pouze laik (v případech, kdy rozhoduje jen jedna osoba) nebo laici, aniž je alespoň jeden člen senátu soudcem (v případech, kdy rozhoduje senát). Z recitálu 33 Nařízení 861/2007 lze dovodit, že nemeritorní rozhodnutí (např. rozhodnutí o nákladech a výdajích, je-li o nich rozhodováno samostatně) mohou v souladu s vnitrostátními předpisy činit i soudní úředníci.

¹¹⁶ Srov. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském řízení o drobných pohledávkách ze dne 15. března 2005, KOM(2005) 87 v konečném znění, čl. 10 odst. 1.

Formu ani obsah rozhodnutí Nařízení 861/2007 nestanoví. Tyto otázky se proto řídí vnitrostátním právem (čl. 19 Nařízení 861/2007). Jsou-li splněny podmínky stanovené vnitrostátním právem, může soud vydat i rozsudek pro uznání nebo rozsudek pro zmeškání (v českém právu srov. § 153a OSŘ – rozsudek pro uznání a § 153b OSŘ – rozsudek pro zmeškání). Původní návrh nařízení počítal s vydáním rozsudku pro zmeškání v případě, kdy soud ve stanovené lhůtě neobdrží od žalovaného žalobní odpověď.¹¹⁷ Tato pro žalovaného nezvykle přísná úprava však nebyla do konečné podoby Nařízení 861/2007 převzata.

Je otázka, zda může připadat v úvahu vydat v rámci evropského řízení o drobných nárocích platební rozkaz jako formu rozhodnutí podle vnitrostátního práva, je-li v evropském řízení o drobných nárocích uplatněn peněžitý nárok. V obecné rovině takovou možnost patrně vyloučit nelze. Bude však záležet na tom, bude-li konkrétní vnitrostátní úprava rozkazního řízení slučitelná s úpravou obsaženou v Nařízení 861/2007.

V případě české právní úpravy si lze vydání platebního rozkazu v rámci evropského řízení o drobných nárocích představit jen obtížně. Platná právní úprava předpokládá, že v případě podání odporu nařídí soud jednání (§ 174 odst. 2 OSŘ). Evropské řízení o drobných nárocích však má být zásadně písemné (srov. čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007). Další překážkou může být i to, že platební rozkaz nelze vydat, má-li být doručen žalovanému do ciziny (srov. § 172, odst. 2, písm. b) OSŘ). Konečně nelze přehlédnout ani to, že lhůta k podání odporu podle českého práva je patnáctidenní (§ 172 odst. 1 OSŘ), zatímco z Nařízení 861/2007 vyplývá, že žalovanému musí být vždy poskytnuta třicetidenní lhůta k žalobní odpovědi (srov. čl. 5 odst. 3 Nařízení 861/2007), a teprve po uplynutí této třicetidenní lhůty počítá nařízení s vydáním rozhodnutí (srov. čl. 7 odst. 1 a 3 Nařízení 861/2007). Z řečeného vyplývá, že vydání platebního rozkazu podle českého práva nepřipadá v rámci evropského řízení o drobných nárocích prakticky v úvahu.

¹¹⁷ Ibid., čl. 5 odst. 2.

Rozhodnutí se stranám doručuje v souladu s čl. 13 Nařízení 861/2007 (čl. 7 odst. 2 Nařízení 861/2007) (ohledně doručování písemností srov. i kapitolu 4.3.9)

4.4.2 Náklady řízení

Nařízení 861/2007 v čl. 16 stanoví, že náklady řízení nese strana, která neměla úspěch ve věci. Soud však straně, která měla ve věci úspěch, nepřiznává náhradu nákladů v rozsahu, v němž nebyly účelně vynaložené nebo nebyly přiměřené ve vztahu k nároku.

K tomu je možno uvést, že Nařízení 861/2007 neupravuje druhy nákladů řízení, způsob jejich výpočtu, ani placení nákladů řízení (vč. případného osvobození od soudních poplatků), kteréžto otázky je třeba posoudit podle procesního práva členského státu, v němž řízení probíhá (srov. čl. 19 Nařízení 861/2007). Recitál 29 Nařízení 861/2007 nicméně počítá s tím, že mezi náklady řízení budou patřit mimo jiné náklady na právní zastoupení advokátem nebo jiným odborníkem v oboru práva a náklady na doručení a překlad písemností.

Ve vztahu k ukládání povinnosti nahradit náklady řízení obsahuje Nařízení 861/2007 pouze zmíněná dvě základní pravidla náhrady nákladů řízení. První pravidlo má spíše povahu základní zásady, již má být náhrada nákladů evropského řízení o drobných nárocích ovládána. Druhé pravidlo je pak výjimkou z této zásady. Vzhledem ke stručnosti úpravy obsažené v Nařízení 861/2007 se rozhodování o náhradě nákladů řízení patrně neobejde bez podrobnějších pravidel obsažených v národních procesních předpisech.

Nařízení 861/2007 v první řadě stanoví, že náklady řízení nese ta strana, která neměla ve věci úspěch. Jedná se o typickou zásadu, kterou je náhrada nákladů řízení ve sporném řízení v kontinentálním právním systému ovládána.

Nařízení 861/2007 jako jediné dvě výjimky z principu rozhodování o náhradě nákladů řízení podle úspěchu ve věci stanoví, že úspěšné straně soud nepřiznává náhradu nákladů řízení v rozsahu, v němž (i) nebyly náklady vynaloženy nutně, nebo (ii) nebyly přiměřené ve vztahu k nároku.

Standardu nutnosti vynaložení nákladů nelze v zásadě nic vytknout, je jistě odůvodněn požadavkem na snížení nákladů na vedení přeshraničních sporů o

drobných nárocích. Teprve soudní praxe ukáže, zda se standard nutnosti vynaložení nákladů bude prakticky významněji odlišovat od standardu potřebnosti nákladů k účelnému uplatňování nebo bránění práva, který známe z českého procesního práva (srov. § 142 odst. 1 OSŘ).

Výslovné zakotvení standardu přiměřenosti nákladů ve vztahu k nároku (tj. zejména k hodnotě nároku) má zřejmě motivovat strany, aby pokud možno nepřiměřené náklady nevynakládaly. V opačném případě podstupuje strana riziko, že jí soud náhradu nákladů přizná pouze v rozsahu přiměřeném hodnotě nároku. Pravidlo přiznání náhrady nákladů pouze v rozsahu přiměřeném nároku se zřejmě použije i tehdy, je-li pro uplatnění nároku nebo obranu vynaložení nepřiměřených nákladů nutné, což je však úprava diskutabilní. Žalobce má v takovém případě před podáním žaloby alespoň možnost volby uplatnit nárok v běžném občanském soudním řízení, kde se podobné pravidlo nemusí uplatnit (např. české procesní právo hledisko přiměřenosti náhrady nákladů ve vztahu k nároku výslovně neupravuje, nakolik k této skutečnosti může soud při rozhodování o náhradě nákladů rovněž výjimečně přihlédnout v rámci aplikace ust. § 150 OSŘ). Žalovaný však takovou možnost volby nemá.

Je rovněž sporné, zda lze jako nepřiměřený náklad ve smyslu čl. 16 Nařízení 861/2008 posoudit ten náklad řízení, jehož výše (resp. paušální náhrada za tento druh nákladu) je stanovena národním právem. Typicky půjde o určení výše náhrady nákladů na právní zastoupení.¹¹⁸ Spíše se domnívám, že nikoliv, neboť účelem příslušných národních právních předpisů je mimo jiné právě stanovení výše náhrady nákladů na právní zastoupení v takové výši, která je přiměřená danému právnímu prostředí, byť ne vždy se musí jevit jako přiměřená ve vztahu k hodnotě nároku. V České republice se aktuální judikatura nestaví kladně k názoru, že by soudy mohly (např. za použití ust. § 150 OSŘ) nepřiznat účastníku řízení právo na náhradu nákladů na právní

¹¹⁸ V České republice srov. vyhlášku Ministerstva spravedlnosti ze dne 18. prosince 2000 č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

zastoupení určenou podle příslušného právního předpisu pouze z důvodu nepřiměřenosti její výše k výši vymáhaného nároku.¹¹⁹

Sporná je otázka, zda mají být dvě výjimky z pravidla rozhodování o náhradě nákladů řízení podle úspěchu ve věci výslovně stanovené Nařízením 861/2007 považovány za taxativní, anebo zda se uplatní i další výjimky případně stanovené národním procesním právem (v českém procesním právu srov. např. ust. § 142 odst. 3 OSŘ – plná náhrada nákladů řízení při částečném úspěchu ve věci; § 143 OSŘ – náhrada nákladů řízení neúspěšnému žalovanému, § 150 OSŘ – nepřiznání náhrady nákladů řízení z důvodů hodných zvláštního zřetele).

Přikláním se k názoru, že úprava náhrady nákladů řízení obsažená v Nařízení 861/2007 by neměla být považována za vyčerpávající a být vykládána doslova, ale spíše je nutno ji považovat za úpravu základních principů, ze kterých jsou v odůvodněných případech přípustné výjimky. Takové výjimky ze základních hledisek náhrady nákladů řízení přitom při absenci podrobnější úpravy v Nařízení 861/2007 mohou být posouzeny podle národních procesních předpisů, v souladu s čl. 19 Nařízení 861/2007. Ve vztahu k českému procesnímu právu se především vyslovuji pro aplikaci ust. § 150 OSŘ i v evropském řízení o drobných nárocích. Uvedené ustanovení totiž umožňuje eliminovat případy, kdy by přiznání náhrady nákladů úspěšnému účastníkovi bylo zjevně nespravedlivé.¹²⁰

Národní procesní předpisy bude podle mého názoru přípustné a nutné použít i za situace, kdy řízení končí, aniž je vydáno meritorní rozhodnutí (srov. např. ust.

¹¹⁹ Srov. náleží Ústavního soudu I. ÚS 1056/07 ze dne 21. května 2008, cit. „Ústavní soud opakovaně ve své rozhodovací praxi zdůrazňuje, že právo na přiznání přiměřené (a právním předpisem stanovené) náhrady nákladů, které úspěšné straně v řízení vzniknou, je součástí práva na spravedlivý proces a také souvisí, pokud jde konkrétně o náklady právního zastoupení, s právem na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod [...] Odměna podle advokátního tarifu [Pozn. autora: Správně má jít o tzv. Paušální vyhlášku 484/2000 Sb.] - ve srovnání s konkrétní výší žalované částky - se sice zdá být vysoká, avšak tento tarif je stanoven právním předpisem ve vazbě na předmět příslušné právní věci.“ V daném případě byla výše vymáhaného nároku 1.008 Kč a náklady na právní zastoupení 7.854 Kč. Odlišné stanovisko k nálezu však zaujala soudkyně Ivana Janů, a náleží byl tedy přijat jen hlasy dvou soudců.

¹²⁰ Srov. náleží Ústavního soudu II. ÚS 3015/09 ze dne 7. dubna 2010, cit. „Ustanovení § 150 o. s. ř. neslouží ke zmírňování majetkových rozdílů mezi procesními stranami, ale k řešení situace, v níž je nespravedlivé, aby ten, kdo důvodně hájí svá porušená nebo ohrožená práva nebo právem chráněné zájmy, obdržel náhradu nákladů, které při této činnosti účelně vynaložil. Rozhodnutí, v souladu s nímž si ten, kdo v řízení uspěl, také ponese sám své náklady, se proto bude spravedlivým jevit především s ohledem na existenci okolností souvisejících s předprocesním stádiem sporu, s chováním účastníků v tomto stadiu, s okolnostmi uplatnění nároku apod. (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 5. listopadu 2008 sp. zn. I. ÚS 2862/07).“

§ 146, odst. 1, písm. c) a § 146 odst. 2 OSŘ – zastavení řízení, § 146 odst. 3 OSŘ – odmítnutí návrhu).

Otázkou je dále i to, zda by v zájmu předvídatelnosti nákladů řízení pro účastníky řízení (zejména ty, kteří nejsou seznámeni s právním prostředím ve státě soudu) nebylo vhodné upravit náhradu některých druhů nákladů řízení podrobněji. Konkrétně mám na mysli zejména náhradu nákladů právního zastoupení. V úvahu připadá zavedení horního limitu výše náhrady nákladů právního zastoupení (která by se jinak řídila národními právními předpisy), nejlépe samozřejmě ve vazbě na hodnotu nároku. Alternativně by bylo lze uvažovat o tom, že by výše náhrady nákladů za právní zastoupení byla stanovena přímo Nařízením 861/2007.¹²¹ Posléze uvedené řešení má však nevýhodu v tom, že zcela opomíjí odlišnou cenu právních služeb v jednotlivých členských státech. V každém případě, určitá úprava této otázky přímo v Nařízení 861/2007 by měla podle mého názoru své opodstatnění, neboť by odstranila pro neodborníky obtížné zjišťování pravidel pro náhradu nákladů právního zastoupení, zejména jedná-li se o úpravu zahraniční. Účastníkům řízení by tak pomohla učinit si i bez odborné pomoci alespoň základní představu o tom „co je v sázce“ a přizpůsobit tomu postup ve věci.

Pravidla rozhodování o náhradě nákladů řízení obsažená v čl. 16 Nařízení 861/2007 se uplatní i pro řízení o jakémkoliv opravném prostředku, který národní procesní právo případně proti rozhodnutí vzešlému z evropského řízení o drobných nárocích připouští (srov. čl. 17 odst. 2 Nařízení 861/2007). Bude-li tedy proti prvostupňovému rozhodnutí vydanému českým soudem v evropském řízení o drobných nárocích podáno odvolání, bude třeba pravidla pro náhradu nákladů řízení obsažená v Nařízení 861/2007 použít i na řízení o odvolání. Čl. 16 Nařízení bude třeba uplatnit i v řízení o dovolání, neboť i rozhodnutí o odvolání je třeba považovat za rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích ve smyslu čl. 17 odst. 1 Nařízení 861/2007. Stejný závěr platí i pro řízení o jiných mimořádných opravných prostředcích (řízení o žalobě o obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost).

¹²¹ V této souvislosti není bez zajímavosti, že Komise navrhovala úpravu, dle níž by účastník – fyzická osoba, který není zastoupen právním zástupcem a v jehož neprospěch je věc rozhodnuta, nebyl povinen hradit náklady na právní zastoupení druhého účastníka. Srov. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském řízení o drobných pohledávkách ze dne 15. března 2005, KOM(2005) 87 v konečném znění, čl. 14 odst. 2.

Z řečeného vyplývá, že aplikace pravidel pro náhradu nákladů řízení obsažená v Nařízení 861/2007 zřejmě nebude tak jednoduchá, jak si evropský zákonodárce představoval. Do jaké míry bude třeba použít národní procesní předpisy při rozhodování o náhradě nákladů evropského řízení o drobných nárocích, jakož i to, jakým způsobem budou soudy posuzovat nutnost a přiměřenost vynaložených nákladů, ukáže až soudní praxe.

Je třeba doufat, že v praxi nepřeváží důraz na zásadu jednoduchosti při rozhodování o nákladech řízení předvídanou v recitálu 7 Nařízení 861/2007 a o náhradě nákladů řízení nebude rozhodováno jen za použití nedokonalých pravidel upravených v čl. 16 Nařízení 861/2007. Podle mého názoru by takový postup v některých případech znamenal naprostou rezignaci na základní hlediska spravedlnosti při rozhodování o náhradě nákladů řízení. To nelze v žádném případě považovat za žádoucí.

4.4.3 Vykonatelnost rozhodnutí

Čl. 15 odst. 1 Nařízení 861/2007 stanoví, že rozhodnutí je vykonatelné bez ohledu na jakýkoliv možný opravný prostředek. Složení jistoty není podmínkou (nesmí být podmínkou) pro vykonatelnost rozhodnutí bez ohledu na případné opravné prostředky stanovenou Nařízením 861/2007.

Nařízením 861/2007 stanovením vykonatelnosti bez ohledu na případné opravné prostředky významně modifikuje vnitrostátní pravidla upravující okamžik nabytí vykonatelnosti rozsudku. Ve vztahu k rozsudkům na plnění zavádí Nařízení 861/2007 obligatorní předběžnou vykonatelnost těchto rozhodnutí. V českém právu je naproti tomu obligatorní předběžná vykonatelnost stanovena jen pro rozsudky odsuzující k plnění výživného nebo pracovní odměny, a navrácení dítěte (v podrobnostech srov. ust. § 162 odst. 1 OSŘ).

Obligatorní předběžnou vykonatelnost rozhodnutí je nutno zohlednit i ve výroku rozsudku na plnění. Bude třeba, aby soud určil pariční lhůtu ve vazbě na doručení rozhodnutí žalovanému, nikoliv ve vazbě na nabytí právní moci rozhodnutí (srov. § 160 odst. 4 OSŘ).

Stanovení vykonatelnosti rozhodnutí bez ohledu na případné opravné prostředky se nicméně netýká jen rozsudků na plnění (nakolik bude mít u

tohoto druhu rozsudků jistě největší praktický význam), ale i všech jiných druhů rozsudků, jejichž vydání připadá v rámci evropského řízení o drobných nárocích v úvahu (zejm. rozsudky na určení práva či právního vztahu a rozsudky zakládající, měnící nebo rušící právní vztahy).

Stanovení vykonatelnosti rozhodnutí bez ohledu na opravné prostředky a bez podmíněnosti složením jistoty má být jedním z prostředků výrazného urychlení vymáhání přeshraničních nároků (srov. recitál 25 Nařízení 861/2007). Je však otázka, zda nebudou soudy v případě takto široce pojaté předběžné vykonatelnosti rozsudků na plnění inklinovat v případě podání opravného prostředku k zastavení nebo omezení výkonu rozhodnutí podle čl. 23 Nařízení 861/2007.

Čl. 15 odst. 2 Nařízení 861/2007 stanoví, že ustanovení o zastavení nebo omezení výkonu rozhodnutí v čl. 23 Nařízení 861/2007 se uplatní i tehdy, má-li být rozhodnutí vykonáno v tom členském státě, ve kterém bylo vydáno. Zde však již jde o problematiku výkonu rozhodnutí, nikoliv vykonatelnosti rozhodnutí. Blíže k zastavení nebo omezení výkonu rozhodnutí srov. kapitolu 4.7.4.

4.5 Opravné prostředky a minimální normy pro přezkum rozhodnutí

4.5.1 Opravné prostředky

Jednou z otázek široce diskutovaných před přijetím konečné úpravy evropského řízení o drobných nárocích byla i otázka, zda má nařízení v zájmu urychlení řízení vyloučit odvolání či jiné opravné prostředky proti rozhodnutí.

Podle návrhu Komise měla být úprava opravných prostředků proti rozhodnutí vzešlému z evropského řízení o drobných nárocích v zásadě ponechána na vnitrostátních úpravách členských států.¹²² Tento přístup se prosadil v i konečné podobě Nařízení 861/2007.

Podle čl. 17 odst. 1 Nařízení 861/2007 jsou členské státy povinny informovat Komisi o tom, zda jejich procesní právo připouští proti rozhodnutí vydanému

¹²² Srov. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském řízení o drobných pohledávkách ze dne 15. března 2005, KOM(2005) 87 v konečném znění, čl. 15 odst. 1.

v rámci evropského řízení o drobných nárocích opravné prostředky, a o lhůtě, v níž musí být tyto opravné prostředky uplatněny. Čl. 25, odst. 1, písm. c) Nařízení 861/2007 navíc vyžaduje, aby členské státy informovaly Komisi i o tom, u kterého soudu mohou být opravné prostředky podány.

Česká republika takto informovala Komisi, že podle českého procesního práva je opravným prostředkem odvolání, jakož i o lhůtě k jeho uplatnění a soudu, u něž se odvolání podává.¹²³ Z recitálu 26 Nařízení 861/2007 vyplývá, že jakýkoliv odkaz na opravné prostředky má zahrnovat veškeré opravné prostředky, které jsou dostupné podle vnitrostátního práva. Opravným prostředkem ve smyslu čl. 17 odst. 1 Nařízení 861/2007 je proto patrně třeba rozumět jak opravný prostředek řádný, tak mimořádný. Některé členské státy včetně České republiky však zjevně informovaly Komisi pouze o opravných prostředcích řádných. Přitom například možnost podání dovolání podle českého práva v kontextu evropského řízení o drobných nárocích zcela vyloučit nelze, neboť hranice drobného nároku podle Nařízení 861/2007 je při současném kurzu koruny k euru cca 51.000 Kč, a česká úprava vylučuje podání dovolání v případech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč a v obchodních věcech 100.000 Kč s tím, že k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží (srov. ust. § 237, odst. 2, písm. a) OSŘ). Lze si tedy představit situaci, kdy bude v evropském řízení o drobných nárocích rozhodnuto v neobchodní věci o nároku při samé horní hranici drobného nároku podle Nařízení 861/2007 a dovolání proti rozsudku odvolacího soudu přípustné bude.

Podle čl. 17 odst. 2 Nařízení 861/2007 se čl. 16 Nařízení 861/2007 upravující náhradu nákladů řízení použije pro jakýkoliv opravný prostředek, tj. lépe řečeno pro řízení o jakémkoliv opravném prostředku (blíže k rozhodování o náhradě nákladů řízení podle čl. 16 Nařízení 861/2007 srov. kapitolu 4.4.2).

Zásadní je otázka, zda je čl. 16 Nařízení 861/2007 jediným ustanovením Nařízení 861/2007, které se použije i na řízení o opravných prostředcích. Argument *a contrario* čl. 17 odst. 2 Nařízení 861/2007 pro takový závěr svědčí

¹²³ Srov. konsolidovaná verze sdělení členských států na stránkách Evropského soudního atlasu ve věcech občanských: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_cs_861.pdf.

a tento závěr je některými autory zastáván.¹²⁴ Jiní autoři však s tímto závěrem polemizují a připouštějí analogickou aplikaci čl. 4 a násl. Nařízení 861/2007 i na řízení o opravných prostředcích s odůvodněním, že je zapotřebí zvažovat, zda není vnitrostátní úprava v rozporu s účelem nařízení, tedy především se snahou o co nejmenší nákladnost a časovou náročnost evropského řízení o drobných nárocích.¹²⁵

Osobně zastávám stanovisko, že je třeba připustit přiměřené (nikoliv však analogické) použití čl. 4 až 14 Nařízení 861/2007 i na řízení o opravných prostředcích podle vnitrostátních právních předpisů. Důvodem není ani tak požadavek zajistit rychlost řízení a snížení nákladů na něj, když tato příležitost byla do značné míry připuštěním opravných prostředků podle vnitrostátního práva promarněna, jako spíše požadavek zajistit základní integritu řízení a předejít zcela nedůvodnému až absurdnímu uplatňování rozdílných principů v jednotlivých stupních řízení. Za přiměřené z tohoto hlediska může být podle mého názoru považováno zejména uplatnění zásady písemnosti řízení (čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007), připuštění některých typů důkazních prostředků a způsobů dokazování (čl. 9 Nařízení 861/2007) a zákaz, aby soud ukládal stranám povinnost provést právní posouzení nároku (čl. 12 odst. 1 Nařízení 861/2007). Bylo by např. zcela nelogické, aby některé druhy důkazních prostředků byly v řízení v prvním stupni připuštěny, zatímco v řízení o opravném prostředku nikoliv (pokud tedy vůbec podle vnitrostátního práva připadá v takovém řízení provádění dokazování v úvahu). V případě českého procesního práva by však uvedený závěr znamenal především modifikaci pravidel pro nařízení ústního jednání k projednání odvolání (srov. ust. § 214 OSŘ).

Je zřejmé, že otázka míry uplatnění ustanovení Nařízení 861/2007 upravujících řízení v prvním stupni i v řízeních o opravných prostředcích, která se v zásadě řídí vnitrostátními právními předpisy, je velmi sporná. Bude jistě zajímavé sledovat, jak se s touto otázkou vypořádá soudní praxe.

¹²⁴ Freitag, R., Leibe, S., Erleichterung der grenzüberschreitenden Forderungsbeitreibung in Europa: Das europäische Verfahren für geringfügige Forderungen, Betriebs-Berater, 1/2008, str. 5

¹²⁵ David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol., op. cit., str. 1955. Autoři výslovně připouštějí analogické použití čl. 9 Nařízení 861/2007 i v odvolacím řízení.

4.5.2 Minimální normy pro přezkum rozhodnutí

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, Nařízení 861/2007 ponechává úpravu opravných prostředků v zásadě na vnitrostátním právu. Výjimkou jsou minimální normy pro přezkum rozhodnutí stanovené v čl. 18 Nařízení 861/2007.

Podle čl. 18 odst. 1 má žalovaný právo požádat o přezkum rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích u příslušného soudu členského státu, v němž bylo rozhodnutí vydáno, a to z některého z následujících dvou důvodů:

- (i) žalobní formulář nebo předvolání k ústnímu jednání byly doručeny způsobem bez dokladu o přijetí žalovaným osobně podle čl. 14 Nařízení 805/2004 a doručení nebylo uskutečněno dostatečně včas, aby mohl žalovaný připravit svou obranu, a to bez jakéhokoliv zavinění z jeho strany; nebo
- (ii) žalovaný nemohl popřít nárok z důvodu vyšší moci nebo mimořádných okolností, které nezavinil,

v obou případech za předpokladu, že jedná neprodleně.

Prvý přezkumný důvod míří na situace, kdy je doručení žalobního formuláře nebo předvolání na jednání provedeno bez dokladu o přijetí žalovaným některým ze způsobů stanoveným ve čl. 14 Nařízení 805/2004 (např. doručení na adresu dlužníka osobě žijící ve stejné domácnosti jako dlužník) s tím, že žalovaný měl bez svého zavinění možnost se s žalobním formulářem resp. předvoláním na jednání fakticky seznámit příliš pozdě na to, aby mohl řádně připravit svou obranu. Nejde tu tedy doslova o nedoručení dostatečně včas, ale o faktickou nemožnost žalovaného dostatečně včas se s žalobním formulářem resp. předvoláním na jednání seznámit, a tudíž řádně připravit svou obranu. K tomu srov. i čl. 5 odst. 3 Nařízení 861/2007, z něhož vyplývá, že třicetidenní lhůta k podání žalobní odpovědi běží od doručení žalobního formuláře, a v tomto smyslu je tedy žalobní formulář vždy doručen dostatečně včas. Podobně při doručování předvolání na jednání je třeba termín jednání stanovit tak, aby mezi doručením předvolání a termínem jednání existoval přiměřený časový úsek.

Druhý přezkumný důvod se uplatní za situace, kde žalovaný objektivně nemohl nárok popřít (např. doručit soudu ve stanovené lhůtě žalobní odpověď, účastnit se ústního jednání apod.), neboť mu v tom bránila určitá nepředvídatelná překážka nezávislá na jeho vůli nebo jiné mimořádné okolnosti, které nezavinil.

Podmínkou úspěšného uplatnění obou přezkumných důvodů je, že žalovaný jedná neprodleně. To znamená, že žalovaný by měl o přezkum prvostupňového rozhodnutí požádat bez zbytečného odkladu po té, co měl přiměřený čas na přípravu své obrany v případě prvního přezkumného důvodu, resp. po té, co odpadla překážka nebo jiné mimořádné okolnosti bránící popření nároku v případě druhého přezkumného důvodu.

Pokud soud rozhodne, že uplatnění některého z minimálních přezkumných důvodů je důvodné, je rozhodnutí vydané v evropském řízení o drobných nárocích od počátku neplatné. V opačném případě zůstává rozhodnutí v platnosti (čl. 18 odst. 2 Nařízení 861/2007). I zde je podobně jako u čl. 20 odst. 3 Nařízení 1896/2006 možno poukázat na nevhodnost terminologie, hovoří-li se zda o neplatnosti rozhodnutí. Minimálně z hlediska české procesní terminologie by bylo vhodnější hovořit o neúčinnosti rozhodnutí, příp. o tom, že rozhodnutí se ruší. Neshledá-li soud důvodnost přezkumných důvodů podle čl. 18 odst. 1 Nařízení 861/2007, neznamená to nutně, že prvostupňové rozhodnutí nemůže být zrušeno nebo změněno z jiných důvodů, které vnitrostátní právo v rámci řízení o opravných prostředcích připouští uplatnit (srov. čl. 17 odst. 1 a čl. 19 Nařízení 861/2007). Prvý odstavec čl. 18, odst. 2 Nařízení 861/2007 o ponechání rozhodnutí v platnosti proto nelze vykládat doslovně.

Vzhledem k tomu, že v českém procesním právu nebyla dosud provedena žádná adaptace Nařízení 861/2007, lze mít za to, že minimální přezkumné důvody podle čl. 18 Nařízení 861/2007 budou v českém procesním právu uplatňovány v rámci odvolání žalovaného proti prvostupňovému rozhodnutí. Protože se jedná o obligatorní minimální přezkumné důvody, nelze při jejich vznesení žalovaným uplatnit ta ustanovení českého procesního práva upravující odvolání, která nejsou s čl. 18 Nařízení 861/2007 slučitelná. Půjde zejména o ust. § 202 odst. 2 OSŘ, které nepřipouští odvolání proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000 Kč (k

vhodnosti adaptace Nařízení 861/2007 v českém procesním právu srov. kapitulu 4.6).

4.6 Vztah nařízení k národním procesním předpisům, adaptace nařízení v českém právu

Vztah Nařízení 861/2007 k vnitrostátním procesním předpisům upravuje čl. 19 Nařízení 861/2007. Dle tohoto ustanovení se evropské řízení o drobných nárocích řídí procesním právem členského státu, v němž řízení probíhá, nestanoví-li Nařízení 861/2007 jinak.

Zde si lze povšimnout rozdílu oproti čl. 26 Nařízení 1896/2006, který stanoví, že veškeré procesní otázky, jež nejsou konkrétně upraveny Nařízením 1896/2006, se řídí vnitrostátním právem. Zatímco formulace použitá v Nařízením 1896/2006 odpovídá subsidiárnímu (podpůrnému) použití národních procesních předpisů všude tam, kde konkrétní otázku neupravuje Nařízením 1896/2006, v případě Nařízení 861/2007 je volena formulace, ze které vyplývá, že evropské řízení o drobných nárocích se zásadně řídí právem vnitrostátním, až na výjimky stanovené Nařízením 861/2007. Tento rozdíl není náhodný, uvážíme-li, že úprava evropského řízení o drobných nárocích obsažená v Nařízením 861/2007 je nesrovnatelně méně komplexní oproti úpravě řízení o vydání evropského platebního rozkazu obsažené v Nařízením 1896/2006.

Zamyslíme-li se nad tím, které aspekty evropského řízení o drobných nárocích jsou Nařízením 861/2007 upraveny, musíme konstatovat následující. Pokud jde o nalézací řízení, upravuje Nařízením 861/2007 pouze minimum otázek, a to ještě v zásadě pouze pro řízení v prvním stupni. Nařízením 861/2007 je upravena forma a obsah žalobního návrhu a žalobní odpovědi, zakotvena zásada písemnosti řízení, upravena přípustnost některých důkazních prostředků a způsobů dokazování, pořádkové lhůty k vydání rozhodnutí nebo učinění jiných procesních úkonů, zásady náhrady nákladů řízení, stanovena vykonatelnost rozhodnutí bez ohledu na případné opravné prostředky, minimální normy pro přezkum rozhodnutí, a dále upraveno několik dalších otázek, které nelze z hlediska sjednocení procesních předpisů považovat za zásadní.

Ve vztahu k vykonávacímu řízení zakotvuje Nařízení 861/2007 automatické uznání a vykonatelnost rozhodnutí ve všech členských státech a upravuje některé otázky s tím bezprostředně související.

S ohledem na uvedené lze konstatovat, že Nařízení 861/2007 přináší jen minimální sjednocení pravidel upravujících evropské řízení o drobných nárocích. Okruh otázek, které se budou řídit vnitrostátními procesními předpisy, je značný. Z pohledu míry unifikace pravidel evropského řízení o drobných nárocích je proto Nařízení 861/2007 spíše zklamáním. Někteří autoři v této souvislosti poukazují na to, že o jednotném evropském řízení lze hovořit jen stěží.¹²⁶

Bude-li evropské řízení o drobných nárocích probíhat před českým soudem, uplatní se na všechny otázky neupravené Nařízením 861/2007 a případně jinými relevantními právními předpisy Evropské unie (Nařízení Brusel I, Nařízení 1393/2007 apod.) české procesní právo, zejména tedy zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Český zákonodárce dosud na Nařízení 861/2007 nijak nereagoval a žádnou adaptaci vnitrostátních procesních předpisů neprovedl. Je samozřejmě otázka, zda je taková adaptace nutná. Při pohledu na adaptaci provedenou například německým zákonodárcem¹²⁷ nebo slovenským zákonodárcem¹²⁸ se zdá, že adaptace českého vnitrostátního práva nezbytně nutná není. Obě úpravy (zvláště ta slovenská) upravují převážně otázky, jejichž způsob řešení by tak jako tak vyplýval z Nařízení 861/2007. Například slovenská úprava spočívá pouze ve výslovném zakotvení zásadního upuštění od ústního jednání, což je pravidlo Nařízením 861/2007 výslovně upravené (srov. čl. 5 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Prozatím nelze tedy jednoznačně říci, že by český zákonodárce udělal velkou chybu, když řešení případných problémů spojených s aplikací Nařízení 861/2007 v českém prostředí ponechal na soudní praxi. Teprve až bude možné

¹²⁶ *Jahn, I.*, op. cit., str. 2894.

¹²⁷ Srov. §§ 1097 až 1109 německého Občanského soudního řádu (Zivilprozessordnung - ZPO). Úprava byla přijata s účinností od 1. ledna 2009.

¹²⁸ Srov. § 115 odst. 1 zákona č. 99/1963 Zb., Občianskeho súdneho poriadku. Úprava byla přijata s účinností od 15. října 2008.

s odstupem času takové problémy vznikající v praxi identifikovat, bude vhodné určitou adaptaci Nařízení 861/2007 v českém právu případně provést.

V této souvislosti si troufám odhadovat, že těžkosti a nejednotnost praxe mohou nastat zejména při určování hodnoty nepeněžitého nároku, neboť Nařízení 861/2007 ani OSŘ v tomto směru žádná pravidla nestanoví. V českém procesním právu totiž není hodnota nepeněžitého nároku zásadně relevantní, a není proto zjišťována.¹²⁹

Dále bych považoval za vhodné v OSŘ výslovně stanovit, že v případě uplatnění minimálních přezkumných důvodů podle čl. 18 Nařízení 861/2007 se neuplatní ust. § 202 odst. 2 OSŘ, které není s uvedeným ustanovením Nařízení 861/2007 slučitelné. Nakolik tento závěr jednoznačně vyplývá z Nařízení 861/2007, souvislost nemusí být zcela zřejmá, a výslovná úprava v OSŘ by proto byla prospěšná.

Vhodné výslovně upravit v OSŘ by dále bylo i uplatnění čl. 4 až 14 Nařízení 861/2007 v řízení o opravných prostředcích, přijmeme-li závěr (nikoliv nesporný), že určitá míra uplatnění těchto ustanovení i v řízení o opravných prostředcích je nutná (k tomu blíže srov. kapitolu 4.5.1).

4.7 Uznání a výkon rozhodnutí v jiných členských státech EU

Ustanovení Nařízení 861/2007 o uznání a výkonu rozhodnutí v jiném členském státě (Kapitola III Nařízení 861/2007) lze nepochybně použít na meritorní rozhodnutí vydaná v rámci evropského řízení o drobných nárocích. Z recitálu 33 Nařízení 861/2007 dále vyplývá, že tato ustanovení je nutno použít také na rozhodnutí o nákladech a výdajích vydaná soudními úředníky na základě rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích. Evropský zákonodárce měl tedy zřejmě na mysli případy, kdy je o nákladech a výdajích rozhodováno samostatně (ať už soudci, nebo i jiným k tomu oprávněným personálem soudu).

¹²⁹ Výjimkou mohou být některé případy určení paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení podle vyhlášky 484/2000 Sb.

4.7.1 Uznání a výkon rozhodnutí

Nařízení 861/2007 stanoví, že rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích v jednom členském státě se uzná a vykoná v jiném členském státě, aniž je nutné prohlášení o vykonatelnosti a bez možnosti napadnout jeho uznání (čl. 20 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Uznání a výkon rozhodnutí vydaného v jednom členském státě v ostatních členských státech bez nutnosti provádět řízení o *exequatur* není v evropském právu prvek nový. Podobný princip upravuje již Nařízení 805/2004 a Nařízení 1896/2006. Obě zmíněná nařízení však upravují automatické uznání a výkon ve vztahu k nesporným nárokům. V případě Nařízení 861/2007 se však princip automatického uznání a výkonu rozhodnutí uplatní vůči všem rozhodnutím vydaným v rámci evropského řízení o drobných nárocích, bez ohledu na to, zda půjde o rozhodnutí o nesporném nároku (např. rozsudek pro uznání, srov. § 3 odst. 1 Nařízení 805/2004) či nikoliv. Nařízení 861/2007 proto přináší určitý posun vpřed i pokud jde o zjednodušení uznání a výkonu rozhodnutí o sporných nárocích. V této souvislosti není bez zajímavosti, že k tomuto výraznému posunu dochází v evropském řízení o drobných nárocích bez toho, aniž by došlo k výraznějšímu sjednocení pravidel tohoto řízení.

Nemožnost napadnout uznání rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích znamená, že uznání nemůže být odepřeno ani z důvodu případného rozporu s veřejným pořádkem členského státu, kde má být rozhodnutí uznáno. Zde lze odkázat na to, co bylo k problematice nemožnosti uplatnění výhrady veřejného pořádku řečeno v souvislosti s uznáním evropského platebního rozkazu (blíže viz kapitolu 3.7).

Kterákoliv ze stran má možnost požádat, aby jí soud vydal osvědčení o rozhodnutí vydaném v rámci evropského řízení o drobných nárocích. Toto osvědčení se vydává na vzorovém formuláři D, který tvoří přílohu IV Nařízení 861/2007. Za vydání osvědčení nesmí být účtovány žádné poplatky (srov. čl. 20 odst. 2 Nařízení 861/2007).

Vydání osvědčení o rozhodnutí vydaném v rámci evropského řízení o drobných nárocích je potřebné z toho důvodu, že forma rozhodnutí (vzorový formulář) ani jeho obsah nejsou Nařízením 861/2007 stanoveny, a řídí se proto vnitrostátním

právem. Osvědčení dokládá, že rozhodnutí bylo vydáno v rámci evropského řízení o drobných nárocích. Kromě identifikace soudu, stran a rozhodnutí, k němuž se osvědčení vydává, obsahuje osvědčení i informaci o obsahu rozhodnutí (jeho výroku). Vydává-li rozhodnutí odvolací soud anebo v případě přezkumu rozhodnutí musí být v osvědčení uvedena i informace, jaké dřívější rozhodnutí a k němu vydané osvědčení je rozhodnutím případně nahrazeno.

4.7.2 Vykonávací řízení

Vykonávací řízení se zásadně řídí právem členského státu výkonu, s výjimkami stanovenými v čl. 21 Nařízení 861/2007.

Nařízení 861/2007 stanoví zásadu, že rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích se vykonává za stejných podmínek, jako rozhodnutí vydané v členském státě výkonu (čl. 21 odst. 1 Nařízení 861/2007).

Nařízení 861/2007 dále stanoví, jaké dokumenty je povinna předložit strana, která o výkon rozhodnutí v jiném členském státě žádá. Jedná se o následující dokumenty:

- (i) kopii rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro ověření jeho pravosti; a
- (ii) kopii osvědčení uvedeného v čl. 20 odst. 2 Nařízení 861/2007 a v případě potřeby i jeho překlad do úředního jazyka členského státu výkonu, případně do jazyka, který členský stát výkonu označil za přijatelný.¹³⁰ Překlad obsahu osvědčení (formuláře D) musí být vyhotoven osobou k tomu oprávněnou v jednom z členských států (v podrobnostech srov. čl. 21 odst. 2 Nařízení 861/2007).

Nařízení 861/2007 výslovně nestanoví vynětí rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích a osvědčení vydaného podle čl. 20 odst. 2 Nařízení 861/2007 z požadavku legalizace. Obdobně jako u evropského platebního rozkazu a prohlášení o jeho vykonatelnosti se domnívám, že vyšší ověření nebo apostilace rozhodnutí a osvědčení by v členském státě výkonu nemělo být požadováno, neboť takový požadavek by byl v rozporu s cílem

¹³⁰ Česká republika označila za přípustné jazyky i slovenštinu a angličtinu. Viz stránky Soudního atlasu ve věcech občanských: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_cs_861.pdf.

zjednodušit, zlevnit a zrychlit přeshraniční vymáhání drobných nároků a zjednodušit uznání a výkon rozhodnutí vydaných v rámci evropského řízení o drobných nárocích v jiném členském státě (srov. recitál 8 a čl. 1 Nařízení 861/2007). Podobně jako u evropského platebního rozkazu by požadavek legalizace příslušných dokumentů zakládal neodůvodněný rozdíl oproti uznání a výkonu rozhodnutí v režimu Nařízení Brusel I (blíže srov. i argumentaci v kapitole 3.9).

Nařízení 861/2007 zakazuje, aby bylo po straně žádající o výkon rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích v jiném členském státě požadováno, aby tato strana měla pověřeného zástupce nebo poštovní adresu v členském státě výkonu, „kromě orgánů příslušných pro vykonávací řízení“ (čl. 21 odst. 3 Nařízení 861/2007 a obdobně recitál 32 Nařízení 861/2007). Česká verze čl. 21 odst. 3 Nařízení 861/2003, pokud jde o výraz uvedený v předchozí větě v uvozovkách, je poněkud nejasná. Při pohledu na anglickou verzi a zejména pak německou verzi stejného ustanovení se zdá, že úmyslem patrně bylo připustit, aby vnitrostátní právo mohlo po účastníku navrhujícímu výkon rozhodnutí požadovat, aby tento měl doručnou adresu u orgánu, který je podle vnitrostátního práva pro vykonávací řízení příslušný (např. soudní exekutor).

Nařízení 861/2007 dále zakazuje i to, aby od strany, která v jednom členském státě žádá o výkon rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích, bylo požadováno složení jistoty, kauce či vkladu z toho důvodu, že tato strana je cizím státním příslušníkem nebo že nemá bydliště ani nepobývá v členském státě výkonu (čl. 21 odst. 4 Nařízení 861/2007).

Jak již bylo objasněno v kapitole 3.9, zákaz ukládání povinnosti složit jistotu v soudním řízení z důvodu státní příslušnosti navrhovatele v případě, kdy je navrhovatel příslušníkem jiného členského státu EU, vyplývá z primárního práva EU a související judikatury ESD. Zákaz vyžadovat složení jistoty podle čl. 21 odst. 4 Nařízení 861/2007 je však širší, neboť se uplatní bez ohledu na státní příslušnost navrhovatele.

Není samozřejmě vyloučeno, aby bylo rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích uznáno a vykonáno i v jiném než členském státě.

Uznání a výkon se v takovém případě nebude řídit ustanoveními Nařízení 861/2007, ale předpisy mezinárodního práva soukromého a procesního státu, v němž bude o uznání a výkon rozhodnutí žádáno.

4.7.3 Zamítnutí výkonu rozhodnutí

Na návrh povinného je soud v členském státě výkonu povinen výkon rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích zamítnout, jestliže je toto rozhodnutí neslučitelné s dřívějším rozhodnutím vydaným dříve v kterémkoliv členském státě nebo ve třetí zemi, pokud jsou splněny kumulativně následující podmínky:

- (i) dřívější rozhodnutí se týkalo téže věci mezi stejnými stranami;
- (ii) dřívější rozhodnutí bylo vydáno v členském státě výkonu nebo splňuje podmínky nezbytné pro jeho uznání v členském státě výkonu; a
- (iii) proti neslučitelnosti nebyla a nemohla být při soudním řízení v členském státě, v němž bylo rozhodnutí v rámci evropského řízení o drobných nárocích vydáno, vznesena námitka.

(čl. 22 odst. 1 Nařízení 861/2007)

Z uvedeného vyplývá, že pokud povinný vznese námitku neslučitelnosti vykonatelného rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích s dřívějším rozhodnutím, které nebylo vydáno v členském státě výkonu, soud rozhodující o nařízení výkonu bude jako předběžnou otázku posuzovat vyhlídky na uznání tohoto dřívějšího rozhodnutí v členském státě výkonu, neexistuje-li již o uznání dřívějšího rozhodnutí v členském státě výkonu rozhodnutí, kterým by byl soud vázán.

Není samozřejmě vyloučeno, aby soud v souladu s vnitrostátním právem zamítl návrh na nařízení výkonu rozhodnutí i z jiných důvodů, za předpokladu, že tyto důvody neodporují smyslu a účelu čl. 20 až 23 Nařízení 861/2007. Soud tak nepochybně může v souladu s vnitrostátním právem zamítnout návrh na nařízení výkonu rozhodnutí například tehdy, pokud povinný před podáním návrhu na výkon rozhodnutí splnil vše, co podle exekučního titulu splnit měl.

Nařízení 861/2007 dále výslovně stanoví, že rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích nesmí být v členském státě výkonu přezkoumáváno ve věci samé (*au fond*) (čl. 22 odst. 2 Nařízení 861/2007).

4.7.4 Zastavení a omezení výkonu rozhodnutí

Nařízení 861/2007 stanoví v čl. 23 důsledky pro vykonávací řízení v případě, že strana napadne rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích, anebo možnost takového napadení trvá, jakož i v případě, kdy strana žádá o přezkum rozhodnutí podle čl. 18 Nařízení 861/2007. Ve všech uvedených případech může soud na návrh povinného rozhodnout o:

- (i) omezení vykonávacího řízení na ochranná opatření;
- (ii) podmínění výkonu složením jistoty, kterou soud určí; nebo
- (iii) za výjimečných okolností o zastavení vykonávacího řízení.

Bude vždy na úvaze soudu v členském státě výkonu, zda návrhu povinného v konkrétním případě vyhoví a výkon rozhodnutí vydaného v rámci evropského řízení o drobných nárocích omezí, podmíní jej složením jistoty, nebo výjimečně i zastaví.

Soud by měl při posuzování návrhu povinného vzít vždy v úvahu, jaká skutečná či potenciální újma je s tím kterým postupem pro oprávněného na straně jedné a povinného na straně druhé spojena.

Bude-li návrh povinného na postup podle čl. 23 Nařízení 861/2007 odůvodněn podáním návrhu na přezkum exekučního titulu podle čl. 18 Nařízení 861/2007, měl by soud vzít v úvahu i vyhlídky na úspěch návrhu povinného na tento přezkum. S ohledem na specifickou důvodů pro přezkum rozhodnutí podle čl. 18 Nařízení 861/2007 by takové zběžné posouzení vyhlídek na úspěch nemělo ve většině případů činit soudu zásadní potíže.

Ve složitější situaci bude soud v případě, kdy je návrh povinného na zastavení nebo omezení výkonu odůvodněn uplatněním oprávněného prostředku (nebo možností jeho uplatnění) podle vnitrostátního práva soudu, u nějž probíhá nalézací řízení. Posouzení vyhlídek na úspěch na odstranění exekučního titulu nemusí být v takovém případě pro soud státu výkonu proveditelné, neboť se

v mnoha případech může jednat o složitější skutkové či právní otázky (pro soud státu výkonu často řídící se cizím právem). Soudu státu výkonu navíc zpravidla nebudou známy podmínky přípustnosti opravných prostředků upravené zahraničním procesním právem. Soudu státu výkonu proto začasté nezbude, než se v těchto případech při rozhodování o omezení nebo zastavení výkonu rozhodnutí zaměřit pouze na posouzení újmy, která by neprodleným výkonem rozhodnutí vznikla povinnému a újmy, která by vznikla při omezení nebo zastavení výkonu rozhodnutí oprávněnému.

Při rozhodování o omezení nebo zastavení výkonu rozhodnutí podle čl. 23 Nařízení 861/2007 by konečně měl soud vždy vzít v úvahu, že předběžná vykonatelnost rozhodnutí na plnění je pravidlem stanoveným v čl. 15 odst. 1 Nařízení 861/2007. Účelem tohoto pravidla je zrychlení vymáhání drobných nároků (srov. recitál 25 Nařízení 861/2007). Soudy by proto měly rozhodovat o omezení nebo dokonce zastavení výkonu rozhodnutí podle čl. 23 Nařízení 861/2007 jen ve výjimečných případech, jsou-li pro takový postup pádné důvody. V opačném případě by byl účel čl. 15 Nařízení 861/2007 zmařen.

Podmíní-li v souladu s čl. 23 Nařízení 861/2007 soud na návrh povinného výkon složením jistoty, není takový postup v rozporu s principem nediskriminace (srov. čl. 18 TFEU) ani čl. 21 odst. 4 Nařízení 861/2007, neboť složení jistoty není v tomto případě požadováno z důvodu státní příslušnosti nebo místa bydliště či pobytu oprávněného.

Umožňuje-li Nařízení 861/2007 v případech uvedených v čl. 23 výkon rozhodnutí zastavit, lze nepochybně v těchto případech rozhodnout případně i jen o odložení výkonu rozhodnutí (*arg. a maiore ad minus*). V českém procesním právu je zastavení výkonu rozhodnutí upraveno v ust. § 268 a 269 OSŘ. K omezení výkonu srov. ust. § 266 odst. 2 OSŘ, jehož použití připadá v úvahu tehdy, dospěje-li soud k závěru, že exekuční titul bude pravděpodobně v důsledku podaného opravného prostředku (čl. 17 odst. 1 Nařízení 861/2007) nebo návrhu na přezkum (čl. 18 Nařízení 861/2007) odstraněn.

4.8 Řízení o drobných nárocích v platném českém právu

Platná právní úprava v České republice zvláštní řízení o drobných nárocích neupravuje. Výše hodnoty uplatněného nároku proto v zásadě nemá na průběh řízení vliv, s výjimkami uvedenými níže.

Podle ust. § 202 odst. 2 OSŘ není odvolání přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží. To však neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání. Vyloučením odvolání v těchto případech je automaticky vyloučeno i dovolání, neboť to je přípustné jen proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (srov. § 236 odst. 1 OSŘ).

Podle ust. § 237, odst. 2, písm. a) OSŘ není dovolání přípustné ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50.000 Kč a v obchodních věcech 100.000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Na přípustnost žaloby o obnovu řízení ani žaloby pro zmatečnost (srov. §§ 228 až 231 OSŘ) nemá výše hodnoty přisouzeného plnění žádný vliv.

S ohledem na uvedené lze tedy hovořit o tom, že české právo stanoví základní hranici drobného nároku na 10.000 Kč (bez příslušenství). Hranice je relevantní pouze pro peněžité nároky. Rozhodná je v českém právu výše plnění, o němž bylo rozhodnuto rozsudkem, nikoliv výše požadovaného plnění.¹³¹ V evropském řízení o drobných nárocích je naproti tomu hranice drobného nároku při současném kurzu stanovena na cca 51.000 Kč (bez příslušenství), tj. více než pětkrát výše než v českém právu. Hranice je relevantní pro nároky peněžité i nepeněžité a posuzuje se ve vztahu k hodnotě uplatněného nároku, nikoliv ve vztahu k výši nároku, o němž bylo rozhodnuto rozsudkem.

V českém právu má nepřekročení hranice drobného nároku vliv v zásadě pouze na přípustnost odvolání a případně dovolání.¹³² Nařízení 861/2007 naproti tomu možnost uplatnění opravných prostředků v zásadě neupravuje (s výjimkou

¹³¹ Je zřejmé, že tyto částky budou ve sporném řízení zpravidla splývat, neboť soud je zásadně vázán návrhem žalovaného a je povinen rozhodnout o celém uplatněném nároku.

¹³² Ve sporech mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti z dalších obchodních závazkových vztahů, včetně sporů o náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení v obchodních věcech je výše částky požadované žalobcem relevantní i pro určení věcné příslušnosti soudů. Srov. ust. § 9, odst. 3, písm. r) (6) OSŘ.

minimálních norem pro přezkum rozhodnutí), a tuto otázku ponechává na vnitrostátních právních předpisech. Evropská úprava však spojuje s drobným nárokem jiné procesní důsledky. Jde především o zjednodušení a zrychlení evropského řízení o drobných nárocích, kterého má být dosaženo mimo jiné použitím vzorových formulářů, písemností řízení, připuštěním některých důkazních prostředků a způsobů dokazování a stanovením pořádkových lhůt pro vydání rozhodnutí. České procesní právo takové důsledky ve vztahu k drobným nárokům neupravuje, a to přesto, že hranice drobného nároku je v českém právu oproti evropské úpravě výrazně nižší.

Evropskou úpravou se zjevně inspiroval například slovenský zákonodárce. Zákonem č. 384/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok, byl s účinností od 15. října 2008 novelizován slovenský Občanský soudní řád. Novela mimo jiné přináší i novou úpravu drobných sporů.¹³³ Hranice drobného sporu je stanovena na 500 EUR, tj. výrazně níže než v Nařízení 861/2007. V drobných sporech je upuštěno od ústního jednání a při rozhodování o náhradě nákladů řízení je zohledňováno i hledisko přiměřenosti nákladů. Inspirace Nařízením 861/2007 je dále zřejmá i z vyloučení některých věcí z drobných sporů, když se okruh vyloučených věcí téměř shoduje s čl. 2 odst. 2 Nařízení 861/2007.

Pokud se evropské řízení o drobných nárocích v praxi osvědčí, mohlo by inspirovat českého zákonodárce k tomu, aby řízení o drobných nárocích blíže upravil i v českém procesním právu. S případným přejímáním prvků evropského řízení o drobných nárocích do vnitrostátní úpravy je podle mého názoru nicméně prozatím vhodné vyčkat. Nařízení 861/2007 totiž oproti české právní úpravě v případě drobných nároků výrazně slevuje ze záruk spravedlivého procesu, ústnosti, přiměřenosti a kontradiktorního charakteru řízení. Je třeba vyčkat na praktické zkušenosti s uplatňováním Nařízení 861/2007 a pečlivě vyhodnotit, do jaké míry převáží případné výhody tohoto přístupu (zjednodušení řízení, rychlost a snížení nákladů na vedení přeshraničních sporů) nad možnými nevýhodami plynoucími z podstatné modifikace míry uplatnění některých tradičních základních principů ovládajících civilní proces.

¹³³ V podrobnostech srov. zejména ust. § 29 odst. 6, § 115a odst. 2, § 150 odst. 2 a § 200ea zákona č. 99/1963 Zb., Občianskeho súdneho poriadku.

5 Závěr

Primárním cílem této práce bylo podat rozbor a zhodnocení právní úpravy řízení o evropském platebním rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích, tedy především rozbor úpravy obsažené v Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007. V rámci tohoto rozboru jsem se pokusil i o nastínění základních návazností obou evropských úprav na české civilní procesní právo, jakož i o srovnání s odpovídající českou úpravou.

Cílem práce dále bylo i zasadit pojednání o evropském platebním rozkazu a evropském řízení o drobných nárocích do kontextu sbližování civilních procesních předpisů členských států Evropské unie a naznačení možných dalších perspektiv vývoje v této oblasti.

Pro vlastní podrobný rozbor právní úpravy evropského platebního rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích a s ním související dílčí závěry odkazují čtenáře na kapitoly 3 a 4 této práce. Na tomto místě shrnuji pouze ty poznatky a závěry, které považuji pro zkoumanou problematiku za nejpodstatnější.

5.1 Obecně k Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007

Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007 byla přijata na základě čl. 65 Smlouvy o založení Evropského společenství, který zakládal pravomoc ES/EU přijímat opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských a obchodních věcech pro (mimo jiné) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení a v případě potřeby i podporou slučitelnosti úprav občanskoprávního řízení v členských státech.

Nařízení přinesla významný posun ve sbližování civilních procesních předpisů členských států Evropské unie, neboť poprvé na evropské úrovni upravila relativně samostatné řízení o evropském platebním rozkazu a evropské řízení o drobných nárocích jako alternativu k nástrojům, které nabízejí vnitrostátní právní předpisy členských států. Sbližování civilních procesních předpisů členských států tak postoupilo od sjednocení pravidel pro soudní příslušnost a uznávání a výkon soudních rozhodnutí ke sjednocování pravidel úprav občanskoprávního řízení, i když prozatím jen u přeshraničních sporů. Tento přínos nelze oběma nařízením upřít.

Oběma nařízením je společné to, že podmínkou jejich působnosti je existence tzv. přeshraničního prvku v řízení. Přes snahu Evropské Komise se nepodařilo prosadit, aby se nařízení uplatnila i na čistě vnitrostátní vztahy. Evropská úprava rozkazního řízení a evropského řízení o drobných nárocích tedy konkuruje odpovídajícím národním právním úpravám jen v případě tzv. přeshraničních sporů.

Nařízení neobsahují komplexní úpravu otázek souvisejících s řízením o evropském platebním rozkazu resp. evropským řízením o drobných nárocích. Obě řízení se v otázkách neupravených příslušným nařízením řídí vnitrostátním právem. V tomto kontextu budou v praxi nepochybně vznikat v řadě případů výkladové potíže, zda lze otázku výslovně nařízením neupravenou řešit výkladem ustanovení obsažených v nařízeních, anebo zda je třeba ji řešit podle vnitrostátních procesních předpisů (které však namnoze rovněž nemusí spornou otázku výslovně upravovat). V této souvislosti je možno konstatovat, že úprava obsažená v obou nařízeních je poměrně stručná a v některých případech by byla vhodná podrobnější úprava na úrovni nařízení.

5.2 Závěry k Nařízením 1896/2006

Z rozboru úpravy obsažené v Nařízením 1896/2006 a jejího srovnání s úpravou rozkazního řízení v českém právu vplynuly zejména následující závěry:

- (i) Úpravu evropského platebního rozkazu lze celkově hodnotit jako poměrně zdařilou. Volba nedůkazního modelu rozkazního řízení a možnost uznání a výkonu evropského platebního rozkazu v ostatních členských státech bez řízení o *exequatur* přispívá ke zjednodušení a zrychlení řízení a snížení nákladů na něj.
- (ii) Některé dílčí otázky úpravy evropského platebního rozkazu nicméně nelze hodnotit jako dobře zvládnuté. Jedná se především o úpravu přezkumu evropského platebního rozkazu ve výjimečných případech v členském státě původu. Tato úprava budí značné pochybnosti, nepochybně bude působit výkladové potíže v praxi, a rozhodně tedy nepřispívá k právní jistotě účastníků řízení o evropském platebním rozkazu.

- (iii) Adaptaci evropského platebního rozkazu v českém právu lze vytknout především to, že stejně jako u českého platebního rozkazu požaduje doručení evropského platebního rozkazu do vlastních rukou žalovaného. Naopak chybí potřebná úprava navazující na čl. 10 odst. 2 Nařízení 1896/2006.
- (iv) Úprava evropského platebního rozkazu vykazuje některé shodné rysy s úpravou platebního rozkazu podle českého práva (např. nedůkazní model řízení), ale i zásadní odlišnosti (zejména povinnost evropský platební rozkaz při splnění stanovených podmínek vydat, možnost doručení evropského platebního rozkazu do zahraničí a možnost vydání evropského platebního rozkazu pouze pro část nároku).

Pro další dílčí závěry odkazují čtenáře na kapitolu 3 disertační práce.

5.3 Závěry k Nařízení 861/2007

Ve vztahu k Nařízení 861/2007 vyplynuly z rozboru příslušné právní úpravy a jejího srovnání s českou úpravou zejména následující závěry:

- (i) Hlavním prostředkem pro zrychlení vymáhání přeshraničních drobných nároků a snížení nákladů na něj v režimu Nařízení 861/2007 je zjednodušený průběh evropského řízení o drobných nárocích, zejména použití vzorových formulářů, písemnost řízení, zjednodušené dokazování a pořádkové lhůty k vydání rozhodnutí.
- (ii) Některá pravidla stanovená Nařízením 861/2007 jsou na samé hranici přípustnosti z hlediska zajištění práva na spravedlivý proces a práva na kontradiktorní charakter řízení. Nelze však říci, že by úprava obsažená v Nařízení 861/2007 odporovala judikatuře Evropského soudu pro lidská práva k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Lze v této souvislosti konstatovat, že role soudce při zajištění práva na spravedlivý proces v evropském řízení o drobných nárocích vzrůstá, neboť některé záruky spravedlivého průběhu řízení jsou v evropském řízení o drobných nárocích významně oslabeny.
- (iii) Nařízení 861/2007 obsahuje jen minimální úpravu evropského řízení o drobných nárocích. Okruh otázek, které se budou řídit vnitrostátními

právními předpisy je proto značný. Zejména možnost uplatnění řádných i mimořádných opravných prostředků je v zásadě ponechána na vnitrostátních právu členských států. Lze tak konstatovat, že Nařízení 861/2007 bohužel nepřináší potřebnou míru sjednocení úpravy evropského řízení o drobných nárocích. Nelze proto hovořit o jednotném evropském řízení o drobných nárocích.

- (iv) Nařízení 861/2007 zavádí uznání a výkon rozhodnutí vydaných v rámci evropského řízení o drobných nárocích ve všech členských státech EU bez nutnosti provádět řízení o exequatur v členském státě výkonu. Tento přístup není v evropském právu nový, avšak je nový ve vztahu k rozhodnutím o sporných nárocích. S tímto významným posunem přitom není spojeno hlubší sjednocení pravidel evropského řízení o drobných nárocích.
- (v) České právo narozdíl od úpravy obsažené v Nařízení 861/2007 zohledňuje *ratio valoris* tak, že vylučuje pro drobné pohledávky do 10.000,- Kč přípustnost odvolání a pro pohledávky do 50.000,- Kč (resp. 100.000 Kč v obchodních věcech) vylučuje přípustnost dovolání. Úprava evropského řízení o drobných nárocích je v této otázce bohužel nejednotná, když možnost podání opravných prostředků proti rozhodnutí vydanému v rámci evropského řízení o drobných nárocích je v zásadě ponechána na vnitrostátních právních předpisech. Evropská úprava však přináší do přeshraničního vymáhání drobných nároků jiné prvky, českému procesnímu právu neznámé: zejména formulářový charakter řízení, písemnost řízení, zjednodušení dokazování a pořádkové lhůty k vydání rozhodnutí nebo učinění jiných procesních úkonů a předběžnou vykonatelnost rozsudků na plnění.
- (vi) V českém právu nebyla narozdíl například od práva německého nebo slovenského provedena žádná adaptace Nařízení 861/2007. Lze doporučit, aby české procesní právo ve vztahu k Nařízení 861/2007 upravilo zejména způsob určení hodnoty nepeněžitého nároku, míru uplatnění ustanovení o řízení v prvním stupni obsažená v Nařízení 861/2007 na řízení o opravných prostředcích a vztah návrhu na přezkum rozhodnutí podle čl. 18 Nařízení 861/2007 k odvolacímu řízení podle

českého procesního práva (zejména vyloučení aplikace ust. § 202 odst. 2 OSŘ při podání návrhu na přezkum). Provedení adaptace Nařízení 861/2007 v českém právu nicméně není naléhavé. Je vhodné vyčkat na praktické zkušenosti s aplikací Nařízení 861/2007 a zohlednit při adaptaci i poznatky z praxe.

Pro další dílčí závěry odkazují čtenáře na kapitulu 4 disertační práce.

5.4 Perspektivy dalšího sblížení civilních procesních předpisů členských států EU

Právním základem pro další sblížení civilních procesních předpisů členských států EU je dnes čl. 81 Smlouvy o fungování Evropské unie, zejména ust. čl. 81, odst. 2, písm. e) a f) SFEU. I po přijetí Lisabonské smlouvy však přetrvává požadavek, aby opatření přijímaná podle čl. 81 SFEU upravovala občanské a obchodní věci s mezinárodním prvkem (resp. s přeshraničním dopadem).

Pro další harmonizaci resp. unifikaci civilních procesních předpisů členských států Evropské unie bude zřejmě rozhodující postoj většiny členských států k požadavku, aby opatření přijímaná podle čl. 81 SFEU upravovala vztahy s přeshraničním dopadem. Dosavadní postoj členských států je v tomto směru spíše konzervativní, když většina členských států doposud odmítá, aby opatření přijímaná podle čl. 81 SFEU (dříve článku 65 SES) upravovala čistě vnitrostátní vztahy. Tento postoj se jasně projevil při přijímání Nařízení 1896/2006 i Nařízení 861/2007.

Stockholmský program přijatý na zasedání Evropské rady v Bruselu 10. až 11. prosince 2009 bohužel nenaznačuje zájem členských států na hlubší harmonizaci či unifikaci civilních procesních předpisů. Stockholmský program nicméně alespoň naznačuje možnost zavedení společných minimálních norem nebo standardních pravidel občanskoprávního řízení, činí tak ale v souvislosti s potřebou zvýšit procesní záruky s ohledem na plánovaný ústup od řízení o *exequatur* při uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie.

Lze jen doufat, že po přijetí Nařízení 1896/2006 a Nařízení 861/2007 proces sjednocování pravidel civilního řízení na delší dobu neustrne. Pokračování ve sjednocování civilních procesních předpisů členských států EU je s ohledem na

intenzivní ekonomické vazby mezi těmito státy a z nich vznikající přeshraniční právní vztahy žádoucí. V tomto směru má dobrou perspektivu zejména sjednocování úpravy sporného řízení s přeshraničním prvkem.

V nejbližších letech si lze představit jak vyšší míru sjednocení pravidel pro již upravené řízení o evropském platebním rozkazu a evropské řízení o drobných nárocích (zejména u posléze uvedeného řízení by to bylo velmi žádoucí), tak sjednocení některých dílčích institutů sporného řízení v národních právních řádech členských států. Vyšší míra sjednocení civilních procesních předpisů členských států EU je pak spíše otázkou několika příštích desetiletí.

Seznam použité literatury

Bělohávek, A., Pravomoci soudů a výkon rozhodnutí v kontextu vývoje evropského civilního procesu, *pravniradce.ihned.cz*, 21.12.2004

Brodec, J., Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz, *Právník* 9/2005

Drápal, L., Bureš, J., Občanský soudní řád, Komentář, 1. vydání, C.H. Beck, 2009

David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol., Občanský soudní řád. Komentář. II. díl, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009

Einhaus, D., Qual der Wahl: Europäisches oder internationales deutsches Mahnverfahren?, *IPRax* 4/2008

Faldyna, F., Určování místní příslušnosti českých soudů po vstupu České republiky do Evropské Unie, *Právo a podnikání* 6/2005

Freitag, R., Rechtsschutz des Schuldners gegen den Europäischen Zahlungsbefehl nach der EUMahnVO, *IPRax* 2007, Heft 6, str. 510.

Freitag, R., Leibe, S., Erleichterung der grenzüberschreitenden Forderungsbeitreibung in Europa: Das europäische Verfahren für geringfügige Forderungen, *Betriebs-Berater*, 1/2008

Geimer, R., Schütze, R.A., Europäisches Zivilverfahrensrecht, 2. Auflage, C.H.BECK, München, 2004

Graf von Bernstoff, Ch., Der Europäische Zahlungsbefehl, *Recht der Internationalen Wirtschaft*, Heft 8/2008.

Graf von Bernstoff, Ch., Mahnverfahren, Forderungsdurchsetzung und Kontenpfändung in der EU, *Recht der Internationalen Wirtschaft*, Heft 2/2007.

Hau, W., Das neue europäische Verfahren zur Beitreibung geringfügiger Forderungen, *Juristische Schulung* 12/2008

Hess, B., Die Verordnung zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens und eines Europäischen Verfahrens für geringfügige Forderungen – ein substantieller Integrationsschritt im Europäischen Zivilprozessrecht, *IPRax*, 4/2008

Hondius, E., The Notion of Consumer: European Union versus Member States, *Sydney Law Review*, 2006, Vol. 28

Horák, P., Zavadilová, M., Evropský platební rozkaz a jeho role v českém civilním procesu, *Právní rozhledy* 22/2006

Haťapka, M., K pojmu „obvyklý pobyt“ v medzinárodnom práve súkromom a procesnom, *Justičná revue* č. 2/2001

HOUSE OF LORDS, European Union Committee, 23rd Report of Session 2005–06, European Small Claims Procedure

Jahn, I., Das europäische Verfahren für geringfügige Forderungen, Neue Juristische Wochenschrift č. 40/2007

Jayme, E., Kohler. Ch., Europäisches Kollisionsrecht 2007: Windstille im Erntefeld der Integration, IPrax 6/2007

Kapitán, Z., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 7/2005

Kapitán, Z., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 8/2005

Kapitán, Z., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 11/2005

Kapitán, Z., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 12/2005

Karameus, K.D., Angleichung des Zivilprozessrechts in Europa, Rabels Zeitschrift Bd. 66 (2002)

Knapová, J., K evropskému řízení o drobných nárocích, Právní zpravodaj 8/2007

Kramer, X.E., The European Small Claims Procedure: Striking the Balance between Simplicity and Fairness in European Litigation, Zeitschrift für europäisches Privatrecht 2/2008

Králová, M., Nařízení (ES) o evropském platebním rozkazu, Bulletin advokacie 3/2007

Kučera, Z., Mezinárodní právo soukromé, 7. vydání, nakladatelství Doplněk a vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Brno – Plzeň 2009

Lavický, P., Elektronický platební rozkaz? Chodí to výborně, ale neseje to..., Právní fórum 2/2009

Macur, J., Platební rozkaz v civilním procesu České republiky a zemí Evropské unie, Právní rozhledy 5/2002

Pauknerová, M., Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, Praha, C.H.Beck, 2008

Pauknerová, M., Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky, Právní rozhledy 8/2003 (příloha Evropské právo)

Pauknerová, M., Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy 9/2004

Pauknerová, M., Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, Právník 12/2005

Pavlová, B., Doležel, V., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část XII., Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Návrh nařízení o evropském platebním rozkazu, Právní fórum 1/2006

- Pokorný, M.*, Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním – Komentář, 1. vydání, C.H.BECK, 1998
- Raban, P.*, Unifikace soukromého práva v EU a u nás, Právní rozhledy 11/2008
- Rauscher, T.*, Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar, svazky 1 a 2, Sellier, München 2006
- Rozehnalová, N., Týč, V.*, Evropský justiční prostor v civilních otázkách, 1. vydání, Masarykova univerzita Brno, 2003
- Rozehnalová, N.*, Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 2/2005
- Rozehnalová, N.*, Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 3/2005
- Rozehnalová, N.*, Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 6/2005
- Smolík, P.*, Řízení o vydání evropského platebního rozkazu, Právní fórum 12/2009
- Stadler, A.*: Das Europäische Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa?, IPRax 1/2004
- Stone, P.*, EU Private International Law, Harmonization of Laws, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2006
- Sujecki, B.*, Europäisches Mahnverfahren, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, 1/2006
- Svoboda, K.*, Elektronický platební rozkaz – co od něj čekat, Právní zpravodaj č. 8/2008
- Šmehlíková, R.*, Evropské právo civilního procesu, Bulletin advokacie 3/2004
- Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.*, Evropské právo, 3. vydání, Praha, C.H.Beck, 2006
- Tichý, L.*, Pojem spotřebitele jako smluvní strany v evropském a českém právu. In Cahiers du CEFRES no 27, prosinec 2001, Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva členského a kandidátského státu (na příkladu Francie a České republiky)
- Tomášek, M.*, Lesk a bída „evropeizace“ občanského práva, Právník 1/2003
- Vaške, V.*, Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice, C.H.Beck Praha, 2007
- Valdhans, J., Pavlová, B.*, Evropský justiční prostor ve věcech civilních, Právní fórum 5/2005
- Winterová, A., a kol.*, Civilní právo procesní, 5. vydání, Linde Praha, a.s., 2008
- Zoulík, F.*, O podstatě a postavení procesního práva, Právní rozhledy 12/2009
- Zoulík, F.*, Vliv evropského práva na naše civilní soudnictví (vybrané otázky), Bulletin advokacie 7-8/2006
- Zoulík, F., Dvořák, B.*, K vývoji a perspektivám českého civilního procesu, Právní fórum 1/2009

Abstrakt

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Katedra obchodního práva

Téma disertační práce: Evropský platební rozkaz a evropské řízení o drobných pohledávkách

Autor: Mgr. Ing. Jakub E. Chmelík, LL.M.

červen 2010

1 Charakteristika tématu disertační práce

Tématem disertační práce je evropský platební rozkaz a evropské řízení o drobných pohledávkách. Oblastí zkoumání jsou tedy zejména dvě evropská nařízení z oblasti evropského mezinárodního práva procesního, a to (i) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu a (ii) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Starší překlad „evropské řízení o drobných pohledávkách“ věcně odpovídá současnému oficiálnímu překladu „evropské řízení o drobných nárocích“.

2 Cíl práce, její struktura a obsah

Cílem práce je zejména podat rozbor právní úpravy evropského platebního rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích. V rámci tohoto rozboru se autor snaží postihnout i klíčové návaznosti obou předmětných nařízení na české civilněprocesní předpisy. Cílem je i podat srovnání evropské úpravy s odpovídající úpravou českou, zejména v případě evropského platebního rozkazu, kde odpovídající úprava v českém procesním právu existuje.

Rozbor obou předmětných nařízení se pokouším zasadit do širšího kontextu harmonizace civilních procesních předpisů v členských státech Evropské unie. Proto je cílem této práce i zhodnocení přínosu předmětných nařízení k harmonizaci civilních procesních předpisů v Evropě a nastínění možných perspektiv budoucího vývoje v tomto směru.

Práce je členěna do pěti základních částí: Úvod (Část 1); Sbližování civilních procesních předpisů v Evropě (Část 2); Nařízení, kterým se zavádí řízení o

evropském platebním rozkazu (Část 3); Nařízení, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích (Část 4); a Závěr (Část 5).

V Části 1 je vymezeno téma disertační práce a nastínění cílů práce.

Části 2 pojednává o právním základu pro přijímání předpisů evropského mezinárodního práva soukromého a procesního v primárním právu Evropské unie a o vývoji harmonizace civilních procesních předpisů členských států Evropské unie, včetně nastínění perspektiv dalšího vývoje.

Část 3 obsahuje rozbor nařízení 1896/2006, jakož i srovnání právní úpravy evropského platebního rozkazu i úpravou platebního rozkazu podle českého práva.

V Části 4 je podán rozbor nařízení 861/2007, včetně rozboru návazností tohoto nařízení na české procesní právo.

Část 5 obsahuje závěry disertační práce, tj. zejména obecnější zhodnocení právní úpravy obsažené v předmětných nařízeních a její přínos k harmonizaci civilních procesních předpisů v členských státech Evropské unie.

3 Základní prameny práce

Při zpracování disertační práce byly použity čtyři základní okruhy pramenů, a to (i) právní předpisy, (ii) judikatura, (iii) odborné publikace a články a (iv) některé zdroje vztahující se k tématu dostupné na internetu.

3.1 Právní předpisy

Právními předpisy vztahujícími se k tématu disertační práce jsou především dvě evropská nařízení, která upravují řízení o evropském platebním rozkazu a evropské řízení o drobných nárocích, tj. nařízení č. 1896/2006 a nařízení č. 861/2007. S těmito právními předpisy je proto v disertační práci pracováno nejčastěji.

Z právních předpisů Evropské unie je dále pracováno s článkem 65 Smlouvy o založení Evropského společenství resp. s článkem 81 Smlouvy o fungování Evropské unie, který je právním základem pro vnitřní kompetenci Evropské unie pro vydávání předpisů v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého.

Protože v práci je začasť komentována návaznost obou klíčových nařízení na české procesní právo, případně je evropská úprava s českým procesním právem srovnávána, je v práci hojně pracováno zejména se zákonem č. 99/1963 Sb., občanským soudním řádem.

3.2 Judikatura

Vzhledem k relativní novosti obou rozebíraných evropských nařízení není prozatím k dispozici žádná judikatura Evropského soudního dvora interpretující předmětná nařízení. Je však příležitostně odkazováno na judikaturu k jiným evropským instrumentům, je-li pro téma práce relevantní.

V práci je dále odkazováno na judikaturu Evropského soudního dvora pro lidská práva a judikaturu českou potud, pokud je relevantní pro rozbor předmětných nařízení.

3.3 Odborné publikace a články

Relativní novost problematiky evropského platebního rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích se odráží i v menším množství odborné literatury, která by toto téma podrobněji zpracovávala. V práci je odkazováno zejména na odbornou literaturu německou (komentáře i odborné články), v menší míře pak i na literaturu českou.

3.4 Zdroje dostupné na internetu

Z tohoto typu zdrojů práce využívá zejména informace zveřejněné Evropskou Komisí na stránkách Evropského soudního atlasu ve věcech občanských a dále materiály Evropské Komise, které předcházely přijetí obou předmětných nařízení. Jedná se zejména o Zelenou knihu o evropském platebním rozkazu a o opatřeních ke zjednodušení a zrychlení řízení o drobných nárocích a Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském řízení o drobných pohledávkách ze dne 15. března 2005, KOM(2005) 87 v konečném znění.

4 Základní metody práce

Práce usiluje především o podání rozboru právní úpravy evropského platebního rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích. Za tím účelem pracuje se

standardními metodami interpretace právních předpisů (výklad jazykový, logický, systematický, teleologický apod.) a relevantní judikaturou.

Použita je dále i metoda komparace právních předpisů tam, kde je evropská úprava srovnávána s úpravou českou.

5 Závěry disertační práce

Předkládaná disertační práce dochází mimo jiné k těmto základním závěrům:

- Přijetím nařízení č. 1896/2006 a nařízení č. 861/2007 byla zahájena nová etapa v unifikaci civilních procesních předpisů členských států Evropské unie. Unifikace civilních procesních předpisů pokročila od sjednocení pravidel pro soudní příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí v občanských a obchodních věcech k zavedení relativně samostatných řízení o vydání evropského platebního rozkazu a evropského řízení o drobných nárocích, která existují vedle odpovídajících úprav podle vnitrostátních právních předpisů.
- Článek 81 Smlouvy o fungování Evropské unie poskytuje dostatečný právní základ pro přijímání dalších právních předpisů v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého a procesního, včetně předpisů na podporu slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech Evropské unie.
- Úpravu evropského platebního rozkazu (nařízení 1896/2006) lze celkově hodnotit jako poměrně zdařilou, i když některé dílčí otázky nelze hodnotit jako dobře zvládnuté. Jedná se především o úpravu přezkumu evropského platebního rozkazu ve výjimečných případech. Adaptaci evropského platebního rozkazu v českém právu lze vytknout především to, že stejně jako u českého platebního rozkazu požaduje doručení evropského platebního rozkazu do vlastních rukou žalovaného.
- Úprava evropského platebního rozkazu vykazuje některé shodné rysy s úpravou platebního rozkazu podle českého práva (např. nedůkazní model řízení), ale i zásadní odlišnosti (zejména možnost doručení evropského platebního rozkazu do zahraničí).

- Nařízení 861/2007 přináší jen minimální sjednocení pravidel pro evropské řízení o drobných nárocích, když většinu otázek (včetně zejména možnosti podání opravných prostředků) ponechává na členských státech.
- Hlavním prostředkem pro zrychlení vymáhání přeshraničních drobných nároků a snížení nákladů na něj v režimu Nařízení 861/2007 je zjednodušený průběh evropského řízení o drobných nárocích, zejména písemnost řízení, zjednodušené dokazování a pořádkové lhůty k vydání rozhodnutí. Příslušná pravidla stanovená Nařízením 861/2007 jsou na samé hranici přípustnosti z hlediska zajištění práva na spravedlivý proces a práva na kontradiktorní charakter řízení. Role soudce při zajištění těchto práv proto v evropském řízení o drobných nárocích vzroste.
- Spíše stručná právní úprava obsažená v nařízení 1896/2006 a zejména pak v nařízení 861/2007 vyvolává řadu výkladových otázek, které bude muset soudní praxe řešit. V mnoha případech může být sporné, zda lze otázku ještě řešit výkladem právní úpravy obsažené v příslušném nařízení, anebo zda je nutno použít vnitrostátní procesní předpisy.
- Pro další harmonizaci resp. unifikaci civilních procesních předpisů členských států Evropské unie bude zřejmě rozhodující postoj většiny členských států. Dosavadní postoj členských států je v tomto směru spíše konzervativní, když většina členských států doposud odmítá, aby opatření přijímaná podle čl. 81 Smlouvy o fungování Evropské unie upravovala čistě vnitrostátní vztahy.
- Ani Stockholmský program přijatý na zasedání Evropské rady v Bruselu 10. až 11. prosince 2009 nenaznačuje zájem členských států na hlubší harmonizaci či unifikaci civilních procesních předpisů. Stockholmský program sice opatrně naznačuje možnost zavedení společných minimálních norem nebo standardních pravidel občanskoprávního řízení, činí tak ale v souvislosti s potřebou zvýšit procesní záruky s ohledem na plánovaný ústup od řízení o *exequatur* při uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie.

Abstract

Faculty of Law, Charles University in Prague, Department of Commercial Law

Dissertation topic: European Order for Payment and European Small Claims Procedure

Author: Mgr. Ing. Jakub E. Chmelík, LL.M.

June 2010

1 General Overview

The topic of my dissertation work is European Order for Payment and European Small Claims Procedure. In particular, I examine two European regulations relating to European private international law: (i) Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure and (ii) Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure. An older Czech translation of the term “European Small Claims Procedure” (*Evropské řízení o drobných pohledávkách*) essentially corresponds to the current official Czech translation (*Evropské řízení o drobných nárocích*).

2 Aim, Structure and Content

The aim of my research is to analyze the legal provision of the European order for payment and the European small claims procedure. As a part of this analysis, I also attempt to describe the key correlations between these two regulations and Czech civil procedure regulations. Another aim of my research is to compare European regulation with corresponding Czech regulation, especially in the case of the European order for payment where a parallel provision in Czech procedural law exists.

I endeavor to place the analysis of both regulations within the wider context of the harmonization of civil procedure regulations in the EU member states. Consequently, the aim of this research is also to assess how the regulations contribute to the harmonization of civil procedure regulations in Europe and to suggest any potential development in this direction.

My dissertation is divided into five main parts: Introduction (Part 1); Harmonization of Civil Procedure Regulations in Europe (Part 2); Regulation creating a European Order for Payment Procedure (Part 3); Regulation establishing a European Small Claims Procedure (Part 4); and Conclusions (Part 5).

In Part 1, the topic of my work is defined, and the aims of my research are laid out.

Part 2 explores the legal basis for adopting the regulations of European private international law in the primary legislation of the European Union and the process of harmonizing the civil procedure regulations of the EU member states, including the prospects for future development.

Part 3 contains an analysis of Regulation 1896/2006 and a comparison of the legal regulation of the European order for payment and the order for payment under Czech law.

Part 4 provides an analysis of Regulation 861/2007, including an analysis of the correlations between this regulation and Czech procedural law.

Part 5 offers conclusions relating to my research work, in particular, a more general assessment of the legal provision contained in the regulations and how it contributes to harmonization of civil procedure regulations in EU member states.

3 Primary Resources

Four primary sources of information were used in my research work: (i) legal regulations, (ii) case law, (iii) professional publications and articles, and (iv) available on-line resources relating to the topic.

3.1 Legal Regulations

The key legal regulations relating to my dissertation topic are the two European regulations governing the European order for payment procedure and the European small claims procedure, i.e. Regulation 1896/2006 and Regulation 861/2007. Hence, my dissertation most frequently draws on these regulations.

Of the various legal regulations of the European Union, my research also works with Article 65 of the Treaty establishing the European Community and Article 81 of the Treaty on the Functioning of the European Union, which is the legal basis for the European Union's competence in issuing regulations relating to European private international law.

Since I frequently comment on the correlation between both key regulations and Czech procedural law and in light of the fact that European regulation is compared with Czech procedural law, my research works very closely with Act no. 99/1963 Coll., the Czech Civil Procedure Code.

3.2 Case law

As both of the European regulations are relatively new, no case law of the European Court of Justice is available thus far dealing with these particular regulations. However, reference is occasionally made to case law relating to other European instruments when relevant to the issue at hand.

In addition, reference is made in my research to case law of the European Court of Human Rights and current Czech case law when relevant to the analysis of the specific regulations.

3.3 Professional Publications and Articles

Considering the relatively new nature of the subject matter, only a small quantity of professional literature on the European order for payment and the European small claims procedure is available. Most of the references in my research are to German sources (commentaries and professional articles), although Czech literature has been cited to a lesser extent.

3.4 On-line resources

The on-line resources used in my research work include, in particular, information published by the European Commission on the web pages of the European Judicial Atlas in Civil Matters as well as materials of the European Commission relating to the adoption of both regulations. Specifically, this concerns the Green Paper on a European Order for Payment Procedure and on Measures to Simplify and Speed Up Small

Claims Litigation and the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Small Claims Procedure COM/2005/0087 final.

4 Methodology

My research attempts, first and foremost, to provide an analysis of the provisions relating to the European order for payment and the European small claims procedure. To this end, standard methods of interpretation of the legal regulations are employed (an analysis of language, logic, methodology, teleology, etc.) and the relevant case law.

Moreover, a method of comparison is employed for the legal regulations where the European provision is compared with the Czech provision.

5 Conclusions

The results and conclusions relating to my dissertation work include the following:

- The adoption of Regulation 1896/2006 and Regulation 861/2007 had opened up a new era in the unification of civil procedure regulations for the EU member states. The unification of civil procedure regulations had progressed from harmonizing the rules for court competence and recognition and enforcement of decisions in civil and commercial matters up to launching the relatively independent procedures on issuing a European order for payment and a European small claims procedure, which co-exist with the relevant provisions governed by legal regulations on a national level.
- Article 81 of the Treaty on the Functioning of the European Union provides a sufficient legal basis for adopting additional legal regulations in the area of European private and procedural international law, including regulations for supporting the compatibility of the regulation of civil procedure in the EU member states.
- On the whole, the provision regarding the European order for payment (Regulation 1896/2006) can be assessed favorably, even though certain issues were not handled in the most propitious fashion. This concerns, in

particular, regulation of the review of the European order for payment in exceptional cases. One shortcoming, in particular, relating to the adaptation of the European order for payment into Czech law is that a European order for payment must be delivered to the defendant personally, the same as with the Czech order for payment.

- The provision of the European order for payment refers to certain characteristics that correspond to the provision of the order for payment under Czech law (e.g. the non-evidential model of procedures), as well as substantial differences (especially the possibility of delivering a European order for payment abroad).
- Regulation 861/2007 provides only minimum harmonization of the rules for the European small claims procedure, since most of the issues (in particular, the option to lodge appeals) have been left to the member states.
- Under Regulation 861/2007, simplifying the European small claims procedure, especially the written procedure, simplifying the course of evidence, and setting the deadlines for issuing decisions are stated as the principal means for speeding up cross-border small claims litigation and reducing the costs thereof. The relevant rules set out in Regulation 861/2007 are just barely acceptable from the standpoint of securing the right to a fair trial and the right to an adversarial process. Therefore, the role of the judge in securing these rights in the European small claims procedure is increasing.
- The rather concise provision contained in Regulation 1896/2006 and especially in Regulation 861/2007 evokes many questions of interpretation that the courts will need to resolve. In many cases, it may be disputable whether this issue can be resolved through interpretation of the provision contained in the relevant regulation or whether it will be necessary to use national procedural regulations.
- The stance of the majority of the EU member states will apparently be decisive for any additional harmonization or unification of the civil procedure regulations of the member states. In this respect, the current

stance of the member states has been rather conservative. Most of the member states have thus far refused to accept that the measures adopted under Article 81 of the Treaty on the Functioning of the European Union would govern purely national matters.

- Even the Stockholm Programme adopted at the meeting of the European Council in Brussels on 10 and 11 December 2009 does not indicate any interest from the member states in stepping up the harmonization or unification of civil procedure regulations. Although the Stockholm Programme suggests the option of introducing unified minimum norms or standard rules for civil procedures, it does this in relation to the need to increase the procedural guarantees with respect to the planned abolition of the exequatur during recognition and enforcement of court decisions within the European Union.